PAY INSTITUTE
For Education & Development

National Endowment for Democracy

Monitoring and Evaluation of the Kurdistan Parliament Activities Contents

Fourth parliamentary term, Fourth term-Autumn Season
From (1st March to 15th November 2017)

Tenth report

NED
National Endowment for Democracy

PAY INSTITUTE
For Education & Development

Monitoring and Evaluating For the Kurdistan Parliaments Work

The Fall sessions of the fourth year of the fourth term of Parliament
(1 March 2017 to 15 November 2017)

Tenth report

Staff working on the project

Project Supervisor:
Dr. Sarwar Abdel Rahman Omar

Project manager:
Baban Jaafar Hama

Project coordinator:
Aram Sardar Omar

Director of PAY Observatory Website:
Ares Dara Jalal

The Arab Section official at the PAY Observatory website:
Miran Hussein Hassan

Project Accountant:
Ibrahim Hassan Ahmed

Contributors in the writing of the report
M. Sakar Aziz Rashid

PAY Institute for Education and Development is a Kurdistan-based non-governmental organization that was formally registered at the non-governmental organizations department on (28/11/2013), and began its activities in December 2013.

Monitoring the Kurdistan Parliament Project: This project started to perform its work with the beginning of the 4thtermof the Kurdistan Parliament. And now, with the support of the National Endowment for Democracy (NED), it leads the duties that it is entrusted with.

PAY INSTITUTE
For Education & Development

Address: Sulaymaniyah - Rizkari district - opposite to the stadium of Ashti Club
Phone: 07701564576 - 07701465733
E-mail: sarwary74@yahoo.com -payinstitute@gmail.com--
Facebook: facebook.com/pay-institute
Website: www.payied.org

PAY INSTITUTE
For Education & Development

Copyright © Pay Institute for Education and Development - 2017
Pay Institute holds a license from the NGO Department - No. 1406 dated 26 November 2013

Content

Introduction……………………………………………………………………………………………..4
Assessment of the situation of Parliament during the session……………………………………………..5
First: The resumption of parliamentary sessions……………………………………………………...5
Second: Parliament sessions……………………………………………………………………………6
Third: The process of legislation………………………………………………………………………..6
Fourth: Monitoring the government……………………………………………………………………7
Fifth: Ratification of the budget………………………………………………………………………..7
Sixth: Extension of the legal term of Parliament………………………………………………………..7
Seventh: The resignation of members of parliament…………………………………………………8
Eighth: The events of Parliament on November 29, 2017……………………………………………9
Ninth: Parliament meeting with the Election Commission…………………………………………...…10
Tenth: Committees of the Parliament of the Kurdistan Region………………………………………..11
Violations of Parliament………………………………………………………………………………..13
Table (1) Summary the Parliament worked during the session …………………………………………15
Results…………………………………………………………………………………………...…..16
Recommendations……………………………………………………………………………...……18
Appendix No. 1: Summary of parliamentary work from the beginning of its work until now…………………..19
Appendix No. 2: Parliament's recommendations on the subject of the referendum…………………………...…20
Appendix No. 3: The text of the message Massoud Barzani, President of the Kurdistan region……………...…21
Appendix No. 4: The Kurdistan Regional Parliament responds to the decisions of the Iraqi government………22
Appendix No. 5: Statement of Change Movement…………………………………………………………24
Appendix No. 6: Statement of the Kurdistan Islamic Union bloc…………………………………………….26
Appendix No. 7: Statement of the Islamic Movement……………………………………………………...27
Appendix No. 8: Text of the letter of resignation of the Secretary of Parliament………………………………..28
Appendix No. 9: Statement of the Presidency of the Parliament of the Kurdistan Region………………………31
Appendix No. 10: Statement of the Presidency of the Parliament of the Kurdistan Region…………………….32
Appendix No. 11: Statement of the Kurdistan Islamic Union bloc…………………………………………….33
Appendix No. 12: Statement of the Islamic Movement…………………………………………………………..35
Appendix No. 13: Legal and political reading of the endeavors of the sessions of the Parliament………………36
Appendix No. 14: Parliament of Kurdistan.. holding meeting of meetings………………………………………41
Appendix No. 15: Regulation of the withholding of salaries of citizens by Parliament…………………………43
Appendix No. 16: Continuation of the parliament coup…………………………………………………………46
Appendix No. 17: The need to select a secretary for Parliament at the next session……………………………..48
Appendix No.18: Memorandum of Organizations on Legal Violations Steps Taken to Hold Elections………..49
Appendix No. 19: Illegal steps of Parliament to postpone the date of elections…………………………………53
Appendix No. 20: Formation of a transitional government as a transitional necessity………………………….55
Appendix No. 21: The Parliament is insulted again……………………………………………………………....57
Appendix No. 22: An urgent letter from the Speaker of Parliament……………………………………………..59
Appendix No. 23: Joint Statement of the Speaker and Secretary of the Parliament on the session of 15/9/2017.60
Appendix No. 24: Message from Farhad Sangawi, an MP, about forcing him to resign………………………..61
Appendix No. 25: Letter from MP Farhad Sinakawi to the Speaker of parliament on forcing him to resign……62
Appendix No. 26: Not to replace the names of committee members on the website of the parliament………….63
Appendix No. 27: Not to replace the names of members of parliament on the website of the parliament……….66
Appendix No. 28: Fakhraddin Qader is still secretary of parliament on the parliament website………………...67
Appendix No. 29: In his private account, the member of parliament Rabon Maarouf refers to his being subjected to torture in Parliament…………………………………………………………………………………………68
Appendix No. 30: A number of photographs during the attack on parliament on the night of 29/10/2017……...69

Introduction

The parliament of the Kurdistan Region was suspended on 12/10/2015 due to conflicts between the political parties and their indifference to the citizens' demands and their non-compliance with the laws. The Speaker of the Parliament was prevented from returning to exercise his work and holding meetings. This situation lasted until 15/9/2017. After a break for nearly two years and without the presence of the President and Secretary of Parliament.

Despite the resumption of parliamentary sessions, but there have been many violations of the rules of procedure and laws on how to hold the meeting and its management and we can say that the parliament has resumed its meetings but did not.

This report refers to the parliamentary session which extends from March 1, 2017 to November 15, 2017, during which no session was held. The remaining period refers to the meetings held by the Parliament until the extension of the legal period of two additional sessions.

The legal duration of the parliament under the laws would have ended on 6/11/2017, but the legal period of Parliament and by a majority of the votes of the members of Parliament has been extended on 24/10/2017 for two additional sessions, one year.

It is regrettable that since the holding of the first elections in the Kurdistan region in 1992, no elections were held on time. All the elections in Kurdistan region were postponed for various reasons. The date of these elections was postponed after 26 years of democratic experiment in the region.

In order to analyze the current situation and to monitor the Parliament as a legal and national institution, Pay Institute published its tenth report as part of its activities in the exercise of oversight role in cooperation with the National Fund for Democracy Support (NED), an American organization. Our aim is to make people aware that political parties should fulfil their promises and remind the promises made to citizens during the period of election propaganda and inform the public opinion how the Parliament should exercise its main activities of legislation and oversight.

At Pay Institute, we provide support to parliamentarians by means of clear and accurate information about the parliament. The voters know the level of performance of this institution in order to distinguish active members from others and exert civil pressure on non-active members who do not perform their duties as required. Parliament is the electorate and the relationship between parliament and public opinion is strengthened, although parliamentarians can not do anything and what happens is beyond their will and they are idle.

This is contrary to the laws of the Parliament itself, but we have not ceased to exercise our activities and projects as a result of support. Submitted to us by friends and supporters of democracy in and outside the region and active members of Parliament and we continue in our activities in the exercise of the oversight session on the Parliament and to detect the points of imbalance and pressure on the forces and parties that do not seek to activate the parliament in a real way and to do its work as required.

PAY Institute for Education and Development

November 2017

Evaluation of the status of Parliament in the autumn session of the fourth round of Parliament

(From 1 March to 15 November 2017)

First: The resumption of parliamentary sessions:

As a result of the problems accumulated in Kurdistan region and the upper political mentality in the Kurdistan region, which was unable to find solutions to the exits and to evade them instead they resorted to close the parliament on 12/10/2015 when they prevented the Speaker of Parliament and this resulted in the closure of parliament.

And after one year and ten months of the closure of parliament, it held the parliament of the Kurdistan region an extraordinary session on 15/9/2015. Unfortunately, there have been violations of the rules of procedure and many shortcomings in this session, starting from how to call for this meeting where it was supposed to submit to members of Parliament demanding the convening of the hearing by directing the request to the Speaker of Parliament, but was directed to the deputy Speaker of the Parliament which is considered as one of the irregularities, even in how the proceedings and discussions in the parliament chamber. A number of articles and paragraphs of the rules of procedure were violated in endorsing the recommendations

Although the Speaker of the Parliament and the Secretary of Parliament issued a statement after the end of the session on the evening (15/9/2017), indicating their dissatisfaction and legal violations, which were exercised in the session as a position issued by them, but that was late because the Deputy Speaker invited members of Parliament and the Parliament held an extraordinary session 48 hours before on 13/9/2017. Both the Change Movement and Islamic group were busy discussing how to participate in the meeting. They were negotiating with the Democratic Party and the Patriotic Union of Kurdistan. Invitation by the Deputy Speaker of Parliament and asking members of Parliament not to participate in the extraordinary session because the meeting is illegal because the memo sent by members of Parliament was not sent to them, and at least to reject the invitation submitted by the Deputy Speaker of Parliament, but not after the end of the session and that shows negligence and shortness of them on this matter.

And that this meeting would be important if there was a national consensus around the political forces and parties, but how to hold the meeting, the timing, the subject of the meeting and the measures taken was not able to achieve its objectives, while it was referred to the Parliament to be a reference to take decisions on the subject of the referendum and achieve national consensus in Kurdistan region.[1]

(1) - See appendix (2).

Second: Parliament Sessions

No.	Number of sessions	The day of the meeting	Number of the program of work
1	Unusual session	15/9/2017	1
2	1	23/9/2017	2
3	2	30/9/2017	4
4	3	24/10/2017	5
5	4	29/10/2017	3
6	5	15/11/2017	4

Third: The Legislative Process:

Issuing laws:

Because the Parliament was suspended, during this session, which resumed its sessions on 15/9/2017 was issued the least number of laws and decisions and issued the following laws:

1-Law No. 1 of 2017 Law extending the legal period of the fourth round of the Parliament of Kurdistan Region

2-Law No. 2 of 2017 on the distribution of powers of the presidency of the region to public

institutions in the region with issuing recommendations.

- The Parliament of the Kurdistan region issued recommendations consisting of five points on the subject of the referendum on the independence of the region.[1]

First reading of the bills:

No.	Name of laws and decisions	Date of first reading
1	The draft law project of suspending the law of rents	23/9/2017
2	Draft law on terrorism	23/9/2017
3	Draft law for the continuation of the fourth round of the Parliament of Kurdistan Region	18/10/2017
4	Draft law on the distribution of powers of the Presidency of the region to public institutions in accordance with Article 71 of the Rules of Procedure of Parliament No. 1 of 1992, as amended	29/10/2017
5	Draft Resolution abolishing the compulsory savings of the salaries of the employees in the region	30/9/2017
6	Draft law of the second amendment to the application of the law of rents No. (87) for the year 1979 amended in Kurdistan region	15/11/2017
7	The draft amnesty(pardoning) law in Kurdistan region	15/11/2017

(1) See appendix (1).

Open Discussions:

One of the methods followed by the Kurdistan Regional Parliament is the open debate where an open discussion was held on a number of topics:

1 - Open discussion on 30/9/2017 on the decisions of the federal government and the Iraqi parliament on the referendum in the Kurdistan region. [1]

2 - Open discussion on (2017/10/29) concerning the message of Mr. Massoud Barzani, President of the Kurdistan Region, and addressed to the Parliament of Kurdistan region. [2]

3 - An open debate on (15/11/2017) on the proposed federal government budget for 2018 and the share of the Kurdistan region from this budget and that the parliament of the Kurdistan region suggested that the discussion be open in private after the voting (47 votes to be non-public in return 31 votes rejected it).

Fourth: Government monitoring (oversight)

After the resumption of parliamentary sessions while previously suspended, it did not carry out any activities in the field of monitoring government activity. The parliament was not able to carry out its functions except for a number of meetings which brought together the government and the parliament. The meetings were aimed at organizing government agendas through parliament and to hold it accountable. [3]

For example, on 20/9/2017 a meeting was held between the government and the parliament in the presence of the deputy speaker of parliament, the head of the parliamentary blocs and the head of four committees in parliament (the Committee of Legal Affairs, Finance, Economic and Investment, Integrity, Industry, Energy and Natural Resources) but blocks of change and the Islamic group didn't participate on the matter of compulsory savings and issued the presidency of the parliament statement which included four points. [4]

Fifth: Ratification of the budget:

The Parliament of Kurdistan region did not have any role in the ratification of the budget as the Parliament of the Kurdistan region during its current session on any of the budget discussion for the years of (2014, 2015, 2016, 2017, 2018). [5]

Sixth: Extension of the legal term of Parliament

On 24/10/2017, as mentioned in the program of work was the first reading of the draft law for the continuation of the fourth term of the Kurdistan Regional Parliament and after one hour was the second reading and ratification.

---

(1) See appendix (2)

(2) See appendix (3)

(3) See appendix (4)

(4) See appendix (9)

(5)-The Parliament of the Kurdistan region has not ratified any budget since five years or does not know how to spend the budgets.

It is noteworthy that this project was prepared by the two blocs of the Kurdistan Democratic Party and the Patriotic Union of Kurdistan and that a number of other blocs have supported the project, but both the Movement for Change and the Islamic Union and the Islamic Group and the Islamic Movement and Rafidain have rejected the project.

Among them Movement for Change and the Islamic Group have boycotted the parliament session and the Islamic Group decided to participate but then changed its mind and did not participate as indicated by the member (Najiba Latif) from the Islamic Group, who indicated that they decided to participate in the session when the Commission was continuing its procedures for the elections and to defend the holding of elections on schedule, but when the decision was made to extend the legal period of parliament they decided to boycott the session and they refuse to extend the legal period of parliament.

The bloc of the Islamic Union has indicated its position on extending the legal period of parliament and said the head of the bloc agree to extend the legal period for a period of three to six months only to give the election commission to take the necessary preparations for the elections.

In addition, three members of the Patriotic Union of Kurdistan (PUK), Gasha Dara, Qader Rizki and Maryam Samad, left the meeting because they refused to extend the legal term of the parliament and held a press conference.

It should be noted that the method of extension of the legal period of parliament is contrary to the laws and the internal order of the parliament as it is inconsistent with Article 51 of Law No. 1 of 1992 amending, which states that "the legal term of Parliament must be four years and start from the first session and it ends in the fourth year " but what happened in Parliament is an extension of the crises and the continuation of the problems and the denial of the basic rights of the citizens, which is to choose their representatives, to show their opinion and to try the political parties on the extent of their implementation of the promises they made to the citizens during the election campaign, but it was contrary to article 8 of the rules of procedure of the parliament,

It is unclear in the first article of the law that the fourth term of Kurdistan Regional Parliament will continue for two sessions starting from (6/11/2017) without specifying the duration of the extension, For the course, will it be eight months, ten or 12 months ?? They may use it for timing manipulation.

Seventh: Members' resignation:

1 - Resignation of the Secretary of Parliament:

On 30/9/2017, Mr. Fakhraddin Qader tried to participate in the parliament session as the secretary of parliament in order to submit the resignation and read it but was prevented by the Presidency of the Parliament because in order to do so the interim secretary had to leave his place and (**Fakhraddin Qadir**) was able to sit in his place when he entered the parliament hall. However, because the temporary secretary did not accept to leave his place, he was blocked by the secretary of parliament's attempt, prompting the member to submit his resignation at a press conference. The parliament submitted his resignation request.

1-On Wednesday (18/10/2017) and during a session of the parliament decided to select (**Begard Talabani**) secretary of parliament after being a temporary secretary of parliament

after obtaining 51 votes and 12 members submitted white papers out of 71 members of parliament were participating in the session. [1]

2. On 30/9/2017, a request was made for the resignation of the member Farhad Hama Saleh (known as **Farhad Sangawi**) from the PUK bloc at a time when the vote was not to accept his resignation in the work program of parliament and neither he did not attend the session Parliament nor has he submitted a request for resignation, instead he submitted a written request four years ago when he was nominated for membership of parliament without a date, and the request was submitted on (28/9/2017) and was activated, and under this request was expelled Farhad Sangawi from parliament. [2]

3 - On (17/10/2017), **Shwan Qaladzei**, an MP passed away as a result of traffic accident.

4 - The requests for the resignation of two other members of parliament on the agenda of two meetings of the Parliament and was approved and replaced by others as indicated in the following table:

No.	MP	The Date of resignation	MPs replaced	by the date of dissolution	of the bloc
1	Farhad Hama Salah Sinkawi	30/9/2017	Kranan Mahmoud Ismail	18/10/2017	PUK
2	Fakhraddin Qader Ar	30/9/2017	Ayoub Abdullah Ismail	18/10/2017	Islamic Group
3	Pierre Tahir Said	23/9/2017	Ali Osman Ali	18/10/2017	PDK
4	Goran Azad Mohamed	29/10/2017	Mustafa Ahmed Hamad	15/11/2017	PUK
5	Shwan Qladzei	17/10/2017	Ari Abdul Latif	17/12/2017	Islamic Movement

Eighth: The events of the Parliament on October 29, 2017.

On Sunday, October 29, 2017, the parliament session began at 2 pm.

The meeting included three main axes; reading the message of Mr. Massoud Barzani and reading and approving the law of the distribution of the powers of the presidency of the Kurdistan region on the constitutional institutions and accept the resignation of the MP, Goran Azad of the Patriotic Union of Kurdistan after the session was suggested that the meeting is not public 52 members voted in favor of being non-public and 35 members rejected it. After reading the message of Mr. Massoud Barzani and conducting the first reading of the draft of the powers of the presidency of the region, it was decided to give the legal committee one hour to prepare its report on this matter. Then, the session resumed after one and a half hour at 4:30 pm, and continued the session to late hours of the night for approval.

The situation of the parliament in this session was abnormal because of a number of problems, where a number of young people who claimed the status of civil activists, and they were 10-15 people and were carrying guests budges of parliament and entered the parliament and gathered in front of the parliament building and the venue of press conferences. The first was by the Islamic Union bloc on the changes in the presidency of the bloc and then the press conference of the Kurdistan Democratic Party and they made a statement about the resignation letter Massoud Barzani before the start of the session and then the member Rabon Maruf known as a member of parliament to hold a press conference in front of the parliament

(1) See appendix (5)

(2) See appendix (24) and (25).

on the message Massoud Barzani during which he was assaulted inappropriately by a number of people and in front of the media outlets.

After the resumption of the session, a number of people who took the name of the demonstrators were brought before the parliament at 5 pm and before the parliament session ended. They attacked the parliament and entered parliament. They came to the parliament building and in the beginning attacked journalists, insulting and destroying media equipment. They beat the correspondents of the NRT and KNN correspondents Ribwar Kakaiee and Salih Harki who were injured. Parliament guards did not take any quick action to block the demonstrators from entering the parliament and the absence of any civilian activity forces to close the parliament's entrance and prevent demonstrators from entering the parliament while a number of civil police forces usually attend a regular gathering of students without any violence.

A large security force intervened but did not expel anyone outside the parliament. The video clips showed that the attackers and the security forces were together and did not try to expel them outside the parliament. The lives of journalists, parliamentarians and all those in parliament were at risk and the back gate to the parliament by the demonstrators also in conjunction with these events was heavy fire from inside the parliament and the back gate of parliament.

The attackers broke the gate of the parliament and entered the parliament and demanding the extradition of the member Rabun Marouf and that they said he was in the chamber of Deputy Speaker of Parliament and his life was in danger and that a number of demonstrators arrived in front of the Chamber of Deputy Speaker of Parliament, and that these conditions continued until one o'clock after midnight until the member Rabun Maarouf was taken out of parliament secretly by a security force, and until that happened, the members of parliament who were in parliament were trapped and were like hostages. Then, a large force came and removed the attackers from Parliamentarians who were in parliament were then able to get out of parliament according to his statements, the member Rabon Ma'arouf that he was attacked by a number of members of the Democratic Party and unknown persons in the chamber of deputy speaker of parliament and in the parliament

Ninth: Parliament meeting with the election commission

At 10 am on Friday, October 13, 2017, the Parliament of the Kurdistan region met with the Board of Commissioners of the Independent High Electoral Commission for the referendum in the Kurdistan region to discuss the issue of elections and the law of elections and parliamentary elections and the presidency of the region in the presence of head of parliamentary blocs. During the meeting they discussed the matter of preparations for the Commission to hold election and the Movement for Change bloc did not attend the meeting, during the meeting, the Commission referred to the problems and obstacles that it suffers from, and that some of its needs and requirements have not been met with the required form, and that the parliament of the region due to its disabling has not been able to exercise its oversight role over the work of the Commission.

On the holding of elections, the Parliament of Kurdistan region raised a number of critical questions on the Commission, which concerns the conduct of the elections in Kurdistan regions outside the region and the electoral and the problem of candidates for the post of President of the region.

On this matter, Suleiman Mustafa, Deputy Chairman of the Independent High Electoral Commission and the referendum in the Kurdistan region, told reporters that the meeting held

today at the request of parliament and hosted the Council of the Commission and the presidency of the parliament and the head of the blocs have raised a number of questions and they responded to these questions, and they will issue a decision on holding elections and the presidency of the region in the light of electoral commission's response to the questions and the current situation in the region

And that what happened, the Commission has disrupted preparations for the holding of elections on (18/10/2017) and postponed the holding of elections.

Tenth: Committees of the Parliament of the Kurdistan Region

The parliament of the Kurdistan region includes 22 different committees and Article 37 of the rules of procedure of the parliament refers to the formation of committees in Parliament and the members of parliament are entitled to choose the committees to join them according to their wishes and specialties and each committee should not have fewer than five members and not more than 11 members and the work of these committees is to follow up the projects and the work of the government and communicate with citizens in order to know their problems

1. Replacement of committee members

-On 30/9/2017 the resignation of the member Goran Azad from the Legal Committee and the member Riawas Faiq of the Committee of Industry, Energy and Natural Resources was voted separately and was approved by a majority of votes was approved to add the member Riwas Faeq to the Legal Committee

- On 15/11/2017 the member Ari Mohammed Harsin resigned from the Committee of Peshmerga and martyrs and victims of genocide and political prisoners and voted on it, and that the committees of Parliament did not exercise their duties as required during the session held due to the disruption of Parliament, and summarized their activities as follows:

Meeting of Parliament committees

Based on the book issued by the General Directorate of the House of Parliament numbered (4/4/452) on (27/2/2017) and directed to the Institute of Education and Development and all members of the Parliament of the Kurdistan region, which requires them not to provide us with any information in a formal manner and therefore, our organization gets the information on the parliament from the official website of the parliament, and that according to the official website of the parliament, in the past six months, 7 committees out of 22 committees to hold meetings, which are:

- Committee on Agriculture 2 meeting
- Legal Committee 6 meeting
- Committee on the Defense of Women's Rights One meeting
- Committee of Culture one meeting
- Finance Committee one meeting
- Consumer Committee one meeting
- Health Committee one meeting
- The Presidency of the Parliament and head of blocs and heads of committees (legal, financial, economic, investment, integrity, industry, energy and natural resources held a meeting on salaries of employees and was boycotted by the Movement of Change and the Islamic Group
- The Deputy Speaker of Parliament held a meeting with the head of committees in Parliament on 15/11/2017

2. Writing reports on draft laws

So far, 226 bills and resolutions have been submitted to the parliament, of which 162 were first read and were sent by members and committees concerned and 71 bills have not been read. Of these, 20 laws have been ratified and seven resolutions have been passed. That is according to the website of the parliament, none of the parliamentary committees did not send any reports on the draft laws during the autumn session in 2017.

Violations of Parliament

1- The by-law was violated in the matter of inviting members of parliament and the program put to work in a meeting on (15/9/2017) and that the members of Parliament should have directed their memorandum to the Speaker of Parliament, but they directed to the deputy Speaker of Parliament and that contradicts the by-law of the parliament because of the total of three members of the presidency of the region, the deputy speaker of parliament only decided to hold the meeting without the consent of the Speaker of Parliament and Secretary of Parliament

2 - Most of the work program of parliamentary sessions are not announced in most sessions of Parliament or may be informed of the work program of parliament one hour before the start of the parliament session, at a time they should inform the members of parliament's work program of Parliament 48 hours before the start of the parliament session in accordance with by-law of the Parliament.

3 - In a number of parliamentary sessions, they have been hiding the work program of Parliament, for example in the session on (30/9/2017) they added the resignation of Farhad Sangawi to the work program of Parliament and as the meeting postponed to (18/10/2017). It should be noted that the resignation of member Farhad Senkawi was not mentioned in the work program of the meetings, which was published on the website of the Parliament. [1]

4. At a meeting on 30/9/2017, Fakhraddin Qader, a parliamentarian, was not allowed to enter the parliament hall to resign from his seat.

5 - On the day (30/9/2017), the resignation of the member Farhad Senkawi was voted and was placed in the work program of parliament without having knowledge of what is happening or be mentioned in the Parliament neither he submitted any resignation. [2]

6 - Most of the sessions were held in a non-public and away from the eyes of the media and citizens of the region and without having discussed any sensitive topics deserve to be held such meetings in as non-public as indicated by the by-law of Parliament.

7 - A number of members were not allowed to express their opinion in a number of sessions, prompting a number of members of parliament to leave the parliament hall as happened during the session on 24/10/2017, which was intended to extend the legal period of parliament. They should be allowed to express their opinion in parliament and expressed their views through the media and that banning is contrary to the by-law of parliament.

8 - In a number of sessions of the parliament, the first and second reading of the bill and ratification happened at the same meeting which contradicts with the by-law of parliament, for example, in the meeting on (24/10/2017) on the extension of the legal period of Parliament, the first and second reading besides the ratification of Law happened in one session that took place in the session on (29/10/2017), which was also distributed powers of the presidency of the region

9 - A member of the parliament was attacked inside the parliament where the member Rabun Ma'arouf was assaulted on 29/10/2017 and this contradicts the by-law of the parliament.

---

(1)-See the news of the session of Parliament on the website of the Parliament on the link: http://www.perleman.org/Default.aspx?page=article&id=23513&l=3

(2) See appendix (24) and (25).

10 - Attack on Parliament by a number of people on (29/10/2017) as they were urged to facilitate their attack on Parliament and in violation of the Parliament building.

11 - A number of members of parliament resigned from their committees without being replaced by other members and that their names in these committees is still lingering. [1]

12 – The parliament did not change the names of the members of the committees that have been made changes in the website of the parliament. [2]

13-The new parliament members were not added to the names of the members of the parliamentary blocs on the website of the parliament. [3]

(1) See appendix (26)

(2) See appendix (26)

(3) See appendix (27)

Table (1)

Summary Parliament worked in Autumn session held

(1 November 2017 and 15 November 2017)

No.	Title	Number
1	Number of parliament sessions	6
2	Number of work programs	19
3	Number of bills that were first read in the Fall 2017	7
4	Number of laws approved	2
5	Number of resolutions approved	0
6	Number of members of the Council of Ministers who have been asked to attend Parliament sessions	0
7	Number of members of the Council of Ministers who attended the parliamentary sessions at the request of members of parliament	0
8	The number of members of the Council of Ministers who did not attend the parliamentary sessions despite the presence of a request from members of parliament	0
9	Number of members of the Council of Ministers who attended the sessions of Parliament according to their wishes	0
10	Number of members of the Council of Ministers questioned	0
11	Number of committee meetings	13
12	Number of committee reports on bills in the Fall session of Parliament 2017	2
13	The number of committee reports on bills which should have been written but not written	260
14	Number of questions addressed to the government by MPs	0
15	Number of questions addressed to the government by MPs and responded to	0
16	Number of questions to the government by MPs that have not been answered	0

Results

First: During this term, five sessions of the parliament were held, and this is not in line with parliamentary work

Second: It is during the fourth term of Parliament and until the preparation of this report, which lasted for more than four years, issued 20 laws and 7 resolutions, despite the fact that they conducted 162 first reading of the draft laws

Third: The Parliament has not yet been able to follow up the government's accountability on how to export oil and know the details of oil contracts.[1] Despite the ratification of Law No. 2 of 2015 on the establishment of the fund of oil and gas revenues, but the government has taken many measures without respect for this law and listening to Parliament, and Parliament was unable to hold the government accountable, and could not ask the question whether the employees' salaries paid out of oil revenues or loans? And if the salaries not given of the oil export money, why did you borrow? And if you use the loan money to pay salaries, where the did the oil revenue go?

Fourth: None of the ministers of the government were questioned by the parliament and did not attend parliament.[2]

Fifth: The relevant committees in parliament have not been able to carry out their activities in the required manner in monitoring the government and following up the projects that have been allocated budgets in previous years and is still ongoing despite the fact that the audit bureau should also follow up on this.

Sixth of the total bills submitted to the committees of the parliament, which amounted to 362 lawmakers, they wrote 123 reports by all the committees of parliament, that is to date not written 241 report and that contradicts with by-laws of parliament. [3]

Seventh: During the Fall session held of 22 committees, only seven committees held meetings. If the conditions of parliament were normal, these committees were supposed to meet once a week

Eighth: It is noticeable that there is no interest in the role of the parliament in the political arena in Kurdistan region and that its role has been marginalized in important and fateful events, although in accordance with resolution No. 1 of 2005, the political leadership in Kurdistan region is required to return to the parliament in the crucial decisions, for example

(1)Article (42) of the Rules of Procedure provides for The permanent committees have the right, through the 1-Deputy Speaker of the Parliament, to request the official institutions, public and professional organizations to provide them with the required information on the topics raised.

2-In that case, these parties and the persons referred to in the above paragraph not to provide the permanent committees with information that the Prime Minister is informed through the Speaker of Parliament and that in case of not responding to the request of Parliament, this matter is submitted to Parliament for discussion

(2)In article 69 of the by-law, it is referred to:

1-If a member of parliament asks a member of the executive branch, the question should be asked in writing.

2-The speaker of the parliament is to send the question to the executive institution after he put it on the program of work of the first session after informing the executive authority and is scheduled to discuss a week later in the event of parliament and the approval of the member of the executive authority to do so.

(3)In paragraph (4) of Article 71 of the by-law of the Parliament, a joint report of the two committees shall be issued after drafting it by the legal committee 10 days after it has been referred to the two committees. This shall be done within five working days in the event of a request for urgent consideration.

the matter of the referendum, Kirkuk, dialogue with the central government, the problems of Tuzkhurmato and the problem of salaries, budget and demonstrations of citizens of the Kurdistan region in addition to other important topics.

Ninth: The legal period of the President of the Human Rights Commission has ended since (17/1/2017), although it is supposed to be a solution to this in accordance with the laws, but no action was taken and that is contrary to the applicable laws.

Tenth: The legal period of the Chairman of the Integrity Commission has ended since (13/5/2017), although it is supposed to be a solution to this in accordance with the applicable laws, but no action was taken and that is contrary to the laws

Eleventh: Violations of many by-laws have been recorded in this session

Twelfth: The goal of the political parties in the activation of the parliament at this time was to extend the life of parliament and not to hold elections

Thirteenth: The speech of all political parties did not match their actions

Fourteenth: The paralysis of parliament has had negative effects on institutions and other government agencies. For example, the human rights bodies, the oversight bureau, the Integrity Commission and the Electoral Commission have stopped most of their activities and do not do what they want

Fifteen: The parliamentary committees in Fall sessions held no follow-up or meeting and did not prepare any report on the laws and did not exercise their activities as required, and that is caused by the disruption of parliament. Because the disruption of the parliament will lead to the disruption of the committees automatically

Sixteenth: the non-application of laws, decisions and recommendations issued by the Parliament of the executive authorities

Seventeenth: members of the parliament were violated and the members of parliament were banned and assaulted. Member Dr. Bahar Mahmoud was attacked in Shaklawa district on 20/8/2017. The member Farhad Sangawi was subjected to kidnapping, humiliation and torture by gunmen (20/8/2017) in the city of Sulaymaniyah, and the member Rabun Ma'arouf assaulted, humiliated and tortured on 29/10/2017 inside the parliament.

Recommendations

1. Elections must be held on schedule to return to citizens to have their say to elect of a new parliament and formation of a new government

2 - The Parliament must determine the date of the end of its legal period and not reference to the sessions held because it carries various interpretations around it and be scheduled to hold elections in coordination with the government and election commission

3. Suspension of violations of parliament by-laws and compliance with the by-law and not repeating the same mistakes.

4 - The sessions of the parliament are open and be broadcast in the media channels to inform citizens of their representatives in parliament

5 – The parliament should force the government to follow the principle of transparency in the field of revenue, budget and oil revenue.

6 – The parliament should force the election commission to purify the register of voters and force the concerned ministries to cooperate with them

7 - Preventing MPs from various political blocs on their narrowed political agendas of the party and the failed government policies as well as they should play their oversight role in parliament.

Appendix No. (1)

Summary of parliamentary activities since the beginning of its activities and until now (6/11 / 2013-15 / 11/2017)

No.	Title	Number
1	Number of parliamentary sessions	76
2	Number of working paragraphs	219
3	Number of working paragraphs executed	136
4	Number of paragraphs not executed	83
5	Number of bills having preliminary reading	162
6	Number of laws approved	20
7	Number of resolutions approved	7
8	Number of members of the Council of Ministers who have been asked to attend Parliament sessions	32
9	Number of members of the Council of Ministers who attended the parliamentary sessions at the request of members of parliament	13
10	The number of members of the Council of Ministers who did not attend the parliamentary sessions despite the presence of a request from members of parliament	19
11	Number of members of the Council of Ministers who attended the sessions of Parliament according to their wishes	2
12	Number of members of the Council of Ministers questioned	0
13	Number of commission meetings	415
14	Number of reports of committees on draft laws	123
15	The number of committee reports on bills which should have been written but not written	260
16	Number of questions addressed to the government by MPs	443
17	Number of questions addressed to the government by MPs and responded to	311
18	Number of questions to the government by MPs that have not been answered	132
19	The number of absentee members of parliament in the sessions (We did not get the percentage of absenteeism in the last sessions so the previous figures were put)	970

Appendix No. (2)

recommendations ratified for the implementation of the referendum

راسپاردەکانی پەرلەمانی کوردستان سەبارەت بە پرسی ریفراندۆم

یەکەم: پەرلەمانی کوردستان کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی رادەسپێرێت کەڕۆژی دووشەممە رێکەوتی (٢٠١٧/٠٩/٢٥) لەهەرێمی کوردستان و سەرجەم ناوچە کوردستانییەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم، راپرسی بۆ پرسی سەربەخۆیی کوردستان ئەنجام بدات.

دووەم: پەرلەمانی کوردستان سەرجەم ئەو رێککارانە پەسەند دەکات کە کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی و گشت لایەنە پەیوەندیدارەکان گرتوویانەتەبەر بۆ سەرخستنی پرۆسەی ریفراندۆم.

سێیەم: کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی، سەبارەت بەمیکانیزمە یاساییەکانی بەرێوەبردنی پرۆسەی ریفراندۆم بۆ سەربەخۆیی کوردستان پشت دەبەستێت بەیاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ژمارەی (١)ی ساڵی (١٩٩٢)ی هەموارکراو، هەروەها یاسای کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی ژمارەی (٤)ی ساڵی (٢٠١٤)، هەر یاسایەکی دیکەی پەیوەندیدار.

چوارەم: پەرلەمانی کوردستان لایەنە پەیوەندیدارەکان سەرپشك دەکات بۆ گرتنەبەری هەر رێکارو بریارێك بۆ دەستەبەری مافی چارەنووس و تەواوی مافەکانی گەلی کوردستان، بەجۆرێك لەپرسە چارەنووسسازەکاندا بگەڕێنەوە بۆ پەرلەمانی کوردستان، کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسیش رادەسپێرێت بۆ هەماهەنگی لەگەڵ ئەم لایەنانە.

پێنجەم و کۆتایی: ئەو راسپاردانەی لەخاڵەکانی سەرەوەدا هاتوون، تایبەتن بەریفراندۆمی راگەیاندراو لە ٢٠١٧/٠٩/٢٥.

Appendix No. (3)

Massoud Barzani 's message to parliament

دەقی نامەکەی مەسعود بارزانی سەرۆکی هەرێمی کوردستان

بەڕێز سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان

سڵاوێکی گەرم

بەپێی فەرمانی هەرێمی (١٢٨) لە ٢٠١٧/٧/١٢ داوامان کردووە هەڵبژاردنەکانی سەرۆکایەتی پەرلەمان و سەرۆکایەتی هەرێم لە ڕۆژی (٢٠١٧/١١/١) ئەنجام بدرێت، بەڵام لەبەر هۆکاری سیاسی و ئەمنی و تەکنیکی و نەبوونی کاندید، کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان و ڕاپرسی ئامادەکارییەکان بۆ هەردوو هەڵبژاردن هەڵپەسێردرا

لە (٢٠١٧/١٠/٢٤) پەرلەمانی کوردستان تەمەنی حکومەتی هەرێم و پەرلەمانی بۆ ماوەی دوو خولی یاسادانان درێژکراوەتەوە.

سەبارەت بەپۆستی سەرۆکایەتی هەرێم لەدوای ٢٠١٧/١١/١ بەردەوام بوونم لەم پۆستە ڕەتدەکەمەوەو نابێت یاسای سەرۆکایەتی هەرێم هەمواربکرێتەوە یان تەمەنی سەرۆکایەتی هەرێم درێژبکرێتەوە، بۆیە پێویستە بەزووترین کات کۆببنەوە بۆ ئەوەی بۆشایی یاسای لەئەرك و دەسەڵاتەکانی سەرۆکی هەرێم دروست نەبێت و ئەم بابەتە چارەسەربکرێت

منیش وەکو مەسعود بارزانی پێشمەرگە، لەناو جەماوەری گەلەکەمان و پێشمەرگە ئازیزەکان لەخەبات و تێکۆشان بۆ بەدیهێنانی مافە ڕەواکانی گەلەکەمان و پارێزگاریکردن لەدەستکەوتەکانی میللەتەکەمان بەردەوام دەبم

مەسعود بارزانی

٢٠١٧/١٠/٢٨

PAY INSTITUTE
For Education & Development

Appendix No. (4)

Kurdistan Parliament responds to the decisions of the Iraqi government

پەرلەمانی کوردستان وەڵامی بەغدادی دایەوە

بەبەشداری ٦٢ ئەندامی پەرلەمان کۆبونەوەی پەرلەمانی کوردستان تاوەکو کاتژمێر ٣٠:٨ خولەکی ئەمشەو بەردەوام بوو و لەبەرامبەر بڕیارەکانی بەغدا کۆمەڵێك بڕیاری دەرکرد و لەکۆتایشدا داوای گفتوگۆ لەمەر چارەسەرکردنی کێشەکان دەکاتەوە و پێشوازی لەهەر دەست پێشخەریەکیش دەکات کە بۆ گفتوگۆی ئاشتیانەپێشکەش دەکرێن

١. پەرلەمانی کوردستان دەستخۆشی و پیرۆزبایی سەرکەوتنی ریفراندۆمی سەربەخۆیی لە گەلی کوردستان دەکات، کە لە پرۆسەیەکی دیموکراسی و مەدەنیدا خواستی خۆی بەجیهان نیشاندا، بە پشتبەستن بە بنەماو یاسا و ڕێسا نێودەوڵەتییەکان و دەستووری عێراق، هاوکات دەسەڵاتە فەرمییەکانی هەرێمی کوردستان رادەسپێرێت بۆ جێبەجێکردنی ئەنجامەکانی ریفراندۆم کە لە ٢٥-٩-٢٠١٧ ئەنجامدراوە.

٢. پەرلەمانی کوردستان پەسند و پشتگیری دەقی راگەیێندراوی ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان دەکات، کە لە کۆبوونەوەی ژمارە ٣١ لە رێککەوتی ٢٨-٩-٢٠١٧ وەك بەشێك لە وەڵامی پەرلەمانی کوردستان بۆ بڕیارەکانی ئەنجومەنی نوێنەران و ئەنجومەنی وەزیرانی عێراقی فیدراڵ، جەخت دەکاتەوە لەوەی دەبێت حکومەت کار بە یاسا و بڕیارە بەرکارەکانی هەرێمی کوردستان بکات.

٣. داوا لە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی و وڵاتانی دراوسێ و ناوچەکە دەکەین رێز لە بڕیاری گەلی کوردستان بگرن، سەبارەت بە پیادەکردنی ماف چارەی خۆنووسین. پەرلەمانی کوردستان وڵاتانی دراوسێ و ناوچەکە دڵنیادەکاتەوە کە ریفراندۆمی کوردستانی عێراق بەهیچ شێوەیەك هەڕەشە نییە بۆسەر ئاسایشی نەتەوەیی هیچ وڵاتێك، هەرێم فاکتەری ئارامی و سەقامگیری ناوچەکە بووە و دەبێت.

٤. یاسا بڕیارەکانی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق بەپێی برگەی دووەم لە ماددەی ١٢١ لە دەستووری عێراق و بڕیاری ژمارە ١١ی ساڵی ١٩٩٢ی پەرلەمانی کوردستان، بەهیچ شێوەیەك قابیلی جێبەجێکردن نین لە هەرێمی کوردستان، تاوەکو لەلایەن پەرلەمانی کوردستان بڕیاری جێبەجێکردنیان بۆ دەردەچێت.

٥. پەرلەمانی کوردستان بڕیاری ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراقی فیدراڵ لە کۆبوونەوەی ژمارە ٢٣ ی رۆژی ٢٧-٩-٢٠١٧ کە تایبەت بوو بە کاردانەوە لەسەر ئەنجامدانی ریفراندۆم لەنێو هەرێم و ناوچە کوردستانییەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم رەتدەکاتەوە، دووپاتیشی دەکاتەوە کە بڕیارەکە نادەستووری و نایاساییە بە پشتبەستن بەم خاڵانەی خوارەوە.

یەکەم. لە برگەی ١ی بڕیاری ئەنجومەنی نوێنەراندا هاتووە، بەتەواوەتی پێچەوانەی سیستەمی فیدراڵی و بنەمای دیموکراسییە کە لە ماددەی ١ی دەستووردا چەسپێندراوە، پێچەوانەی ماددەی ٨ی دەستوورە کە تێیدا هاتووە (عێراق رێز لە پابەندییە نێودەوڵەتییەکانی دەگرێت)، بڕیاری گەلی کوردستان لە ریفراندۆمی ٢٥-٩-٢٠١٧ پاڵپشت بووە بە دەستووری عێراق و میساقی نەتەوە یەکگرتووەکان و هەردوو پەیماننامەی نێودەوڵەتی ساڵی ١٩٦٦ کە عیراق پەسندی کردوون بە یاسای ژمارە ١٩٣ی ساڵی ١٩٧٠.

دووەم. بڕیاری ئەنجامدانی ریفراندۆم لە کوردستانی عێراق لە ٢٥-٩-٢٠١٧ پاڵپشت بووە بە رێسای ماف چارەی خۆنووسین کە رێسایەکی بەرفەرمانە، واتە (ئامیرەیە) لەسەر ئاستی یاسای نێودەوڵەتی بە شێوەیەك کە هیچ دەوڵەتێك بۆی نییە دژی ئەو رێسایە بووەستێتەوە، چجای ئەوەی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق ماف چارەی خۆنووسین لەلایەن هاووڵاتیانی کوردستان بە تاوان لەقەڵەم بدات و داوای بەدواداچوونی قەزائی بکات بۆ ئەوانەی لە پرۆسەکەدا بەشداربوونە.

سێیەم: سەبارەت بە پابەندکردنی فەرماندەی گشتیی هێزە چەکدارەکان بۆ بڵاوەپێکردنی هێزە فیدراڵییەکان لە ناوچە کوردستانییەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم، پێچەوانەی برگەی یەکە لە ماددەی ٩ی دەستوور کە ناکرێت هێزە چەکدارەکانی عێراق و هێزەکانی ئاسایش دژی پێکهاتەکانی گەلی عێراق بۆ یەکلاکردنەوەی ناکۆکییە سیاسییەکان بەکاربهێندرێن، ئەمە جگە لەوەی ماددەی ١٤٠ ی دەستووری هەمیشەیی عێراق، ماف یەکلاکردنەوەی ناوچە کوردستانییەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێمی بە دانیشتووانی ئەو ناوچانە داوە لەرێگەی راپرسییەوە، نەك فەرمانکردن بە بەکارهێنانی هێز بۆ دەستبەسەرداگرتنی ئەو ناوچانە. وە فەرماندەی گشتیی هێزە چەکدارەکانی هەرێمی کوردستان سەرپشك دەکەین بۆ گرتنەبەری هەر رێکارێکی پێویست بۆ پاراستن و پارێزگاریکردن لەو ناوچانە و بەرقەراربوونی ئارامی تێیاندا.

چوارەم: بڕیارە وزارییەکانی ئەنجوومەنی ئاسایشی عێراقی فیدراڵ کە لە برگەی ٣ی بڕیارەکەی ئەنجوومەنی نوێنەران ئاماژەی پێدراوە، هیچ پابەندییەکیان نییە لەسەر کوردستانی عێراق و لە دەرەوەی دەسەڵاتە تایبەتییەکانی حکومەتی فیدراڵە، لەهەمانکاتیشدا هەرێمی کوردستان بەپێی یاسای ژمارە ٤ی ساڵی ٢٠١١ خاوەنی ئەنجوومەنی ئاسایشی خۆیەتی.

پێنجەم: بڕیاری داخستنی دەروازە سنوورییەکان لە دەسەڵاتی حکومەتی فیدراڵ نییە و بەهیچ جۆرێك لە ماددەی ١١٠ ی دەستووردا ئاماژەی پێنەدراوە، بەپێی ماددە ١١٥ لە دەستوور هەر بابەتێك کە لە چوارچێوەی دەسەڵاتە تایبەتییەکانی حکومەتی فیدراڵ نەهاتبێت دەسەڵاتی هەرێمەکانە.

شەشەم: سەبارەت بە کێڵگە نەوتییەکان کە دەکەونە چوارچێوەی سیاسەتی نەوت و گاز ئەویش لە ماددەی ١١٠ی دەستووری عێراقی فیدراڵدا نەهاتووە، بەڵکو لەچوارچێوەی ماددە ١١٢ چارەسەرکراوە، بۆیە ئەمەش دەسەڵاتی تایبەتی حکومەتی فیدراڵ نییە.

حەوتەم: سەبارەت بە داخستنی نوێنەرایەتی و نووسینگە نێودەوڵەتییەکان لە هەرێمی کوردستان، ئەو مافە مافێکی دەستووری و یاسایی بەدەستهاتووە بۆ هەرێمی کوردستان و هەڵوەشاندنەوەی مۆڵەتی کردنەوەی ئەو نوێنەرایەتی و نووسینگە نێودەوڵەتیانە، بەبێ ئەوەی هەرێمی کوردستان کەموکوڕی هەبووبێت لە پێوەر و رێنماییەکانی کارکردنی ئەو نوێنەرایەتی و نووسینگانە، بە ناڕەواییکردن لە بەکارهێنانی دەسەڵاتدا هەژماردەکرێت، سەرەڕای ئەوەی ئەم بابەتە دەکەوێتە چوارچێوەی یاسای گشتیی نێودەوڵەتی و بەپێی رێککەوتننامەی ڤیەننا بۆ پەیوەندییە دیپلۆماسی و کونسوڵگەرییەکانی ساڵی ١٩٦٣ کاری کونسوڵ و دیپلۆماتکاران رێکخراوە.

.٦ پەرلەمانی کوردستان تێکڕای ئەو بڕیارانەی دەسەڵاتەکانی یاسادانان و راپەڕاندن و دادوەری عێراقی فیدراڵ رەتدەکاتەوە، کە وەك کاردانەوەیەك بەرامبەر ئەنجامدانی پرۆسەی ریفراندۆم دراون.

لە کۆتاییدا پەرلەمانی کوردستان لە روانگەی باوەڕبوونی بە پرەنسیپی ئاشتەوایی نێوان گەلان دراوسێیەتی باش جەخت لە رێگاچارەسەری ئاشتیانە بۆ سەرجەم کێشەکان دەکاتەوە و لەوپێناوەش لایەنە پەیوەندیدارەکان سەرپشك دەکات بۆ دەستپێکردنی گفوگۆی بنیاتنەرانە، هاوکات پەرلەمانی کوردستان داوا لە کۆمەڵگای نێودەوڵەتی و لە دۆستانی گەلەکەمان دەکات کە بە نیگەرانییەوە لە بڕیارەکانی ئەنجوومەنی نوێنەران و ئەنجوومەنی وەزیرانی عێراقی فیدراڵ بڕوانن و هەڵوێستیان هەبێت بۆ رووبەڕووبوونەوەیان، چونکە لە روانگەی پەرلەمانی کوردستانەوە ئەو بڕیارانە سزادانی بەکۆمەڵی خەڵکی کوردستانن و دژی گەلی کوردستانن بە هەموو پێکهاتەکانییەوە، هەروەها پەرلەمانی کوردستان دەستپێشخەرییەکەی مەرجەعی باڵای شیعە بەڕێز ئایەتوڵڵا سیستانی بۆ دەستپێکردنی گفتوگۆ و چارەسەری ئاشتییانەی کێشەکان بەرزدەنرخێنێت و پێشوازی لە هەر هەوڵێکی نێودەوڵەتی یان کەسی دەکات بۆ دەستپێکردنی دانوستاندن و گفتوگۆ.

Appendix No. (5)

The text of the statement of change in the Parliament of Kurdistan

راگەیاندنی فراکسیۆنی بزوتنەوەی گۆڕان

ئەمڕۆ گەلی کوردستان بە بارودۆخیکی هەستیاردا تێدەپەڕێت لە ئەنجامی سیاسەتی هەڵە و حزبییانەی بەرتەسکی پارتی و یەکێتی و هاوکارەکانیان لە پرسی ڕیفراندۆم و پەیوەندییەکانی هەرێم و بەغداد دا. ئێمە وەك فراکسیۆنی گۆڕان لە پەرلەمانی کوردستان ئیدانەی توندی پەلامار و هێرشی سەربازی دەکەین بۆ سەر ناوچە کێشە لەسەرەکان و بە هیچ شێوەیەك پاساوی ئەنجامدانی ڕیفراندۆم نابێت بکرێتە بنەما بۆ پێشێلکاری بەرامبەر مافە نەوتەوەیی و نیشتمانیەکانی گەلی کوردستان. بۆ ئەم مەبەستە پێداگیری دەکەین کە مافە بنەڕەتیە دەستوریەکان بەهیچ پاساوێك قابیلی سازشلێکردن نین. لەپێناو چەسپاندنی مافە دەستورییەکانی هەرێمی کوردستان و ناوچەکێشەلەسەرەکاندا پێویستە حکومەتێکی کاتی ئەو بەرپرسیارێتییە لەئەستۆبگرێت.

ئێمە درێژەدان و بەردەوامیدان بەم ڕەوشە نایاساییەی هەرێمی کوردستان ڕەتدەکەینەوە و پێویستە حکومەتیکی کاتی بۆ ڕوبەڕوبونەوەی کێشە و ئالنگارییەکانی ئەم قۆناغە و ئامادەسازی ڕاستەقینە بۆ ئەنجامدانی هەڵبژاردنەکان لەسەر بنچینەی ستاندارده دیموکراتیە نێو دەوڵەتیەکان پێکبهێنرێت.

هاونیشتمانیانی خۆشەویست

لەم بارودۆخە ناهەموارەدا لە بری دانان بە سیاسەتی هەڵە و فەرمانڕەوایی خراپیاندا، جارێکی تر پەرلەمانیان کۆکردەوە بۆ جێبەجێکردنی ئەجێندایەکی حزبی، ئەگەر دوێنێ بەهۆی بڕیاری سەرەڕۆییانەی کەسی و حزبیەوە گەل و نیشتمانەکەمانیان خستە بەردەم هەڕەشەیەکی گەورەوە، ئەمڕۆش لەهەنگاوێکی نادیموکراتیدا، کودەتایەکی دیکە بەسەر شەرعیەتدا ئەنجامدەدەن و ماوەی پەرلەمان درێژ دەکەنەوە.

ئێمە وەك فراکسیۆنی گۆڕان درێژکردنەوەی ماوەی پەرلەمان و دامەزراوەکان بۆ بەرژەوەندی حزبی و کەسی ڕەتدەکەینەوە. ئەم هەوڵە قۆستنەوەی نەبونی دەستورە و پێشێلکردنی پرەنسیپی یاسایە لە پێناوی پاراستنی ماف دا و خۆحەشاردانە لە پشتی یاساوە، چونکە ئەم جۆرە درێژکردنەوانە پێشێلکردنی زەقی مافی دەنگدەرە هەروەك لە درێژکردنەوەی ماوەی پەرلەمان بەچەند یاسایەك لە خولەکانی ڕابردوودا و درێژکرنەوەی ماوەی سەرۆکایەتی هەرێم بەیاسای ژمارە نۆزدەی ساڵی ٢٠١٣ ئەنجام دراوە. ئێمە لە فراکسیۆنی گۆڕان ڕایدەگەیەنین، ئەم ڕەوشە هەستیارەی ئێستا نەك هەر پاساونیە بۆ بەردەوامیدان بە دۆخی نایاسایی و پڕ لە پێشێلکاری مافەکان لە هەرێم، تەواو بە پێچەوانەوە، بە کاتی بەخۆداچونەوە و دورکەوتنەوە و دەست لەکار کێشانەوەی هەموو ئەوانەی دەزانین کە بە هۆی هەڵپەی دەسەڵاتخوازییانەوە کوردستانیان بەم بارودۆخە گەیاندوەو پێویستە لە هەڵبژاردنێکی بێگەرد دا بەر سزای میللەت بکەون.

هەمو ئەوانەی ئەمڕۆ دەنگیاندەدەن بۆ درێژکردنەوەی ماوەی پەرلەمان دیسان بەشداریئەکەنەوە لە جولەیەکی زیانبەخش بۆ ئەزمونەکەمان و بازدانێکی ترە بەسەر شەرعیەتی دیموکراتییانەی پەرلەمان و مافی دەنگدەرانی کوردستان.

هەموو ئەزانین لەم کاتەدا هەڵبژاردنەکان ئەنجامنادرێن، بەڵام پێویستە کۆمەڵانی خەڵك ئاگاداربن ئەوە پارتی و یەکێتی و هاوکارەکانی ئەمڕۆیانن لەم دانیشتنەی پەرلەمان دۆخێکی وەهایان دروستکرد کە نەتوانرێت هەڵبژاردنەکانی تێدا ئەنجامبدرێت. ئەگەرنا بەرنامەی دانیشتنی ئەمڕۆی پەرلەمان هەمان بەرنامەی پێش ڕووداوەکانی کەرکوك و دووز و ناوچەکانی دیکەیە.

ئەوەی ئێستا لەپەرلەمان دەگوزەرێت ئەو راستییەی سەلماند کە ئێمە لە پازدەی نۆ رامانگەیاند، ئەم جۆرە کاراکردنەوەیە بۆ چارەسەرکردنی کێشە و بژێوی خەڵك نییە و تەنیا هەوڵێکە بۆ رەوایەتیدان بە ئەجێندا و بەرژەوەندییە حزبییەکان.

ئێمە لە فراکسیۆنی گۆڕان ئیدانەی ئەو کارە نایاسایییە دەکەین و بەڵێن بە خەڵکی کوردستان و دەنگدەرانمان دەدەین وەك هەمیشە پارێزەرێکی ڕاستەقینەی ماف و داواکاریەکانتان دەبین.

فراکسیۆنی بزوتنەوەی گۆڕان

Appendix No. (6)

Text of the statement of the Islamic Union in the Parliament of Kurdistan

راگەیاندنی فراکسیۆنی یەکگرتووی ئیسلامی

هاولاَتیانی خۆشەویستی کوردستان...

ئێمە لە فراکسیۆنی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان کە شانمان دایە ژێر بەرپرسیاریەتی کاراکردنەوەی پەرلەمان بۆ ئەوەبوو ئەم پەرلەمانە لە پرسە چارەنوسسازەکان رۆڵی یەکلاکەروە ببینێت بۆ ئەوەی لێرەوە بژێوی و ژیانی هاولاَتیان چاکبکرێت و کۆتایی بە سیستمی نا ڕەوای پاشەکەوتی موچە بهێنرێت بۆ ئەوە بوو ئەو پەرلەمانە لەسەر کارەسات و رووداوەکان بڕیاری بوێرانەی خۆی بدات، بۆیە لە کاتێکدا بە ڕێککەوتنی ژێر بەژێری و گوماناوی خاکی کوردستان هەرزان فرۆشکراوەو ناپاکی و خیانەت لە خوێنی ٢ هەزار شەهید و خەباتی نەتەوەیەك کراوە، شکۆی گەلێك شکێنراوە هەزاران پێشمەرگەی گیان فیدا دڵشکاون و سەنگەرەکانی بەرگریان پێ چۆڵکراوە .

لە جیاتی ئەوەی پەرلەمانی کوردستان لێپرسینەوە بکات لە کەمتەرخەم و سەبەبکارانی ئەم دۆخە پڕ ناسۆر و شلەژاوە و تاساوە کە بۆتە هۆی ئەوەی کە هەموو ماڵێکی کوردستان لە هەر چوار پارچە ئازیزەکە و هەموو شوێنێکی تری دونیا خەفت بار و تازیە بار بن .

لە لایەکی تر لە جیاتی فریاکەوتنی ئاوارەو لێقەوماوانی کەرکوك و دووزخورماتوو و ناوچە کوردستانیەکانی تر کە سەرەڕای دەیان شەهید و بریندار لە پێشمەرگە و هاولاَتیان و خۆبەخشەکان وە سوتاندنی سەدان ماڵی کورد و ژێر پێ خستنی ئالأی پیرۆزی کوردستان لە لایەن ناحەزانی گەلەکەمانەوە نەك پەرلەمان و پەرلەمانتاران و فراکسیۆنەکان گفتوگۆ لەم دۆخە مەترسیدارە ناکەن بەڵکو سەرقاڵدەکرێن بە بابەتی دواخستنی هەڵبژاردنەکان لە کاتێکدا کە کۆمسیۆن رایگەیاندوە ئاستنگی یاسایی و ماددی و لۆجستی لە بەردەم پرۆسەکەدا هەیە، بۆیە ئێمە لە فراکسیۆنی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان بایکۆتی کۆبونەوەی ئەمرۆی پەرلەمان دەکەین کە پێمان وابوو بابەتی زیندوو و گرنگی ئەمڕۆی پەرلەمان دەبوایە گفتوگۆکردن بوایە لەسەر دۆخی شلەژاو و نادیاری هەرێم .

لە کۆتاییدا هاولاَتیانی خۆشەویستی کوردستان دەبێ لەو ڕاستیە دڵنیابن کە هەوری ڕەشی نا ئومێدی دەڕەوێتەوە و ئیرادەی خەڵکی کوردستان لە سەربەخۆیی و ئازادی و دادپەروەری بەرجەستە دەبێت و گەلی ئێمە هەرگیز تەسلیم بە نا ئومێدی نەبووە وە لە لایەکی تر یەکڕیزی نیشتیمانی بە تاکە زامنی پارستنی دەستکەوتەکانمان دەزانین وە ئەوەی لەدەستمان داوە دەبێ لەسەری راوەستین و پەند و وانەی لێوەرگرین وە ئەوەی کە ماوە رزگاری بکەین .

فراکسیۆنی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان

٢٠١٧/١٠/١٨

Appendix No. (7)

Text of the statement of the Islamic Movement in the Parliament of Kurdistan

راگەیاندنی فراکسیۆنی بزوتنەوەی ئیسلامی

کۆبوونەوەی ئەمڕۆی سەرۆك فراکسیۆنەکان و لیژنەی یاسایی لەگەل کۆمیسیارانی هەڵبژاردن بەمەستی زەمینەسازی بوو بۆجێبەجیٚ کردنی ئەجیندای ئەولایەنانەی کە ڕێککەوتنی دواخستنی هەڵبژاردنەکانیان کردووە،بە پەرلەمانیش جێبەجێی ئەکەن...ڕای فراکسیونی بزوتنەوە بەم شێوەیەی خوارەوە بوو:

ئەگەر کۆمیسیون نەی ئەتوانی لە ١/١١هەلبژاردنی پەرلەمان و سەرۆکایەتی هەرێم ئەنجام بدات نەئەبوو هەرلەسەرەتاوە بەفەرمی ئامادەیی خۆیان ڕابگەیاندایە و ئێستا پاشەکشەیان لیٚ نەکردبایە لەمێژوی ١/١١ .

دۆخەکەش هەرچۆنێك بێت هەلبژاردن پێویستە ئەنجام بدرێت بەشاری کەرکوك و ناوچە کوردستانیەکانی تریشەوە کەگشت پرسی تیاداکراوە،لەوبارەوە پێویستە پەرلەمان ژمارەی نوێنەرانی کەرکوك و ناوچەکانی تردیاری بکات یاخود یاساکە هەمواربکاتەوە..ئەگەرکۆمسیونیش پێویستی بەکاتی زیاترە ئاساییە ٣٠ڕۆژ تا٤٥ڕۆژدەرفەتی تریان پیٚ بدرێت...

نابێت بەهیچ شێوەیەك دۆخی ئالۆزی کەرکوك بکرێتە بیانوبۆدواخستنی هەڵبژاردنەکان،چونکە عێراق یەك لەسەرسێی خاکەکەی دەستی بەسەردا گیرابوو بەڵام هەڵبژاردنەکانیان لەکاتی خۆیدا ئەنجام ئەدا..دڵنیاشین ئەگەر درزنەکەوێتە نێوان ئەوهێزانەی پڕۆسەی ڕیفراندۆمیان سەرخست بەتایبەت ئەو لایەنانەی کەهێزیان هەیە(یەکیتی و پارتی) هیچ شتێکی نەخوازراونایەتە پێشەوەوبەسەر هەمووپێشهاتە مەترسیدارەکاندا زاڵ ئەبین و خەونی حەشدی تائیفی و دوژمنان و ناخ ڕەشە هەمە چەشنەکان زیندەبەچاڵ ئەکەین ...

کۆمسیونیش تاوانی هەیە کەبەپێی یاسا لەماوەی دیاری کراودا کارەکانی خۆی ئەنجام نادات و کات بۆلایەنەکان دریژئەکاتەوەوجدی نییە لەسەر جێبەجیٚ کردنی ناوەڕۆکی یاسای هەڵبژاردن،باشترین نمونە تائێستا تۆماری دەنگدەران خاوین نەکراوەتەوە...

لەبەرئەوە دواخستنی هەڵبژاردنەکان بۆماوەیەکی درێژدۆخەکە ئالۆزترئەکات و بۆشاییە یاساییەکان پەرلەمان و حکومەتیش ئەگرێتەوە..و بەهیچ شێوەیەك پشتگیری ناکەین...

شوان قەڵادزەیی

Appendix No. (8)

Text of the resignation request submitted by the Secretary of Parliament

نامەی دەستلەکارکێشانەوەی سکرتێری پەرلەمان

بە ناوی خوای بەخشندە و میهرەبان

بۆ/ سەرۆکایەتیی پەرلەمانی کوردستان

بابەت/ دەستلەکارکێشانەوە

بەڕێزان: ئاماژە بە پەیڕەوی نێوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (١) ی ساڵی (١٩٩٢)ی هەموارکراو لە ماددەی (١٣)، لە مێژووی ٢٠١٤/٤/٢٩ بە زۆرینەی دەنگی ئەندامانی پەرلەمان متمانەم پێدرا، لەو مێژووە بە دواوە، ئەرك و مافەکانم وەك سکرتێری پەرلەمانی کوردستان کە لە ماددەی (١٩)ی پەیڕەودا هاتوون، هەروەها ئەرکە هاوبەشەکانیشم کە لە ماددەکانی (٢٠ و ٢١)دا هاتوون، بە باشترین شێوە ئەنجام داوە، هەموو ئەمانەم بە هاوکاریی بەڕێزان سەرۆك و جێگری سەرۆکی پەرلەمان و بە هەماهەنگیی لەگەڵ سەرۆکی فراکسیۆنەکان ئەنجام داون، تاوەکو ئەم دامەزراوەیە هەمیشە مەرجەعی یاسایی و سیاسیی پرسە چارەنووسسازەکان بێت و، پەرلەمان وەك دەسەڵاتی یاسادانان هاوشانی هەردوو دەسەڵاتەکەی دیکە، بەهێز و کاریگەر بێت و خزمەتی هاوڵاتیانی کوردستان بکات، ئەم ئەرکانەشمان (سوپاس بۆ خوا) جێگای شانازیی خەڵکی کوردستان و پارتە سیاسییەکان بوون و مێژوویەکی پڕ لە سەروەرییمان بۆ خۆمان و قۆناغەکە و کاری پەرلەمانیی تۆمار کردووە، کە پێویستە بەرپرس و هەڵبژێردراوانی خەڵکی کوردستان هەمیشە ڕاستگۆ بن لەگەڵ ئەو متمانەیەی پێیان بەخشراوە لە لایەن دەنگدەرانەوە، هەروەها بەئەمەك بن بەرامبەر ئەو سوێندەی کە بە خوای مەزن خواردوویانە، بۆ دڵسۆزیی و پابەندیی و یاساپارێزیی.

لێرەدا بە پێویستی دەزانم پاساوەکانی ئەم هەنگاوەم بۆ بەڕێزتان و سەرجەم ئەندامانی پەرلەمان و ڕای گشتیش بخەمە ڕوو، کە ئەمە کورتەکەیەتی:

١- ئێمە لە ڕابردوودا و لە کاتی کارابوونی پەرلەماندا، ژمارەیەك یاسا و بڕیاری گرنگمان دەرچواند، کە بۆ ژیانی سیاسی و کۆمەڵایەتی و گوزەران و ئایندەی خەڵك و وڵاتەکەشمان گرنگ و پڕبایەخ بوون. بەڵام بە داخەوە، لە هامان کاتدا ئەوەی لە فیقهی دەستوورییدا بە ئەرکی ئەم دامەزراوەیە دانراوە و هاوشان و ویلایەتی هەیە بەسەر دەسەڵاتەکانی دیکەدا و پاڵپشت بە پرەنسیپی (سلگە یوقف سلگە)، کە دەتوانێت لادانی دەسەڵاتی جێبەجێکردن نەهێڵێت، ئەم ئەرکە جێبەجێ نەکراوە و ئیرادەیەکی بەهێز هەیە لە لایەن پارتە دەسەڵاتدارەکانەوە، بۆ ئەوەی پەرلەمانێکی دەستەمۆمان هەبێت، نەك دەستکراوە و ئازاد.

٢- وەك لە ماددەی (١٢٠)ی دەستووری کۆماری عێراقی فیدراڵدا هاتووە، هەرێمی کوردستان مافی خۆیەتی خاوەنی دەستووری خۆی بێت، ئێمە لەو ڕووەوە هەوڵی زۆرمان دا، بەڵام لەمپەرمان بۆ دروست کرا، ئەمە دوای ئەوەی (٢٦) ساڵە ئەم هەرێمە ئومێدی گەورەی بۆ بەدەوڵەتبوون و بوون بە خاوەنی ئەم بەڵگەنامە یاساییە گرنگە

هەیە، کە تیایدا بە تەواوەتی دەسەڵاتەکان لە یەکتر جیا دەبوونەوە و دادگایەکی دەستووریی دادەمەزرێنرا و شکۆی زیاتر بۆ دامەزراوەکان دروست دەکرا.

٣- هەوڵی زۆرمان دا لەپێناو باشکردنی بارودۆخی ئابووریی و دارایی هاووڵاتیان و بەهێزکردنی ژێرخانی ئابووریی هەرێمی کوردستان و دروستکردنی شەفافیەت و بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی و بەرپاکردنی دادگەریی لە داهات و خەرجییەکاندا، کە هەموو ئەمانەش لە چوارچێوەی یاسای (سندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتی و گازییەکان) خۆیان دەبینییەوە، بەڵام نە سندوقەکە دروستکرا و نە ژێرخان و داهاتی ئابووریی بەهێزیش بۆ هەرێم دروست کرا، بەڵکو لە دەرەوەی یاسا کارپێکراوەکان سیستمی پاشەکەوتی مووچە سەپێنرا و مووچەی هاووڵاتیان کرایە چارەك و ژیان و گوزەرانیان خرانە مەترسییەوە، لەو نێوەندەشدا هیچ حیسابێك بۆ پەرلەمان و یاساکان نەکرا.

٤- کوردستان لە میانەی چەسپاندنی بنەماکانی حوکمی دروست و دەوڵەتدارییدا، پێویستیی زۆری بە (کۆمیسیۆن و دەستە و دەزگا)ی جۆراوجۆر بوو، کە توانیمان ژمارەیەکیان دابمەزرێنین، بەڵام سەرجەمیان خاڵی کرانەوە لە ئەرکە نیشتمانییەکانیان، تەنانەت پرسێکی هەستیاری وەك (ڕیفراندۆم) کە دەبوو لە پەرلەمانەوە بە یاسا چوارچێوەکەی و تەواوی پرسە پەیوەندیدارەکانی ڕێك بخرێن، هیچ یەك لەوانەی بۆ نەکرا و پێگەی ئەم دامەزراوەیەی بۆ لەبەرچاو نەگیرا و بە سیاسەتێکی نادروست ئاڕاستە کرا، کە تەنها خوای گەورە خۆی دەزانێت ئایندەی ئەم هەرێمە بەرەو کوێ دەبات.

٥- ئێمە ویستمان پەرلەمان ڕۆڵی چاودێری ڕاستەقینە ببینێت بەسەر کابینەی حکومەتەوە (لە ماوەی کەمتر لە دوو ساڵی ئەم خولەی پەرلەماندا بە ئەندازەی تەواوی خولی سێیەمی پەرلەمان، کە خولێکی چالاك بوون، پرسیار ئاڕاستەی وەزیرەکان کراوە، ئەمەش بە مەبەستی چاودێریی و بەدواداچوونی کاروباری هاووڵاتیان، ئەمە جگە لەو هەموو بانگهێشتە و کۆبوونەوەی لیژنەکان لەگەڵ وەزیرەکان لە باڵەخانەی پەرلەمان و ئامادەبوونی سەرۆکایەتیی حکومەت و چەندین وەزیر لە دانیشتنە ئاساییەکانی پەرلەمان)، بەڵام ئەوان نامۆ بوون بەم جۆرە کار و ڕێکارانە و بەو چاودێرییە کارایەی پەرلەمان، بەوهۆیەشەوە پەرلەمان بە زیادە وەسف کرا و ئەم ڕۆڵەی بە ناکاملیی هێڵدرایەوە. پارتە دەسەڵاتدارەکان نەیانهێشت ئێمە ڕۆڵی خۆمان ببینین و خۆشیان لە کاری خۆیان بەردەوام بوون.

٦- پێویست بوو پەرلەمان و ئەزموونی سیاسیی هەرێمی کوردستان بکرێنە نموونەی سەرکەوتوو و پێشکەوتووی سەردەمییانە بۆ ئازادییەکان و پێشەنگ بۆ کوردستانییانی پارچەکانی دیکە، بەڵام ئەوە نەکرا. بۆ نموونە ئێمە بڕیاری (ناردنی هێزی پێشمەرگەی کوردستان بۆ پشتیوانیی کۆبانێ) لە بەرامبەر هێرشە دڕندانەکانی ڕێکخراوی تیرۆریستیی داعشمان پەسەند کرد، بەڵام بە داخەوە بۆ نێوخۆ و لەو ڕووەوە سەرکەوتوو نەبووین، ئێستاش پەیوەندییمان لەگەڵ پارچەکانی دیکەی کوردستان لە هەموو کات لاوازترە و وەکو پێویست نییە.

٧- ئەم خولەی پەرلەمان پاشماوەیەکی خراپی لە خولی پێشوویەوە بۆ بەجێ مابوو، کە دەبوو بە ڕێکاری یاسایی چارەسەری بکەین، ئەویش پرسی سەرۆکایەتیی هەرێم بوو، ئەم پرسە پێویست بوو بەبێ شەخسەنەکردن و لە چوارچێوەی یاسادا یەکلا بکرێتەوە، ئەمە وێڕای ئەو هەموو هەوڵە سیاسییەی کە لە دەستەی سەرۆکایەتیی پەرلەمان بەخەرجمان دا و سەردانی بەرپرسانی یەکەمی پارتە سیاسییەکانمان کرد، بەڵام لە بری یەکلاکردنەوە و چارەسەری یاسایی دروست، پەرلەمان ڕووبەڕووی پەکخستن کرایەوە و ئەوەتا بۆ ماوەی نزیکەی دوو ساڵە بە

ڕێکاری ئەمنی و سەربازیی، کارەکانی پەکخراون و دامەزراوەکە بە ئەرکی خۆی هەڵنەساوە. ئێستاش کە پەرلەمان ناونیشانی کاراکردنەوەی بۆ بینراوەتەوە، دانیشتنەکانی بەبێ سەرۆکایەتیی ئەنجام دەدرێن، ئەوەش چەندین خروقاتی یاسایی و پێشێلکردنی برگە و ماددەکانی پەیڕەوی تیادایە و وێنەکەی بە ناکاملی هێشتۆتەوە.

٨- ڕاستییەك هەیە کە پێویستە ئاماژەی پێ بدرێت، ئەویش ئەوەیە کە لە (٥) پۆستە سیادییەکەی پەرلەمان و حکومەت، کۆمەڵی ئیسلامیی کوردستان بەپێی بەرکەوتەی هەڵبژاردن یەکێك لەو پۆستانەی بەر دەکەوێت و منەتی هیچ لایەنێکیشی لەسەر نییە، بەڵام وا دەردەکەوێت کە ڕێکەوتنی سیاسیی لە دەرەوەی ڕێکارە یاساییەکان ئەم مافە زەوت دەکات و هەڵە مێژووییەکان دووبارە دەکاتەوە.

بەو هۆکارانەی سەرەوە و لە سۆنگەی باوەڕی تەواوم بەوەی کە پێویستە ئامانج لە پۆست و پلە و پایە خزمەتکردن و بەجێهێشتنی کاریگەریی ئیجابی بێت لەسەر ژیان و گوزەرانی تاك بە تاکی خەڵکی کوردستان، هەروەها لە سۆنگەی ئەوەی هەرگیز پەشیمان نیم لەوەی ڕابردووە لە کارەکانم وەکو سکرتێری پەرلەمانی کوردستان و هەموویان جێگای شانازیین بۆ من، هەروەها لەگەڵ وەفادارییم بۆ ئەو سوێندەی خواردوومە بە خودای مەزن و، ئەوەشی کە خەبات و بەشداریی ئایندە بۆ کاری پەرلەمانی و بەدامەزراوەییکردنی، بە دروست دەزانم، بەڵام لە ئێستادا ئاسۆیەکی ڕوون نابینم تایبەت بە ڕۆڵ و کاریگەریی پەرلەمان، هەربۆیە دەستلەکارکێشانەوەی خۆم لە پۆستی سکرتێرو ئەندامێتی پەرلەمان پێشکەش دەکەم.

لە کۆتاییشدا، ڕێز و حورمەتی خۆم دوویات دەکەمەوە بۆ هەریەك لە بەڕێزان سەرۆك و جێگری سەرۆکی پەرلەمان و هەموو هاوپیشەکانم و خەڵکی بەشەرەفی کوردستان، خوای گەورە خەڵك و خاکی کوردستان بپارێزێت.

فەخرەدین قادر

سکرتێری پەرلەمانی کوردستان

Appendix No. (9)

Press release for the presidency of parliament
Parliament of the region hosts government representatives

ڕاگەیەنراوی سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان

سەرۆکایەتیی پەرلەمانی کوردستان، دوای کۆبوونەوەی لەگەڵ سەرۆکی فراکسیۆنەکان و سەرۆکی لیژنەکانی (کاروباری یاسایی، دارایی و کاروباری ئابووری و وەبەرهێنان، پیشەسازی و وزەو سەرچاوە سروشتییەکان، دەسپاکی، بازرگانی و پاراستنی مافەکانی بەکاربەر)، سەبارەت بەچۆنیەتیی مامەڵەکردن لەگەڵ دۆسییەی پاشەکەوتی مووچەو چاسەرەکردنی و ئامادەکاری بۆ دانیشتنی داهاتووی پەرلەمان، ڕاگەیەندراوێکی بڵاوکردەوە، کەئەمە دەقەکەیەتی:

ڕاگەیاندنێك لەسەرۆکایەتیی پەرلەمانی کوردستانەوە

ڕۆژی دووشەممە ٢٠١٧/٩/١٨، کاتژمێر ١١ی پێشنیوەڕۆ، سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان و سەرۆکی فراکسیۆنەکان و سەرۆکی لیژنەکانی (کاروباری یاسایی، دارایی و ئابووری و وەبەرهێنان، پیشەسازی و وزەو سەرچاوە سروشتییەکان، دەسپاکی، بازرگانی و پاراستنی مافەکانی بەکاربەر).

کۆبوونەوەیەکی ڕاوێژکاری گرنگ بەڕێوەچوو سەبارەت بەچۆنیەتیی مامەڵەکردن لەگەڵ دۆسییەی پاشەکەوتی مووچەو چاسەرەکردنی و ئامادەکاری بۆ دانیشتنی داهاتووی پەرلەمان.

گەیشتینە ئەم ئەنجامانەی خوارەوە:

١ – بانگهێشتی نوێنەرانی حکومەتی هەرێم کەراسپێردراون بۆ بابەتی (پێداچوونەوە بەسیستەمی مووچەو پاشەکەوت و دەستەبەری شەفافیەت لەداهاتی نەوت و ئامادەکردنی کاندیدانی ئەنجومەنی سندوقی نەوت و گازییەکان، چاکسازییە کارگێڕی و داراییەکان و سیستەمی بایۆمەتری) بۆ ڕوونکردنەوەی ئەو ڕێککارییانەی کەحکومەتی هەرێم ئەنجامی داون پەیوەست بەم بابەتەی سەرەوە لەکۆبوونەوەیەکی هاوشێوەی ئەمڕۆ بەئامادەبوونی سەرۆکی فراکسیۆنەکان و سەرۆکی لیژنە ئاماژە پێکراوەکان.

٢– دوای لێکگەیشتنمان لەگەڵ حکومەت بڕیاری کاتی دانیشتنی پەرلەمانی کوردستان بۆ ئەم مەبەستە بەزووترین کات دیاری دەکرێت.

لەگەڵ ڕێزدا..

سەرۆکایەتیی پەرلەمانی کوردستان-عێراق

Appendix No. (10)

Statement of the Presidency of the Parliament of Kurdistan

Kurdistan Parliament – Iraq

پەرلەمانی کوردستان – عێراق

ڕاگەیاندراوێك لە سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستانەوە

ڕۆژی چوارشەممە بەرواری ٢٠١٧/٩/٢٠، لەسەر داوای پەرلەمانی کوردستان کۆبوونەوەیەکی هاوبەش لە نێوان هەردوو سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان و حکومەتی هەرێم و فراکسیۆنەکانی پەرلەمان و لیژنە پەیوەندیدارەکان ئەنجامدرا، بە مەبەستی گفتوگۆکردن لەبارەی (سیستەمی نوێی مووچە و هەڵەوشاندنەوەی پاشەکەوت و دەستەبەری شەفافیەت لە داهاتی نەوت و ئامادەکردنی کاندیدانی ئەنجومەنی سندوقی داهاتە نەوت و گازییەکان، چاکسازییە کارگێری و داراییەکان و سیستەمی بایۆمەتری).

حکوومەتی هەرێمی کوردستان بۆ هەریەك لەم بوارانە ڕوونکردنەوە و هەنگاوەکانی حکوومەت و ئامادەکارییەکانی بۆ دەربازبوون لە گرفتەکان خستەڕوو.

دوای گفتوگۆیەکی تێر وتەسەل لەلایەن لیژنە پەیوەندیدارەکان و سەرۆك فراکسیۆنەکان، گەیشتینە ئەم ئەنجامانەی خوارەوە:

١- کۆبوونەوەیەك ئەنجام بدرێ لە نێوان حکوومەت و لیژنە پەیوەندیدارەکان بە مەبەستی زووتر گەڵاڵەکردنی سیستەمی نوێی مووچە کە حکومەت بنەماکانی دارشتووە.

٢- ئامادەکاری بۆ دامەزراندنی سندوقی داهاتە نەوتییەکان و پێشکەشکردنی ناوی کاندیدەکان.

٣- هەماهەنگی تەواو هەبێت لە نێوان حکومەت و پەرلەمان بۆ ئەو پرسانەی باسکران.

٤- دوای تەواو کردنی ئەم ڕێکارانە پەرلەمانی کوردستان دانیشتنێکی تایبەت ئەنجام دەدات بۆ ئەم پرسانە.

Appendix No. (11)

Statement of the Kurdistan Islamic Union bloc

بەیاننامەی فراکسیۆنی یەکگرتوو لە پەرلەمانی کوردستان

جەماوەری خۆشەویستی کوردستان... دوای دووساڵ لەپەکخستنی پەرلەمانی کوردستان، واجارێکی تر هەوڵەکان بۆ بەگەرخستنەوەی پەرلەمان بەئاکام گەیشت، ئێمە لە فراکسیۆنی یەکگرتوو پێمان وابوو کە پەکخستنی پەرلەمان هەڵەیەکی گەورە و تاوانێکی گەورە بوو بەرامبەر خەلکی کوردستان وپەرلەمانتارانی کوردستان، کەدوو ساڵ پرۆسەی یاسادانان وچاودیری پەکی کەوت، ئێمە ئەمرۆ لەو سۆنگەوە بەشداری کۆبونەوەی پەرلەمان دەکەین کەپەرلەمان موڵکی گەلە و مولکی هیچ لایەنێکی سیاسی نیە، بۆیە لەکاتی پەکخستنیدا بەتوندی ئیدانەمان کرد.

ئێمە لیرەوە ولەناو پەرلەمانەوە خەبات بو خەڵك وماف و داواکاری خەلك دەکەین، بۆ ئەوان دەگەڕێینەوە ناو هۆڵ ولیژنەکانی پەرلەمان بەڵێن دەدەین وەك فراکسیۆنی یەکگرتوو کار بۆ باشترکردنی بژێوی وسووککردنی ئەرکی سەرشانی هاولاتیانی کوردستان و گیڕانەوەی مووچە و قوتیان بکەین، هەولی زۆرماندا کە بەگەرخستنەوەی پەرلەمان بەتوافوق و کۆدەنگی نیشتیمانی بێتەدی و ئێستاش پێمان وایە تەوافوق و کۆدەنگی نیشتیمانی باشترین بژاردەیە بۆیە ڕێزدەگرین لە وهاوکار وهاوپیشەکانمان کەلێرە نین دەبێت هەوڵەکانمان بەردەوام بێت بۆ ڕازیکردنیان چونکە ئێمە ئەوانیش بەبراو دڵسۆزی خۆمان وخەڵك دەزانین، نابێت کۆبونەوەی ئەمرۆ کۆتایی دونیا بێت، دەبێت دەرفەت بۆ لیکگەیشتن بەکراوەیی بهێڵینەوە.

جەماوەر ی کوردستان خەباتی داهاتووی راستەقینەی ئێمە لەسەر قوتی ئێوە و کەرامەتی ئێوە و رونی وشەفافیەتی داهات وسەروەت وسامانی کوردستان دەبێت، بەڵێنتان دەدەینێ بەرگری کاری سەرسەختی ما ف و خواست وداواکاریەکانتان دەبین، دلنیاتان دەکەینەوە پەرلەمانتارانی فراکسیۆنی یەکگرتوو جگە لەپەرلەمانی کارا و خاوەن بڕیار بەچیدی ڕازی نابێت، وهەڵوێستی راشکاوانە وجددیمان دەبێت کاتێ خواستی ئێوە نەیەتەدی و کۆسپ ولەمپەری بۆدروست بکرێت، پەرلەمان مەیدانی خەباتی مەدەنی وبەرجەستەکردنی ئیرادەی گەلە ئێمە لەئیوەین وبەدەنگی ئێوە هاتوین، پشت بەخوا ئەو متمانە نا دۆڕێنین.

لیرەوە رایدەگەیەنین کە لەگەڵ زۆرینەی حزب ولایەنە سەرەکیەکانی کوردستانی باشوور و وفراکسیونەکانی پەرلەمانی کوردستان پیکهاتووین وبریارمان داوە کەنەخشە ریگەی داهاتوومان خەباتی بێ وچان بیت لەپیناوی ئەم رەهەندە حوکمرانی وژیاریانەدا:

یەکەم: کاراکردنەوە وئاسایی کردنەوەی پەرلەمانی کوردستان بە دەسەلأتی راستەقینەیەوە.

دووەم:پشتیوانی لە ریفراندۆمی گەلی کوردستان بە ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی هەرێمی کوردستانەوە بەرەو سەربەخۆیی و زەمینەسازی یاسایی و سیاسی و کۆمەلأیەتی بۆ سەرکەوتنی پڕۆسەکە لە ڕووی یاسایی پەرلەمانی کوردستان چاودێری پڕۆسەکە بکات و دلّی هاولأتیان خۆش بکرێت بە باشتر کردنی موچەو دروستکردنی کۆدەنگی نیشتیمانی .

سێیەم: کوتایی هینان بە پاشەکەوتکردنی مووچەی فەرمانبەران و جیگیرکردنی سیستمیکی هاوسەنگ بۆ موچە.

چــوارەم: دامەزرانــدنی ســندوقی کوردســتان بوداهاتــە نــەوتی و گازیــەکان کەئــەرکی ووردبــینی وکــونترولّ وئاراستەکردنی داهاتی نەوت وگازی هەریم بەرەو بوژانەوەی ئابووری وشەفافیەت ولیپرسینەوە بگریتە ئەستو.

پێنجەم: بریاردان لەسەر سەربەخۆیی تەواوی دەسەلاّتی دادەوەری .

شەشەم: جیبەجیکردنی بەرنامەی بەرەنگاربوونەوەی هەژاری وبێکاری.

حەوتەم: کاراکردنی دەسەلاّتی نەزاهە و بەرنامەی بەرەنگاربوونەوەی گەندەلّی .

هەشتەم: هەمواری یاسای هەلّبژاردن وپاراستنی مـافی ناوچـە کوردسـتانیەکانی دەرەوەی هـەرێمی کوردسـتان بـۆ هەلّپژاردنی نوینەرانیان لە پەرلەمانی کوردستان.

نۆیەم: لیژنەی ئامادەکردنی دستوری کوردستان متمانەی پیّ ببخشرێتەوە بۆ ئامادەکردنی دەستوری کوردستان.

دەیەم: هەموارکردنی یاسای سە روکایەتی هەریم ژمارە (۱) ی سالی ۲۰۰٥.

سەبارەت بەو ڕێکارو بریارانەی لە ڕۆژانی ڕابردوو کـە لەبەغـدا گیرانـە بـەرە بەرامبـەر بـە کوردسـتان بـە نەفەسـی سیاسی ئاراستە کراون بۆیە ئێمە داواکارین کە دەرگای دایەلۆگ و گفتوگۆ لە نێوان دەسەلاّتەکانی هەرێمی کوردستان و بەغداو کۆمەلّگای نێو دەولّەتی کراوەبێت بۆ لە یەکگەیشـتن و چارەسـەر و، داواکـارین هـەموو لایـەك بەرپرسـیارانە مامەلّە بکەن .

لە کوتاییدا رایدەگەیەنین کە گشت ئەو رەهەندە ستراتیجانەی سەرەوە هیچ بەرژەوەندیـەکی تایبـەتی حیزبـی بـۆ یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان تیدا نییە جگەلە رەزامەندی خوا و بە جیهینانی ئە رکی نیشتیمانی.

فراکسیۆنی یەکگرتوو

لە پەرلەمانی کوردستان

۱٥ ئەیلولی ۲۰۱۷

Appendix No. (12)

Statement of the mass of the Islamic Movement

راگەیەنراوی فراکسیونی بزوتنەوەی ئیسلامی

بەناوی خوای بەخشندەی میهرەبان

جەماوەری کوردستان، دلسۆزانی گەل و نیشتمان

ئیمە هەرلەسەرەتاوە بۆکۆتایی هێنان بەسەرجەم کێشە و قەیرانەکانی کوردستان لەگەڵ ئەوەبووین بە کۆدەنگی نیشتمانی پەرلەمان کاراو ئاسایی بکرێتەوە و لەوبارەوە پرس و ڕاوێژ بەهەموو فراکسیونەکان بکرێت و بەرنامەی کاربەشێوەی یاسایی و ڕێکاری خۆی دابندرێت،بەڵام بەداخەوە لەوبارەوە هیچ پرس و ڕاوێژێکمان پێ نەکراوە و بەرنامەی کارکە تەنها لەلایەن دوفراکسیونەوە دانراوە لەمیدیاکانەوە بینیومانە.

بەرای فراکسیونی بزوتنەوەی ئیسلامی کەهەرلەسەرەتاوە داکۆکی لێ کردووە و پڕۆژە بڕیاریشی بۆئامادە کردووە و ئێستاش تەئکیدی لێ ئەکەینەوە پێمان وایە بۆگەرانەوەی متمانەوئاشتبوونەوەی فەرمانبەران و هاونیشتمانیانی کوردستان پێویست بوو یەکەم خاڵی بەرنامەی کاری ئەمڕۆی پەرلەمان هەڵوەشاندنەوەی بڕیاری ٦٤ی پاشەکەوتی ئەنجومەنی وەزیران بێت کەلەدەرەوەی پەرلەمان وبەنایاسایی سەپێندراوە بەسەرفەرمانبەران و خەلکی بەشمەینەتی کوردستانداکەبەداخەوە لەدورو نزیك لەبەرنامەی کارئامادەی پێ نەکراوە،وەهیچ گرەنتی وزەمانەتێکیش نییە لەداهاتوودا بخرێتە بەرنامە وەو کاری جدی لەسەربکرێت و هاوڵاتیانی کوردستان لە سیاسەتی سك هەڵلوشین وبرسی کردن ڕزگاربکرێن..

بۆبابەتی سەربەخۆیی کوردستان رای بزوتنەوەی ئیسلامی و فراکسیۆنەکەی وەکو ڕۆژی ڕون دیارو ئاشکرایەو دورلەهەرئەجیندایەکی حزبی و ناوچەیی پشتیوانی ئەکەین و لەوپێناوەدا قوربانیمان داوەولەئێستاشدا ئامادەی قوربانی دانین.بەڵام بەدڵنیایی سەرکەوتنی ئەم پرسە گرنگە پێویستی بەکۆدەنگی نیشتمانی هەیە، هەروەکو چۆن نەرمی نواندن بۆمەکگۆرك و باوەربوون بەبەڵێنەکانی زیندە بەچاڵ کردنی سەربەخۆییە بەهەمان شێوە سیاسەتی قرتاندن و پەڕاوێزخستن هەڵەی کوشندە ن و لەبەرژەوەندی پڕۆژەی سەربەخۆیی کوردستان نییە.

Appendix No. (13)

Political and legal reading of the endeavors behind the parliamentary session

خوێندنەوەیەکی یاسایی و سیاسی بۆ هەوڵەکانی پشت دانیشتنی پەرلەمان

لە ئەنجامی ئەو کێشەو گرفتە کەڵەکەبووانەی هەبوون لە هەرێمدا، ئەقلیەتی سیاسیی بالا دەست لە هەرێمی کوردستان کە نەیتوانی چارەسەریان بکات و دەرچەیەکیان بۆ بدۆزێتەوە، بۆ خۆدەربازکردن هانایان بۆ داخستنی پەرلەمان برد و ئەوەبوو لە ٢٠١٥/١٠/١٢ دا رێگریان لە سەرۆکی پەرلەمان کرد و پەرلەمانیان لەکار خست.

دووای ساڵێك و یانزە مانگ لە کلۆم کردنی دەرگەی هۆڵی کۆبوونەوەکانی، رۆژی ٢٠١٥/٩/١٥ پەرلەمان یەکەم کۆبوونەوەی نائاسایی خۆی ئەنجامدا، کە بەداخەوە کۆبوونەوەکە پڕ بوو لە کەموکوڕی و پێشێلی پەیرەوی ناوخۆ کە دواتر باسی دەکەین.

یەکەم: پرسی را پرسی و پەرلەمان:

سەربەخۆیی مافی رەوای هەر نەتەوەیەکەو کوردیش هیچی لەو سەدان نەتەوەیەی سەر رووی زەمین کەمتر نیە کە خاوەنی دەوڵەتی سەربەخۆی خۆیانن، بۆ ئەم مەبەستەش قوربانی زۆری داوە، یەکێك لە شێواز و رێگەکانی گەیشتن بەم ئامانجەش راپرسییە، کە کۆدەنگیی نەتەوە یەکگرتووەکانی لەسەرە و بە دیموکراسی ترین رێگەی دیاریکردنی چارەی خۆنوسین دادەنرێت، ئەمە جگە لە چەندین پەیماننامەو رێکەوتنامەی نێودەوڵەتی کە بەمافی میللەتانی دەزانن لەدیاریکردنی چارەنوسی خۆیاندا. بەلام ئەم پرسە گرنگەش لە هەرێمی کوردستان بوو بە مایەی ململانێ نەك کۆکردنەوەی بیروڕا جیاوازەکانی نەتەوەیەکی پەرشوبلاو.

لە رۆژی (٢٠١٧/٦/٧) مەسعود بارزانی بەناوی سەرۆکی هەرێمەوە کۆبوونەوەیەکی بە حزبە کوردستانیەکان کرد (کە تەنها بزوتنەوەی گۆڕان و کۆمەڵی ئیسلامی ئامادەی نەبوون)، تیایدا بڕیار درا راپرسی ئەنجام بدرێت. هەروەها مەرسومێکی ئاراستەی کۆمسیۆنی بالای سەربەخۆی هەلبژاردن و راپرسی کرد بەمەبەستی ئەنجامدانی راپرسیەکە لە هەرێمی کوردستان و ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی هەرێم و رۆژی (٢٠١٧/٩/٢٥)ی دەستنیشان کردبوو، لە (٢٠١٧/٨/١٤) کۆمسیۆن وەڵامی مەرسومەکەی دایەوە بەوەی کە ئامادەن ئەنجامی بدەن. کۆمسیۆن بۆ ئەم مەبەستە پەیرەوەکانی پرۆسەکەی دەرکرد و چەند بنکەیەکی بەمەبەستی نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران بۆ ماوەی هەفتەیەك کردەوە و کەوتە ئامادە کاری (هەرچەندە لەزۆربەی بەڕێوەچوونی رێکارەکاندا بەهۆی نەبوونی کاتەوە پێشێلکاری یاسایی کراوە)، بەپێی رێکارەکان لە رۆژی (٢٠١٧/٩/٥) بانگەشەی راپرسی دەستی پێ کرد. تا ئەو کاتە کە بڕیارە ئەم پرۆسە گرنگ و چارەنوسسازە ئەنجام بدرێت نە یاساو بڕیارێکی پەرلەمان هەبوو و نە لەرووی یاساییەوە شەرعیەتێك بە بەڕێوەچوونی پرۆسەکە دراو نە پەرلەمانیش هیچ کۆبوونەوەیەکی کرد. ئەنجام بۆ ئەوەی شەرعیەتێك بە پرۆسەکە بدەن، ئەو حزبانەی لە ئەنجومەنی بالای راپرسیدا بوون (بەتایبەتی پارتی و یەکێتی) کەوتنە هەوڵی چڕ و پڕ بۆ ئەنجامدانی کۆبوونەوەی پەرلەمان، تا شەرعیەتێك بە پرۆسەکە بدەن، ئەمە لەکاتێکدا کە بەڕێز بارزانی ئەو مەرسوم و بڕیارانەی دەری دەکرد و کاری پێ دەکراو هەموو لایەنە بەشداربووەکانیش پێیان وابوو

یاساییە. دوای ئەم هەموو هەولانە لە رۆژی (٢٠١٧/٩/١٥) پەرلەمان کۆبوویەوەو راسپاردەیەکی (٥) خالیی سەبارەت بە راپرسی پەسەند کرد، لە خالّی یەکەمیدا هاتووە: " پەرلەمانی کوردستان کۆمسیۆنی بالاّی سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی رادەسپێرێت کەرۆژی دووشەممە رێکەوتی (٢٠١٧/٠٩/٢٥) لەهەرێمی کوردستان و سەرجەم ناوچە کوردستانییەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم، راپرسی بۆ پرسی سەربەخۆیی کوردستان ئەنجام بدات". ئەمە وەك ئەوەی کۆمسیۆن تا ئێستا هیچی نەکردبێت و چاوەڕێی ئەوە بێت پەرلەمان بڕیاری بۆ دەبکات تا دەسبەکار بێت!

هەروەها لە خالی دووەمیدا هاتووە: " پەرلەمانی کوردستان سەرجەم ئەو رێکارانە پەسەند دەکات کە کۆمسیۆنی بالاّی سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی و گشت لایەنە پەیوەندیدارەکان گرتوویانەتەبەر بۆ سەرخستنی پرۆسەی ریفراندۆم". ئەمەشیان کاتێکە پەرلەمان پەسەندی دەکات کە کۆمسیۆن و لایەنە پەیوەندارەکان دەمێکە رێکارەکانیان گرتۆتە بەر، کەچی پەرلەمان تازە پەسەندی دەکات! خودی ئەو کۆبوونەوە نائاسایی و نایاساییەی پەرلەمان کردی ئەوە دەسەلمێنێ کە هەموو هەنگاوەکانی نرابوون نایاسایی بوون، هەر بۆیە بەپەلەپروزێ کۆبوونەوەکەی پەرلەمانیان ئەنجامدا بۆ ئەوەی بەرگێکی یاسایی لەبەر ئەم بڕیارە نایاساییە بکەن. جگە لەوەی کۆبوونەوەکە سەلمێنەری ئەوە بوو، هەنگاوی دووەمیش ئەوەیە ئەگەر بیانەوێت ریاپرسی دوابخەن لە رێگەی پەرلەمانەوە بڕیاری لێ بدەن.

دووەم: پرۆسەی هەلبژاردن و پەرلەمان:

لە رووی یاساییەوە رۆژی (٢٠١٧/١١/٦) تەمەنی خولی چوارەمی پەرلەمانی کوردستان کۆتایی دێت، بۆیە پێویست بوو بەپێی یاسا رۆژی (٢٠١٧/٩/٦) واتە دوو مانگ بەر لە تەواو بوونی هەلبژاردن ئەنجام بدرێتەوە، بەلام ئەوە بوو هەریەك لە بەرێزان مەسعود بارزانی بەناوی سەرۆکایەتی هەرێم و (د.یوسف محمد) سەرۆکی پەرلەمان لە دوو نوسراوی جیادا داوایان لە کۆمسیۆن کرد رۆژی هەلبژاردن دەستنیشان بکرێت. ئەوە بوو دواتر هەر بەرێز بارزانی لە (٢٠١٧/٧/١٩)بە نوسراوێك بۆ کۆمسیۆن رۆژی (٢٠١٧/١١/١)ی دەستنیشان کرد و کۆمسیۆنیش لە رۆژی (٢٠١٧/٨/١٤) وەلامی دایەوەو ئامادەیی دەر بڕی کە هەلبژاردنەکە ئەنجام بدەن. سەرباری تێبینی یاسایی و هونەری و کارگێڕی لەسەر کۆمسیۆن و نەبوونی کاتی پێویست، بڕیارەکە لەشوێنی خۆیدا بوو، بۆیە دەبوایە حزبە سیاسیەکان لەبری ئەوەی بەم جۆرە کۆبوونەوەکانی پەرلەمان دەست پێ بکەنەوە، کاریان بۆ هەلبژاردن بکردایە کە ئێستا (٤٥) رۆژی ماوە. بەپێی یاسا دەبوایە ئێستا هەموو ئامادەکارییەکان بۆ هەلبژاردنی خولی پێنجەمی پەرلەمان تەواو بوونایە و دووای دوو هەفتەی تر بانگەشەی هەلبژاردن دەستی پێ بکردایە، بەلام هەموو ئاماژەکان پێمان دەلێن کاتێك پەرلەمانێکی نوێی دیموکراسی لە (٤٥) رۆژدا هەڵبژێردرێ، لەکاتێکدا پەرلەمانێك تەمەنی تەنها یەك مانگ ماوەو بەدەست گرفتە یاسایی و سیاسیەکانیەوە دەنالێنێ، کەچی ئەو پەرلەمانەی تەمەنی یەك مانگ ماوە (کارای دەکەنەوە)، ئەوە سەلمێنەری ئەوەیە کە نایانەوێ پەرلەمانێکی نوێی کارای بێ کێشەی یاسایی و سیاسی بێتە ئاراوە، بەلکو دەیانەوێت تەمەنی ئەم پەرلەمانەی ئێستا درێژ بکەنەوە بەهەموو کەموکورییەکانیەوە.

سێیەم: پرسی سەرۆکایەتی هەرێم و پەرلەمان:

وەك ئەوەی لەخالّی پێشوو دەرکەوت مەبەست درێژکردنەوەی تەمەنی پەرلەمانە، بۆیە هاوزەمان لەپالّ درێژکردنەوەی تەمەنی پەرلەماندا تەمەنی سەرۆکی هەرێمیش درێژ دەکرێتەوە، چونکە بەپێی بڕیاری ئەنجومەنی

شورا " مەسعود بارزانی بەتەواوی دەسەڵاتەکانی وەك سەرۆکی هەرێمی کوردستان تا ئەنجامدانی هەڵبژاردنی داهاتوو لە پۆستەکەیدا دەمێنێتەوە"، کەواتە کە نایانەوێ هەڵبژاردن بکەن ئۆتۆماتیکی تەمەنی سەرۆکی هەرێم لەپۆستەکەیدا بەردەوام دەبێ، نازانرێ هەلبژاردنی داهاتوش کەی دەبێ. ئەمەش بەرای ئێمە خۆ دزینەوەیە لە کێشەی سەرەکی و گەڕانەوەیە بۆ چوارگۆشەی یەکەم. چونکە بەرێز بارزانی لە (٢٠٠٩/٧/٢٥) هەلبژێردراوە، بەلام بەر لە تەواو بوونی لە (٢٠١٣/٦/٣٠) دا لەلایەن پەرلەمانەوە بەپێی یاسای ژمارە (١٩)ی ساڵی ٢٠١٣ ماوەی دوو سال تەمەنی درێژ کرایەوە تا (٢٠١٥/٨/١٩)، کە بەپێی یاساکە جارێکی تر یارای درێژکردنەوەی نەبوو. بەلام دیسانەوە لە ئابی ٢٠١٥ دا بە بڕیارێکی ئەنجومەنی شورا (کە فەرمانگەیەکە سەر بە وەزارەتی دادە لە حکومەتی هەرێم) لەسەرووی پەرلەمانەوە لێی روانراو دوو ساڵی تری بۆ درێژ کرایەوە، ئێستاش کە پێویستە هەلبژاردن بۆ سەرۆکی هەرێم ئەنجام بدرێت کەچی ئاماژەکان پێمان دەلێن ئەمجارە لەژێر پەردەی درێژکردنەوەی تەمەنی پەرلەمان بۆ خولێکی تریش و بۆ جاری سێیەم ماوەی ویلایەتەکەی درێژ دەکرێتەوە. کەواتە ئەگەر لەرابردوودا پەرلەمان و ئەنجومەنی شورا تەمەنی سەرۆکی هەرێمیان درێژکردبێتەوە، ئەمجارە لەژێر پەردەی تەمەنی پەرلەماندا درێژ دەکرێتەوە. ئەمەش خۆدزینەوەیە لە چارەسەریی بنەڕەتیی کێشەکە کە دەبێ یاسای سەرۆکایەتی هەرێم چارەسەر بکرێت. کەواتە خودی درێژکردنەوەی پەرلەمان بۆ درێژکردنەوەی ویلایەتی سەرۆکی هەرێمە.

چوارەم: کاراکردنەوەی پەرلەمان:

کاراکردنەوەی پەرلەمان تەنها بە گەڕانەوەی بەڕێز د.یوسف محمد وەك سەرۆك و ئەنجامدانەوەی کۆبوونەوەکان نیە، بەلکو پەرلەمان بۆ ئەوەی ئەرکی یاسایی و چاودێریی خۆی جێبەجێ بکات و بە فیعلی کارا بێت دەبێ مەرجەعە قانونیەکەی کە سەرۆکی هەرێمە چارەسەر بکرێت. بەبێ چارەسەر کردنی ئەم پرسەش گرێ کوێرەکان ناکرێنەوەو قەیرانەکان بەردەوام دەبن و هەرچی هەنگاوێکیش بنرێت جگە لەگەڕانەوە بۆ خالی سفر هیچی تر ناگەیەنێ.

پێنجەم: یەکەم کۆبوونەوەی دوای لەکار خستن:

هەرچەندە رۆژی (٢٠١٧/٩/١٥) یەکەم دانیشتنی پەرلەمان ئەنجامدرایەوە، بەلام کۆمەلێك پێشێلکاری تیادا بوو، هەر لە شێوازی داواکردنی کۆبوونەوەکەوە کە دەبوایە ئەو پەرلەمانتارانەی واژۆی داواکەیان بۆ کۆبوونەوەکە کردبوو یاداشتەکەیان ئاراستەی سەرۆکی پەرلەمان بکردایە کەچی پێشکەشی جێگری سەرۆکیان کرد، تا دەگات بە شێوازی بەڕێوەچوونی کۆبوونەوەکەو گفتوگۆی نێو هۆڵ و پەسەندکردنی راسپاردەکە، کۆمەلێك مادەو برگەی پەیرەوی ناوخۆ پێشێلکران.

لەهەمان کاتدا هەرچەندە سەرۆك و سکرتێری پەرلەمان ئێوارەی (٢٠١٧/٩/١٥) لە دووای تەواو بوونی کۆبوونەوەکە لە بەیانێکدا نارەزاییان دەربڕی و پێشێلکارییە یاساییەکانی کۆبوونەوەکەیان وەك هەڵوێستێك خستە روو، بەلام درەنگ بوو، چونکە (٤٨) کاتژمێر بەر لە کۆبوونەوەکە جێگری سەرۆکی پەرلەمان رۆژی ٢٠١٧/٩/١٣ بانگهێشتی ئەندامانی کرد بۆ دانیشتنی نائاسایی کرد و بۆ کۆبوونەوە، هەر لەو کاتەدا کە هەریەك لە (بزوتنەوەی گۆڕان و کۆمەلی ئیسلامی) سەرقالی چۆنیەتی بەشداریکردن بوون لە کۆبوونەوەکە و لەگەل پارتی و یەکێتی لە دانوستاندندا بوون، دەبوایە هەر ئەو کاتە سەرۆك و سکرتێری پەرلەمان بەپێی ئەو دەسەلاتەی هەیانبوو بڕیاری بانگەشەکەی جێگری سەرۆکی پەرلەمانیان رەت بکردایەتەوەو داوایان لە ئەندامان بکردایە کە کۆبوونەوەکە نایاساییە

چونکە یاداشتەکە پێشکەش بەوان نەکراوە بۆیە بەشداری ئەو کۆبوونەوەیە نەکەن. هەر لانی کەم بەفەرمی نوسراوەکەی جێگری سەرۆکی پەرلەمانیان رەت بکردایەتەوە، نەك دوای تەواو بوونی، ئەمەش کەموکوڕی و کەمتەرخەمی ئەوان دەردەخات لەهەمبەر بەڕێوەچوونی پرۆسەکەدا.

بۆیە کۆبوونەوەی پەرلەمان کاتێك گرنگ دەبوو کە بیتوانیایە کۆدەنگیەکی نیشتمانی لەنێوان هێز و لایەنە سیاسیەکاندا دروستبکات، بەلام هەم شێوازی کۆبوونەوەکەو هەم کات و بابەتی کۆبوونەوەکەو هەم ئەو رێکارانەی لەئەنجامدانیدا گیرانەبەر نەیانتوانی ئامانجەکە بپێکن. ئەمە لەکاتێکدا قسە لەسەر ئەوە دەکرا کە پەرلەمان مەرجەع بێت بۆ بڕیاردان لە ئەنجامدانی راپرسی و دروستکردنی کۆدەنگی هەرێمی کوردستان.

شەشەم: هەلوێستی شاراوەی لایەنە سیاسیەکان

لەژێر پەردەی کاراکردنەوەی پەرلەماندا هەموو حزبە سیاسیەکان مەرج و خالی جیاجیایان هەیە، بەلام هەموو ئەو خالانەی داوای دەکەن بەیاسا هەن و گرفتی هەرێم ئەوەیە یاسا جێبەجێ ناکرێ و رەوشەکە بەنایاسایی بەڕێوە دەچێت، بۆیە ناکرێ حزبەکان خۆیان و خەلك بە پاکێج و خاڵەوە سەرقاڵ بکەن،بۆ نمونە: لە پرسی سەرۆکایەتی دا یاسای ژمارە (١)ی سالی ٢٠٠٥ هەیە، لە پرسی هەلبژاردندا یاسای ژمارە (١)ی سالی ١٩٩٢ هەیە، لە پرسی نەوتدا یاساکانی ژمارە (٢٢) ی سالی ٢٠٠٧ ی نەوت و گاز و یاسای ژمارە (٢)ی سالی ٢٠١٥ ی سندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتی و گازییەکان هەیە، لە پرسی موچەدا یاسای موچە هەیە، هەر بۆیە پێویست ناکات حزبەکان پاکیج و خال پێشکەش بکەن و بۆ خۆلکردنە چاوی خەلك بەکاریان بهێنن. باشترین بژاردە بۆ نیەت پاکی و راستگۆییان جێبەجێ کردنی یاسایە.

ئەگەر حزبە سیاسیەکان کێشەکانیان بە یاسا پێ چارەسەر نابێ و بارزانیان پێ لە پۆستی سەرۆکایەتی لانابرێ (هەروەك لە راگەیاندنەکانیان داوای دەکەن)، و خوازیاری رێکەوتنی سیاسین، باشتر وایە راستیی نیەتی خۆیان بۆ رای گشتی دەربخەن کە توانای چارەسەر کردنیان نیە، نەك یارییەکانیان لە چوارچێوەیەکی تری رتوشکراودا بەخەلك بفرۆشنەوە.

حەوتەم: ئەنجامەکان:

١-لە ئەنجامدانی کۆبوونەوەی پەرلەمانی کوردستاندا رۆژی (٢٠١٧/٩/١٥) کۆمەلێك پێشێلکاریی پەیرەو کرا.

٢-مەبەستی هێزە سیاسیەکان لە کاراکردنەوەی پەرلەمان لەوکاتەدا درێژ کردنەوەی تەمەنی پەرلەمان و ئەنجام نەدانی هەلبژاردنە.

٣-مەبەست لە کاراکردنەوەی پەرلەمان و درێژەدانە بە ویلایەتی بەرێز بارزانی وەك سەرۆکی هەرێم.

٤-مەبەست لە کۆبوونەوەی پەرلەمان دۆزینەوەی دەرچەیەکە بۆ ئەو قەیرانەی کە لەئەنجامی گشتپرسیەوە هاتۆتەکایەوە.

٥-پەیامی هیچ کام لە حزبە سیاسیەکان لەگەل کردارەکانیاندا وێك نایەتەوە.

هەشتەم: راسپاردەکان

١-پێویستە هەلبژاردن لە کات و ساتی خۆیدا ئەنجام بدرێت کە تەنها یەك مانگ و نیوی ماوەو بۆ رای خەلك بگەڕێنەوەو پەرلەمانێکی نوێ هەلبژێرن و حکومەتێکی تازە پێك بهێنن.

١–ئەگەر کێشەکان ئەوەندە قوڵن و هێز و لایەنە سیاسیەکان ناتوانن بەیاسا چارەسەری بکەن و لەمپەرەکان زۆرن، پێویستە هەموو لایەنەکان رێککەوتنێکی سیاسی بکەن بۆ تێپەڕاندنی دۆخەکە و وەك ماوەیەکی ئینتیقالی و لەسەر وادەی هەڵبژاردن رێك بکەون.

ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشە پێدان

٢٠١٧/٩/١٦

تێبینی: ئەمە کورتەی راپۆرتێکە سەبارەت بە هەمان مەبەست ئامادەکراوە لەچوارچێوەی پرۆژەی (چاودێریی پەرلەمانی کوردستان) کە رێکخراوەکەمان بە هاوبەشی لەگەل رێکخراوی (NED)ی ئەمەریکە ئەنجامی دەدات، کە بەم زوانە بلاوی دەکەینەوە.

Appendix No. (14)

Statement of the pay institute on the call for a parliamentary session

Kurdistan Parliament… meeting for the meeting

پەرلەمانی کوردستان... کۆبوونەوە لە پێناو کۆبوونەوەدا

رۆژی ٢٠١٧/٩/٢١ لە بانگهێشتنامەیەکدا کە ئیمزای بەڕێز جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستانی بەسەرەوەیە و ئاراستەی ئەندامانی پەرلەمان کراوە، بەمەبەستی ئەنجامدانی دانیشتنی ژمارە (١)ی ئاسایی خولی پاییزە لە کاتژمێر (١١) ی سەرلەبەیانی رۆژی شەممە ٢٠١٧/٩/٢٣ لە پەرلەمان ئامادەبن. لەبەرنامەی کارەکەشدا کە ئیمزای هەریەك لە جێگری سەرۆکی پەرلەمان (جەعفەر ئیمنیکی) و سکرتێری پەرلەمان (بێگەرد دلشاد) ی بەسەرەوەیە بۆ ئەندامان نێردراوە، لەوەی پەرلەمانی کوردستان تەنها کۆبوونەوە لەپێناوی کۆبوونەوەدا دەکات، چەند پێشێلکارییەکی یاسایی لەبەرنامەی کارەکەدا بەدی دەکرێت:

١-پرۆژە یاسای راگرتنی کارکردن بە یاسای بەکرێدانی خانووبەرە، لەبەر ئەوەی بەهۆی پەکخستنی پەرلەمانەوە لەکاتی خۆیدا کاری لەسەر نەکراو لە (٢٠١٦/٧/١٥)ەوە کەوتۆتە بواری جێبەجێکردنەوە، و لەو کاتەوە لە دادگاکاندا کاری پێ دەکرێت، بۆیە پێویستی بە پێشکەشکردنی پرۆژەی هەموارە نەك راگرتن.

٢-لە پرۆژە یاسای کارکردن بە یاسای تیرۆردا، ئەم یاسایە بەهۆی پەکخستنی پەرلەمانەوە دەبوایە لە (٢٠١٦/٧/١٦)دا درێژ بکرێتەوە، بەلام نەکراو لەو کاتەوە حکومەت مامەلە لەگەل ئەم یاسایە دەکات، ئەم بابەتە پەلە نیە و دەکرێت هەروەك ئێستا مامەلەی پێ دەکرێت بەردەوام بێت و بە شێنەیی کاری لەسەر بکرێت نەك بەم پەلە پروزێیە.

٣-ئەگەر هەر خوێندنەوەی پرۆژە یاسا بێت، تا ئێستا (١٥٥) پرۆژە لەپەرلەمان خوێندنەوەیان بۆ کراوەو تەنها (١٨) دانەیان کراون بە یاسا، ئەوانەی تر وەك خۆیان ماونەتەوە و دەتوانن ئەوانە بخەنە بەرنامەی کارەوە کە زۆر گرنگترو پەیوەندیدارترن بە ژیان و گوزەرانی خەلکەوە، بەلام دیارە لەبەر ئەوەیە ئەو دوو پرۆژەیە کە لەرووی ناوەرۆکەوە هەریەکەیان تەنها دوو ماددەن و کاتی کەمیان پێویستە بۆ پەسەند کردن، مەبەست لێی ئەوەیە لەو رێگەیەوە بە بێدەنگی شەرعیەت بەویلایەتی بەڕێز بارزانی بدەن وەك سەرۆکی هەرێم، چونکە دەرکردنی هەر یاسایەك مەرسومی سەرۆکایەتی پێویستە ! ئەگەر نا دووای دوو مانگی تر پەرلەمانێکی نوێ هەلبژێردرێت باشتر وایە بە یاسایەکی نوێ و لە پەرلەمانێکی نوێ ئەم یاسایانە پەسەند بکرێن.

٤-ئاخۆ دەبێت ئەو دوو پرۆژەیاسایەی خراونەتە بەرنامەی کارەوە لە پرسێکی نیشتیمانیی وەك راپرسی گرنگتر بن؟ لەکاتێکدا لە کۆبوونەوەی رۆژی (٢٠١٧/٩/١٥)دا سەبارەت بەم پرسە پەرلەمان نە یاساو نە بڕیاری پەسەند نەکرد بەلکو بەچەند راسپاردەیەك لێی دەرچوو، دیارە هۆکارەکەش نەبوونی مەرجەعی یاسایی بوو کە سەرۆکی هەرێمەو ناتوانێت ئیمزای بکات، بەلام ئەم سەرۆکایەتیە تازەیە دەستیان بۆ بابەتێکی زۆر هەستیار بردووە کە

دەرکردنی یاسایەو مەبەستیش لێی جگە لەشەرعیەتدان بە ویلایەتی سەرۆکی هەرێم لەرێگەی مەرسومی ئیمزاکردنەوە تەفسیرێکی تری نیە.

٥–سەبارەت بە دەنگدان لەسەر دەستلەکارکێشانەوەی ئەندامانیش، کە ناوی دوو پەرلەمانتار هاتووە، تەمەنی پەرلەمان کەمتر لە یەك مانگ و نیوی ماوە، ئێستا چی پێویست بە دەنگدان لەسەر دەستلەکار کێشانەوەو دانانی کەسانی تر دەکات؟ خۆ تەنها پرۆسەی دەرکردنی فەرمانی دەستلەکارکێشانەوەو دانانی ئەندامە نوێیەکان لە شوێنیان زیاد لە مانگێکی پێویستە، پرسیار ئەوەیە بۆچی دەبێت چەند کەسێك بۆ تەنها دوو هەفتە پۆستی ئەندامێتی پەرلەمان وەربگرن و دواتر خانەنشینیش بکرێن؟ ئەم خاڵەش سەلمێنەری نیەتی درێژکردنەوەی پەرلەمانە کە لە بەیانی رۆژی (١٦/٩/٢٠١٧)ی (ئینستیۆتی پەی)دا ئاماژەمان پێدا بوو، کە درێژکردنەوەی تەمەنی سەرۆکی هەرێمە لەژێر پەردەی درێژ کردنەوەی تەمەنی پەرلەماندا.

٦–پرسیاری ئەوە دێتە کایەوە: ئاخۆ هەڵوێستی هەریەك لە بەرێزان سەرۆکی پەرلەمان (د.یوسف محەمەد) و سکرتێری پەرلەمان (فەخرەدین قادر) چیە لەهەمبەر ئەو بانگهێشتکردن و کۆبوونەوە نایاساییەدا بەر لە ئەنجامدانی کۆبوونەوەکە؟

ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشە پێدان

٢٠١٧/٩/٢١

Appendix No. (15)

Statement of the Institute (PAY) on the regulation of blocking the salaries of employees of the region by Parliament

بەیاسایی کردنی بڕینی موچەی خەڵك لە ئەجێندای پەرلەماندا

دووابەدوای دانیشتنی پەرلەمانی کوردستان لە ٢٠١٧/٩/١٥، فراکسیۆنەکانی پەرلەمان بە بەیاننامەو لێدوان و کۆبوونەوەکانیان باسێکیان هێناوەتە کایەوە گوایە لەڕێگەی پەرلەمانەوە دەیانەوێت موچەی فەرمانبەرانی هەرێم چاك بکەن و سیستەمی پاشەکەوت نەهێلن و حکومەت بانگهێشتی پەرلەمان بکەن و لێپێچینەوەی لەگەڵدا بکەن، تا ئەو ئاستەی متمانەشی لێ وەربگرنەوە. کە ئەمانە ئەرکی سەرەکیی پەرلەمانن و ئەنجامدانیان مایەی دەستخۆشین.

لەم چوارچێوەیەدا ڕۆژی ٢٠١٧/٩/١٨ لە کۆبوونەوەیەکدا جێگری سەرۆکی پەرلەمان و سەرۆکی سەرجەم فراکسیۆنەکان و سەرۆکی چوار لیژنەی (کاروباری یاسایی، دارایی و ئابوری و وەبەرهێنان، دەستپاکی، پشەسازی و ووزە و سەرچاوە سروشتییەکان) کە تەنها گۆڕان و کۆمەڵ بەشداریان نەکرد. لەسەر پاشەکەوتی مووچە کۆبوونەوە. کۆبوونەوەی دووەمیش لە ڕۆژی ٢٠١٧/٩/٢٠ بە ئامادەبوونی هەمان ستافی پەرلەمان لەگەڵ نوێنەرانی حکومەت بەڕێوە چوو، لەئەنجامدا بەیاننامەیەك بەناوی سەرۆکایەتی پەرلەمانەوە دەرکرا کە چوار خاڵی لەخۆ گرتبوو. لێرەدا بەپێویستی دەزانین لەسەر دەرەنجامی کۆبوونەوەکان و ئەو بەیاننامەی کە دەریانکردووە، ئەم خالانە بخەینە روو:

یەکەم: لە خالی یەکەمی بەیاننامەکەدا هاتووە: "کۆبوونەوەیەك ئەنجام بدرێ لەنێوان حکومەت و لیژنە پەیوەندیدارەکان بەمەبەستی زووتر گەلالە کردنی سیستەمی نوێی موچە کە حکومەت بنەماکانی داڕشتووە". لێرەدا دەردەکەوێ کە پەرلەمان ئەم سیستەمی بڕینی موچەیە بە یاسایەك رێکدەخات کە بنەماکانی موچەکە حکومەت دیاریی دەکات، ئەمەش بەیاسایی کردنی برینی موچەی خەلکە نەك گێڕانەوەی پاشەکەوتی موچە.

دووەم: بنەماکانی موچە بە یاسا رێکخراوەو حکومەت بە بڕیار بڕیویەتی، ئێستا پەرلەمان ئەگەر دەیەوێ بەرگری لە خەلك بکات پێویستە لەسەر یاساشکێنی لێپێچینەوە لە حکومەت بکات، نەك هەماهەنگی بۆ بەیاسایی کردنی بڕینی موچەی خەلك کە لە خاڵی دووەمی بەیاننامەکەدا جەختی لێ کراوەتەوە.

سێیەم: کابینەی هەشتەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان لەسەرەتاوە حکومەتی یەکڕیزی نیشتمانی بووە و لە هەموو هێزە سیاسیەکان پێکهاتووە، (جگە لە بزوتنەوەی ئیسلامی کە لەسەرەتاوە ئۆپۆزسیۆنە)، واتە لە پەرلەمانی کوردستان بەرەیەك بەناوی ئۆپۆزیسیۆنەوە نەبووەو نیە کە دەنگ و رای لەناو حکومەتدا نەبێت، کەواتە هەموو فراکسیۆنەکانی ناو پەرلەمان هاوکات نوێنەرە بالاو بڕیار بەدەستەکانیان لەناو حکومەتن. (بەلەبەرچاو گرتنی ئەوەی کە هەرچوار وەزیری گۆڕان بەزۆر لەحکومەت دوورخرانەوە) بە نمونە: پارتی (سەرۆکی حکومەت کە جێگری سەرۆکی حزبەکەیە و پێنج وەزارەتی فیعلی هەیەو پێنج وەزارەتیش بە وەکالەت بەڕێوە دەبەن و چوار پلە وەزیریشی لە ئەنجومەنی وەزیراندا هەیە)، یەکێتی (جێگری سەرۆکی حکومەت و چوار وەزیری فیعلی و دوو پلە وەزیریشی لە ئەنجومەنی وەزیراندا هەیە)، یەکگرتوو (چوار وەزارەتی هەیە و لە وەزارەتێکیان دەستیان کێشاوەتەوەو وەزارەتێکیش بەوەکالەت بەرێوە دەبەن و وەزیرەکانیان لە سەرکردایەتی حزبەکەن)، کۆمەڵ (دوو وەزارەتیان هەیە و وەزیرێکیان لەئاستی مەکتەبی سیاسیەو لێپرسراوی ستافی حکومەت و پەرلەمانە لە حزبەکەیدا). کەواتە کۆی ئەم چوار فراکسیۆنە کە قسە لەسەر موچە دەکەن (٢٥)ئەندامیان لە ئەنجومەنی وەزیراندا هەیەو

هەر بڕیارێکیان بوێت دەتوانن دەری بکەن یا هەلی بوەشێننەوە. بەتایبەت بڕیاری پاشەکەوتی موچە کە بە بڕیار دەرچووەو پێچەوانەی یاساشە سەد دەرسەد لەدەسەلاتی خۆیانە کە هەلی وەشێننەوە یا چاکتری بکەن.

بۆیە دەپرسین ئەگەر ئەمە ڕۆل دابەش کردن نیە، ئاخۆ دەکرێت لە ڕووی حزبی و واقیعیەوە ستافی پەرلەمانی دەسەلاتیان لە ستافی حکومەت زیاتر بێت؟ ئەمە لەکاتێکدا دەبووایە پێچەوانەکەی ڕاست بێت، چونکە پەرلەمان حکومەت دروستدەکات و پەرلەمان بۆی هەیە لێپێچینەوە لە حکومەت بکات لەسەر پابەندنەبوون بەیاساوە ! ئەگەر مەسەلەکە دلسۆزیە بۆ خەلك ئاخۆ ڕێگە دەدرێت نوێنەرە پەرلەمانتارەکانی هەمان حزب دلسۆزتر دەرکەون لە ستافی حکومەتیان؟ لەکاتێکدا نوێنەری حکومەت بەنایاسایی ببڕێت و نوێنەری پەرلەمان بەیاسا ئەم مافە شایستەیە بۆ خەلك بگێڕێتەوە ! دەپرسین ئەگەر ئەو کۆبوونەوانە بۆ گێڕانەوەی مافەکانی خەلکە نەك بەیاسایی کردنی سیستەمی بەناو پاشەکەوت، بۆچی بڕیارەکە کە حکومەت داویەتی هەر خۆیشی هەلیناوەشێنێتەوەو مافەکە ناگێڕێتەوە؟ ئایا بەڕاستی ڕێگە بە پەرلەمانتاران دەدرێت ئەم شانازییە بۆخۆیان تۆمار بکەن؟ لەکاتێکدا دوو ساڵە ناردونیانەتەوە ماڵەوە ! هیچ گومان لە دڵسۆزی و پەرۆشیی زۆرینەی پەرلەمانتاران نیە وەك تاك کە خوازیارن جێبەجێی بکەن، بەلام ئەجێنداو پلانی زۆرینەی فراکسیۆنەکان کە لە ئێستادا پەیرەوی دەکەن لەگەڵ ئەم ڕاستیەدا وێك نایەتەوە.

چوارەم: بزوتنەوەی گۆڕان سەبارەت بە پاشەکەوتی موچە پێی وایە لەبەر ئەوەی حکومەت یاساشکێنی کردووە بۆیە دەبێ لێپێچینەوەی لەگەڵدا بکرێ و متمانەی لێ وەربگیرێتەوە، ئەمە ڕاسترین شێوازی بەدواداچوونی پرسەکەیەو یاسایی ترین کاری پەرلەمانیە، بەلام لەمەشیاندا چەند گرفت و لەمپەرێك هەن، ئاخۆ گۆڕان تا چەند بیری لەچارەسەرکردنیان کردۆتەوە؟ کە بەبێ چارەسەریی پرسی سەرۆکایەتی هەرێم هەموو هەنگاوەکان لە مەرەکەبی سەر کاغەز و موزایەدەیەکی سەر شەقام زیاتر هیچی تریان لێ شین نابێت، بۆیە دەپرسین:

١-متمانە وەرگرتنەوە پێویستی بە ڕێژەی ٣/٢ ی ئەندامانە، واتە (٧٦) دەنگ، ئایا چەند ئەندام لەفراکسیۆنەکانی تر کە نوێنەرەکانیان لە حکومەتدان ئامادەن لەکاتی سەلماندنی پێشێلکارییە یاساییەکانی حکومەتدا لەپەرلەمان ئامادەیە دەنگ بۆ لێسەندنەوەی متمانەی بدات؟

٢-متمانە وەرگرتنەوە پێویستی بە پەسەندکردنی مەرسومی سەرۆکی هەرێمە، گۆڕانیش بارزانی بە سەرۆکی هەرێم دانانێت، بە چ ڕێکارێك متمانە لە حکومەت وەردەگرنەوە؟ ئایا وەك سەرۆکی هەرێم دان بە بارزانیدا دەنێن؟ یان دەیانەوێت لەم ڕێگەیەوە مامەلەی لەگەلدا بکەن؟

پرسی بەدواداچوونی موچەو لێپێچینەوە لە حکومەت ئەرکی سەرشانی پەرلەمانە و خواستێکی ڕەوای فەرمانبەران و موچەخۆرانە، کە حکومەت بەنایاسایی مافێکی شایستەی پێشێلکردوون. بەلام ئەوەی جێگەی تێڕامانە، ئەو هەولانەی ئێستا لە پەرلەمان لەسەر پرسی هەلوەشاندنەوەی سیستمی پاشەکەوتی موچە دەدرێن بۆ چەواشەو بەلاڕێدابردنن، لایەنەکان دەیانەوێت وەك دەستکەوتێك بۆ خۆیان بەکاریبهێنن. لەبەرئەوەی حکومەت خۆی بڕیاری کەمکردنەوەی موچەکەی داوە، بۆیە دەبێ هەر خۆشی چاکی بکاتەوە، نەك فراکسیۆنەکان لەبری ئەو هەولێ هەلوەشاندنەوەی بدەن کە هەر فراکسیۆنێك لای خۆیەوە خەریکە پرۆژەیەك لەوبارەیەوە پێشکەشی سەرۆکایەتی پەرلەمان بکات، چونکە بەم واقیعەی هەیە نە دەیانەوێت بیکەن و نە پێشیان دەکرێت و نە ڕێگەشیان پێدەدرێت.

ئەگەر پێشتر هاولاتیان پێیان وابوو بڕینی موچەکەی بەناوی پاشەکەوتەوە کاتیەو ئومێدیان بەوە هەبوو ڕۆژێك لەرۆژان ئەم سیستەمە هەلوەشێتەوەو موچەکەیان چاك بکرێتەوە، بەلام ئێستا بەپێی پێشبینیەکان هەولێك هەیە لە ڕێگەی پەرلەمانەوە بە هەمیشەیی و بەیاسایی بکەن و هاولاتیان تەواو ئومێد بڕاو بکەن. ئەگەر دوێنێ هەر حکومەت تاوانبار بوو بە

بڕینی قوتی خەڵك، ئەمڕۆ هەولێك هەیە پەرلەمان و پەرلەمانتارانیش تاوانبار بكەن كە شەرعیەت بە بڕیارە نابەجێیەكەی حكومەت بدەن و بە یاسایی بكەن. بۆیە ئەوەی ئێستا لە پەرلەماندا بەناوی بەرژەوەندی خەڵك و چاككردنی موچەوە بانگەشەی بۆ دەكرێت، جگە لە یاریكردن بە هەستی خەڵك شتێكی تری لێ بەدی ناكرێت، پەرلەمان دەزگایەكی گەورەو پیرۆزە، بەرزترین مەرجەعی یاسایی و شەرعی ئەم ولاتەیە، ناهەقی زۆری دەرهەق دەكرێت لەلایەن حزبە سیاسیەكانەوە، ئەگەر فراكسیۆنەكانیش كەمەندكێشی دەسەلات و ئاوێنەی سیاسەتی حزبەكانیان بن، بەلام هەقە ئەندامانی پەرلەمان وەكو تاك، هەروەكو بەشێكیان بەردەوام هەلوێستیان هەبووەو لەخەڵك دانەبڕاون، رێگەنەدەن هیچی تر هەیبەتی ئەم دەزگا نیشتمانیە گرنگە بشكێنرێت، چونكە لەوە دەچێ ئەوەی ئێستا دەگوزەرێ بەشی دووەمی ئەو سیناریۆیە بێ كە بۆ بەردەوامیی ناشەرعی بوونی كۆبوونەوەكانی پەرلەمان و درێژەدان بەو خولەی پەرلەمان وئەنجام نەدانی هەڵبژاردنەوە پەیرەو دەكرێت.

ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشە پێدان

٢٠١٧/٩/٢٢

Appendix No. (16)

PAY Institute: The Parliament of the Territory continues its violations

پەرلەمان لە کودەتاکانی بەردەوامە

پەرلـەمانی کوردسـتان لـە کۆبوونـەوەی ڕۆژی (٢٠١٧/٩/١٥) ەوە بـە پێشـێلکاری پـەیرەوی نـاوخۆ و یاسـا، کۆبوونەوەکانی دەست پێ کردۆتەوە، ئەمڕۆش لە کۆبوونەوەیەکی تردا بەردەوامیی بە پێشێلکارییەکانی داو کودەتـا ئاسا چەند خاڵێکی خستە بەرنامەی کارەوە:

١-بەڕێز (فەخرەدین قادر) وەك سکرتێری پەرلەمان ویسـتوویەتی لـە دانیشـتنی ئـەمڕۆی پەرلەمانـدا ئامادەبێ و دەستلەکارکێشـانەوەی خـۆی پێشـکەش بکـات و بیخوێنێتـەوە، بـەلام لەلایـەن دەسـتەی سـەرۆکایەتی پەرلەمانـەوە ڕێگری لێ کراوە، لەبەر ئەوەی لەکاتی چوونی بۆ هۆلی پەرلـەمان بەسـیفەتی ئـەوەی سـکرتێری فـەرمیی پەرلەمانـە، دەبوایە بچێتە شوێنی خۆی پێشکەشی بکات و سکرتێری کـاتی بچێتەوە خـوارەوە، بـەلام لەبـەر ئـەوەی سـکرتێری کاتی ئامادە نەبوو شوێنەکەی بەجێ بهێلێ تا سکرتێری فەرمی بگەڕێتەوە بۆیـە ڕێگریـی لـێ کـرا. هـەر بۆیـە نـاوبراو بەناچاری لەڕێگەی کۆنگرەیەکی ڕۆژنامەوانیدا نامەکەی پێشکەش کـرد. پەرلـەمانیش دواتـر دەستلەکارکێشـانەوەیان خستەڕوو و بەبێ ئەوەی لەبەرنامەی کاردا هەبێت و دەنگی لەسەر درا.

٢- دەستلەکارکێشانەوەی بەڕێز (فەرهاد سەنگاوی) وەك ئەندامی پەرلەمان، دەنگی لەسەر درا، ئەمـە لەکاتێکـدا ئـەم برگەیـە نـە لـە بەرنامـەی کـاردا هـەبوو و نـە نـاوبراو لـە دانیشـتنەکە ئامـادە بـوو و نـە (لـە ئێسـتادا) نامـەی دەستلەکارکێشانەوەیشی پێشکەشکردووە، بەلکو ئەو نامەیە چوار ساڵ لەمەوبەر لەسـەروبەندی کاندیدکردنیـدا بـەبێ مێژوو پێی نوسراوەو ئێستا مێژووی (٢٠١٧/٩/٢٨)ی خراوەتە سەر و کاری پێکراوەو فەرهاد سـەنگاوی پەرلـەمانتاری پێ لە پەرلەمان دەرکرا.

٣-پـرۆژە بڕیارێـك بـەناوی (هەڵوەشـاندنەوەی پاشـەکەوتی موچـەی فەرمانبـەرانی هـەرێمی کوردسـتان)ەوە خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کرا کـە لەلایـەن ژمـارەی یاسـایی ئەندامانـەوە پێشکەشـکرابوو، گوایـە پەرلـەمان دەیـەوێت پاشەکەوتی موچە هەلبگرێت، لێرەدا دوو سەرنج دەردەکەون: یەکەمیان موچە بە یاسا ڕێکخـراوەو ئەگـەر پەرلـەمان دەیەوێت بە بڕیار چارەی بکات ئەوە بڕیار هێزی ئیلزامیی لە یاسا لاوازترە، دووەمیش ئەگەر بە یاسـا دەیکـەن، ئایـا لە ئێستادا پەرلەمان دەتوانێ یاسا دەربکات؟ یاساکە بۆ کێی دەنێرن تـا مەرسـومی بـۆ دەربکـات؟ لەلایـەکی تـرەوە پەرلەمان ئەم بڕیارەی نەداوە تا هـەلی بوەشـێنێتەوە، بـەلکو لەسـەر پێشـێلکاری یاسـا دەبێـت لێپێچـینەوە لەگـەل

حکومەتدا بکرێت، هەروەك لە راپۆرتی پێشووترماندا ئـەوەمان خسـتبووە روو کـە پەرلـەمان دەیـەوێت ئـەم بڕیـارەی حکومەت لە بڕینی موچەی فەرمانبەراندا بە یاسایی بکات، نەك هەڵی بووەشێنێتەوە.

ئەوەی جێگەی سەرنجە لەئاست ئەم هەموو پێشێلکارییانەدا تەنانەت یەك ئەندامی پەرلەمانیش لەوانەی بەشداری کۆبوونەوەکە بوون بە خالێکی نیزامیش رەخنەیەکیان لەو رەوشە نایاساییە نەگرت کە دەگوزەرێت.

ئەم پێشێلکاریانەو چەندان پێشێلکاریی تـر کـە لـە کۆبوونـەوەکانی پەرلەمانـدا کـراوە، هـەر لـە بڕیـاردان لەسـەر دەستلەکارکێشانەوەی ئەندامانی پەرلەمان و پەلەپروزێ لە دانانی کەسانی تر لـە شـوێنیان، لەکاتێکـدا تەمـەنی ئـەم پەرلەمانە تەنها یەك مانگی ماوە، ئەمەش سەلمێنەری ئەوەیە کە پەرلەمان پلانـی ئـەوەی هەیـە تەمـەنی خـۆی درێـژ بکاتەوەو هەڵبژاردن نەکرێت. ئەگەر پێشتر پەرلـەمانتاران رەخنـەیان لـە سـەرۆکی هـەرێم دەگـرت بـەوەی ماوەکـەی بەسەر چووەو بـەبیانووی ئامادەنـەبوونی کۆمسـیۆن بـۆ هەڵبـژاردن بـەردەوام بـووە لـە پۆسـتەکەی، کەچـی ئـەمڕۆ خۆشیان سەرقاڵی هەمان سیناریۆن لەژێر هەمان بیانووەوە لە رێگەی کۆمسیۆنەوە هەمان کار ئەنجام دەدەن.

لێرەوە خەڵکی کوردستان ئاگادار دەکەینەوە کە پەرلەمانی کوردستان بـەنیازە لـەنزیکترین کاتـدا بـەئامادەبوونی کۆمسیۆن دانیشتنێك ساز بکات بە بیانووی ئەوەی کۆمسیۆن ناتوانێت هەڵبژاردن ئەنجام بدات، تەمەنی خۆیـان درێـژ دەکەنەوە کە هاوکات دەبێتـە مایـەی درێژکردنـەوەی ویلایـەتی سـەرۆکی هـەرێمیش، ئەمـە لەکاتێکـدا کۆمسـیۆن لـە (٢٠١٧/٨/١٤) لە دوو نوسراوی جیاوازدا وەڵامـی هەریـەك لـە بـەڕێزان (مەسـعود بـارزانی) و (د.یوسـف محەمـەد)یـان داوەتەوە و ئامادەییـان دەبڕیـوە کـە لـە (٢٠١٧/١١/١)دا هەڵبـژاردن بکـەن و لەئێسـتادا قـەوارەکان خۆشـیان تۆمـار کردووە. بۆیە پاشگەز بوونەوە لەو بڕیارە سەلمێنەری ئـەو سـیناریۆیەیە حزبـە سیاسـیە دەسـەڵاتدارەکان نایانـەوێت هەڵبژاردن بکەن، هەروەك لە بەیانی رۆژی (٢٠١٧/٩/١٦)ی ئیستتیۆکەماندا خستبوومانە روو.

بە پێویستی دەزانین داوا لە حزبە سیاسیەکان و رێکخراوەکانی کۆمەڵی مەدەنی بکەین فشارەکانیان چڕ بکەنـەوە بۆ رێگری لەم هەوڵە نابەجێیەو لەهەمان کاتدا داوا لەو پەرلەمانتارە ویژدان زیندووانە دەکەین لەنێو هـۆڵی پەرلەمانـدا هیچیتر بێدەنگ نەبن و رووبەڕووی ئەم هەوڵە نایاساییانە ببنەوە و رێگریی لێ بکەن.

ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشە پێدان

٢٠١٧/٩/٣٠

Appendix No. (17)

The PAY Institute calls on parliament to elect a new secretary for parliament

لە دانیشتنی داهاتوودا دەبێت سکرتێر بۆ پەرلەمان هەڵدەبژێردرێت

کاتێك کۆبوونەوەکانی پەرلەمان لە ٢٠١٧/٩/١٥ دەستی پێکردەوە، بەهۆی ئەوەی سکرتێری پەرلەمان بەڕێز (فەخرەدین قادر) ئامادەی کۆبوونەوەکە نەبوو، بەپێی مادەی (٢٣) ی پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمان، لەهۆڵی کۆبوونەوەدا بەڕێز (بێگەرد دلشاد) وەك سکرتێری کاتیی پەرلەمان دەستنیشان کرا. کە لەماددەکەدا هاتووە: "**لە حاڵەتی ئامادەنەبوونی سکرتێر ئەوا لە یەکێك لە ئەندامانی پەرلەمان داوادەکرێت بە ئەرکەکانی هەڵبستێت تاوەکو ئامادەدەبێت، پاش ڕەزامەندی پەرلەمان بە زۆرینەی ئەندامە ئامادەبووەکانی**".

پەرلەمان هەر سێ کۆبوونەوەی ڕۆژانی (١٥-٢٣-٣٠/٩/٢٠١٧)ی بەم دەستەی سەرۆکایەتیە کرد، بەڵام دوای ئەوەی لە ڕۆژی (٣٠/٩/٢٠١٧) بەڕێز (فەخرەدین قادر) وەك سکرتێری فەرمیی پەرلەمان دەستی لەکار کێشایەوەو دەستلەکارکێشانەوەکەیشی دەنگی لەسەردراو پەسەند کرا و لەو پۆستە نەما، بەپێی پەیڕەو هەروەك لە بڕگەی (٢) لە ماددەی (١٦)ی دا هاتووە: "**لەکاتی بەتاڵبوونی پێگەی سەرۆکی پەرلەمان یان جێگرەکەی یان سکرتێر لەبەر هەر هۆیەك بێت ئەوا پەرلەمان لە یەکەم دانیشتنی گرێدراوی دوای بەتاڵبوونەکەوە بەهەمان ڕێگەی دەقکراو لەم پەیرەوەدا جێگرەوەیەکیان بۆ هەڵدەبژێرێت**". کەواتە لێرە بەدواوە پۆستی سکرتێری کاتی بەتاڵ بۆتەوەو شەرعیەتی نەماوە، لە کۆبوونەوەی داهاتووی پەرلەماندا دەبێت بە فەرمی و بە پێی ئەو ڕێکارانەی لە مادەی (١٤)دا هاتووە بە شێوازی نهێنی و دەنگدانی سەر کاغەز بەفەرمی جێگرەوەیەك بۆ سکرتێری پەرلەمان هەڵبژێردرێت.

هیوادارین پەرلەمان ئەم پرۆسەیە ئەنجام بدات و هیچی تر پەیڕەو شکێنی نەکات، لەحاڵەتی ئەنجام نەدانیشی، پێشێلکارییەکی تر زیاد دەکات بۆ سەر خەرمانی پێشێلکارییەکانی، بۆیە داوا لە فراکسیۆنەکان و پەرلەمانتارانی بەڕێز دەکەین ڕێگەنەدەن هیچی تر پێشێلی پەیرەو بکرێت.

لەگەڵ ڕێزدا

ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشە پێدان

٢٠١٧/١٠/٣

Appendix No. (18)

Civil society organizations submit a UNHCR note on the elections

Memorandum on legal violations of the elections

بەڕێزان/ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان

فراکسیۆنەکانی پەرلەمانی کوردستان

کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و را پرسی

بابەت/ پێشێلکارییە نایاساییەکانی هەنگاوەکانی هەڵبژاردن

لە رووی یاساییەوە رۆژی (٢٠١٧/١١/٦) تەمەنی خولی چوارەمی پەرلەمانی کوردستان کۆتایی دێت، بۆیە پێویستبوو بەپێی یاسا بەلایەنی کەم بەر لە (٦٠) رۆژ، واتە دوو مانگ بەر لەتەواوبوونی وادەی پەرلەمان، ئەوەبوو هەریەك لە بەرێزان (مەسعود بارزانی) بەناوی سەرۆکایەتی هەرێم لە رۆژی (٢٠١٧/٦/٨) و (د.یوسف محمد) بە ناوی سەرۆکایەتی پەرلەمانەوە (٢٠١٧/٥/٢٩) لە دوو نوسراوی جیادا داوایان لە کۆمسیۆن کرد رۆژی هەڵبژاردن دەستنیشانبکرێت، بەڵام بەهۆی دەسنیشان نەکردنی وادەی هەڵبژادن لەلایەن کۆمسیۆنەوە، هەر بەرێز بارزانی لە (٢٠١٧/٧/١٩)بە نوسراوێك بۆ کۆمسیۆن رۆژی (٢٠١٧/١١/١)ی دەستنیشانکرد و کۆمسیۆنیش لە رۆژی (٢٠١٧/٨/١٤) وەڵامیدایەوەو کە لەکاتی دیاریکراودا ئامادەن هەڵبژاردنەکە ئەنجام بدەن. بەپێی یاسا دەبوایە تائێستا هەموو ئامادەکارییەکان بۆ هەڵبژاردنی خولی پێنجەمی پەرلەمان تەواو بوونایە و ئێستا بانگەشەی هەڵبژاردن دەستی پێبکردایە، بەڵام ئامادەکارییەکان لە وادەی یاسایی خۆیاندا نین. (جا هۆکارەکەی لەبەر سەرقاڵی کۆمسیۆنەوە بێت بە پرۆسەی راپرسیەوە یا هەر هۆکارێکی تر).

ئەوەی تێبینی دەکرێت ئێوارەی رۆژی (٢٠١٧/١٠/٤) لە ماڵپەڕی کۆمسیۆن راگەیاندنێك بە مێژووی (٢٠١٧/١٠/٢) بڵاوکراوەتەوەو تیایدا هاتووە:

١–ماوەی پێکهێنانی هاوپەیمانێتی نێوان لایەنە سیاسیەکان لە رێکەوتی (٢٠١٧/١٠/٣ تا ٢٠١٧/١٠/٦) دەبێت.

٢–ماوەی پێشکەشکردنی کاندید بۆ پەرلەمانی کوردستان لەڕێکەوتی (٢٠١٧/١٠/٩ تا ٢٠١٧/١٠/١٣) دەبێت.

٣–هەڵمەتی بانگەشەی هەڵبژاردن بۆ پەرلەمان لە (٢٠١٧/١٠/١٥ تا ٢٠١٧/١٠/٢٩) دەبێت.

لەهەمان نوسراودا هاتووە کە: "بەلەبەرچاوگرتنی کەمیی کات و ئەو وادانەی کە دیاریکراون جێگیرن و گۆڕانکارییان بەسەردا نایەت". جێگەی سەرنجە لەم بڕیارەدا یاسا شکێنی کراوەو پێوەرەکان لەبەرچاو نەگیراون، لێرەدا بەچەند خاڵێك دەیخەینەڕوو:

یەکەم: سەبارەت بە هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان:

١-پێشتر کۆمسیۆن پەیڕەوی ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠١٧ ی دەرکردووە بەناوی (پەیرەوی ئامادەکردن و نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران و خستنەڕووی تانەکان بۆ سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان و پەرلەمانی کوردستان-عێراق) کە ئەمەش بەلای کەمەوە دوو مانگی پێویستە، لە خاڵی (١)ی بەشی چوارەمی هەمان پەیرەوەدا هاتووە کە دوای ئەوەی تۆماری دەنگدەران نوێ دەکرێتەوە و دەخرێتە روو بەمەرجێك بەلایەنی کەمەوە(١٥) رۆژ بەر لە پرۆسەی هەڵبژاردنەکان بێت، بەپێی ئەمە دەبێت تا (٢٠١٧/١٠/١٤) پرۆسەی نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران تەواو بێت، ئەمە لەکاتێکدا کە تەنها (٦) رۆژی ماوەو کۆمسیۆنیش هیچ ئامادەکارییەکی نەکردووەو تا ئێستا نە رایگەیاندووەو نە هیچ بنکەیەکی بۆ ئەم مەبەستە کردۆتەوە. بەپێی ئەمە لەوە دەچێت کۆمسیۆن خۆی لەو پەیرەوە بواردبێت کە هیچ کاتێکی بۆ دانەناوە، دیارە ئەمەش نایاساییە.

٢-ماوەی پێکهێنانی هاوپەیمانیەتی کە (٣ تا ٢٠١٧/١٠/٦)ی بۆ تەرخانکراوە، ئەم کاتە کەمەو جگە لەوەی خودی کۆمسیۆن راگەیاندنەکەی رۆژێك درەنگتر بڵاوکردۆتەوە، ئەمەش کارێکی نایاساییە.

٣-ماوەی پێشکەشکردنی کاندید (٩ تا ٢٠١٧/١٠/١٣) ی بۆ تەرخانکراوە، ئەمەش پێچەوانەی یاسایە، چونکە لە برگەی (٢)ی مادەی (٢٢)ی یاسای ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢ ی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستاندا هاتووە: "لیستی پاڵێوراوەکان لەماوەی (١٥) رۆژ لەبەرواری راگەیاندنی وادەی هەڵبژاردن پێشکەش بە کۆمسیۆن دەکرێت و هەموو بەڵگەنامەیەکی پێوە دەلکێنرێ کە لەمادەی بیست و یەکەمدا داواکراون". ئەمە لەکاتێکدایە کە وادەی هەڵبژاردن لە (٢٠١٧/٨/١٤) لەلایەن کۆمسیۆنەوە راگەیەنراوە، کە نەك (١٥) رۆژ بەڵکو (٥٦) رۆژی بەسەردا تێپەڕیوە. جگە لەمە تەنها ماوەی (٥) رۆژ بۆ ئامادەکردن و پێشکەشکردنی لیستی ناوی کاندیدەکان دانراوە، ئەمەش کاتێکی کەمە و لەگەل هیچ ستانداردێکدا وێکنایەتەوە. جگە لەمە لە ماوەی تەنها یەك رۆژدا کۆمسیۆن کە تەنها رۆژی (٢٠١٧/١٠/١٤)ی لەبەردەمە چۆن دەتوانێت لیستی نزیکەی (٣٠) قەوارە سیاسی کە زۆرینەیان هەریەکەیان (١٠٠) کاندیدیان هەیەو لیستی کۆتاش کە هەریەکەی (٥) کاندید لەخۆدەگرێت پێداچوونەوەو راستاندنیان بۆ بکات؟ چونکە رۆژی (٢٠١٧/١٠/١٥) بانگەشەی هەڵبژاردن دەست پێدەکات!

٤-ماوەی بانگەشەی هەڵبژاردن (١٥ تا ٢٠١٧/١٠/٢٩) ی بۆ تەرخانکراوە، کە (١٤) رۆژ دەخایەنێت و ئەو ماوەیەش لەگەل پێوەرەکان وێك نایەتەوە.

٥-لە رۆژی (٢٠١٧/١٠/١٥) بە حیسابی کۆمسیۆن راستاندنی لیستی کاندیدەکان تەواو دەبێت، و تا کاتی هەڵبژاردن تەنها (١٥) رۆژ لەبەردەمدایە، کە ئەم کاتەش کەمە بۆ ئامادەکارییەکانی تایبەت بە چاپکردن و دابەشکردنی فۆرمەکانی پەیوەندیدار بە پرۆسەی هەلبژاردن و چاپکردنی کارتی دەنگدان (کە پێویستە کوالیتی بەرز بێت) و دابەشکردنیان بەسەر بنکەکاندا.

دووەم: هەڵبژاردنی سەرۆکایەتی هەرێم:

١-بەپێی راگەیاندنی ژمارە (١٨)ی کۆمسیۆن کە لە ٢٠١٧/٩/١٧ دەرچووە، ماوەی تۆمارکردنی کاندید بۆ سەرۆکایەتی هەرێم تا (٢٠١٧/١٠/٣) درێژ کراوەتەوە، کە ئەمەش نایاساییە، چونکە لە برگەی یەکەمی مادەی

حەوتەمی یاسای ژمارە (١)ی سالی ٢٠٠٥ ی سەرۆکایەتی هەرێمدا هاتووە: "داوای خۆپالاوتن، لانی کەم، پێش (٣٠) رۆژ لەوادەی هەڵبژاردندا پێشکەش بە کۆمسیۆنی بالای هەڵبژاردن کرابێت". بەلام ئەم وادەیە کەمترە و (٢٧) رۆژ دەکات نەك (٣٠) رۆژ و نایاساییە.

٢-تا کۆتایی هاتنی ئەم وادەیەش (٢٠١٧/١٠/٣) کاندیدێك خۆی تۆمار کردووە.

٣-لە راگەیاندنی ژمارە (٢٢) کە بە مێژووی (٢٠١٧/١٠/٢) بلاو کراوەتەوە باس لە هەڵبژاردنی سەرۆکی هەرێم و بانگەشەی هەڵبژاردن و رێکارەکانی نەکراوە. لەکاتێکدا هەردوو پرۆسە دەبێت هاوتەریب بەرێوە بچن.

٤-ئەگەر لە حالەتێکدا هەڵبژاردنی پەرلەمان بکرێت و سەرۆکایەتی هەرێم نەکرێت، پەرلەمانی نوێ ناتوانێت دەست بەکار بێت، چونکە بەپێی برگەی (٣) لە مادەی (١٠)ی یاسای ژمارە (١)ی سالی ٢٠٠٥ ی سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان دەبێت سەرۆکی هەرێم بانگهێشتیان بکات بۆ یەکەم کۆبوونەوەو سوێندی یاسایی بخۆن.

٥-پەرلەمانی نوێ ئەگەر هەڵبژێردرێت ناتوانێت یاساو بریار دەربکات، چونکە بەپێی برگەی (١) لە مادەی (١٠)ی یاسای ژمارە (١)ی سالی ٢٠٠٥ ی سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان پێویستی بە مەرسوم هەیە و کەسیش نابێت مەرسوم دەربکات.

٦-پەرلەمانی نوێ ئەگەر هەڵبژێردرێت ناتوانێت حکومەتی تازە پێکبهێنێت، چونکە بەپێی برگەی (١٢) و (١٣) لە مادەی (١٠)ی یاسای ژمارە (١)ی سالی ٢٠٠٥ ی سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان پێویستە سەرۆك هەبێ مەرسوم دەربکات.

ئەنجام:

پێویستە ئەم ڕاستیە بخەینە ڕوو کە بۆ ئەوەی هەڵبژاردنێکی پاك و بێگەرد ئەنجام بدرێت و متمانە بۆ هاولاتیان بگەڕێتەوەو حزبەسیاسیەکانیش دان بە ئەنجامەکانیدا بنێن، زوو بە زوو ئەم هەنگاوانە بنرێن:

١-ستاندارتە نێودەولەتیەکان لە هەڵبژاردندا لەبەرچاو بگیرێت و هەڵبژاردنێکی پاك و بێگەرد بەرێوە ببرێت.

٢-کۆمسیۆنی بالای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی لەپەیرەو و رێکارەکانیدا یاسا بەرکارەکان لەبەرچاو بگرێت و لێیان لانەدات.

٣-کار بە یەك تۆماری دەنگدەرانی یەکگرتووی پاکژ بکرێت، کە لە ناوی دووبارەو مردوو و ساختە پاك بکرێتەوە و لایەنە پەیوەندیدارەکان (ئەنجومەنی وەزیران، وەزارەتەکانی تەندروستی و ناوخۆ و بازرگانی و پێشمەرگە و پلاندانان) مولزەم بکرێن بەوەی هاوکاری بکەن لە ئامادەکردن و پاك کردنەوەی تۆماری دەنگدەراندا.

٤-پێداویستیە مادی و مەعنەوییەکانی کۆمسیۆنی هەڵبژاردن دابین بکرێت، و بودجەی پێویستی بۆ تەرخان بکرێت.

٥-زەمینەسازی بۆ متمانەی نێوان هێز و لایەنەکان لە پرۆسەی هەلبژاردندا دروستبکرێت لە پێناو سەرخستن و پەسەندکردنی ئەنجامەکانی.

ئەگەر کۆمسیۆن ئەم کارانە نەکات، پێویستە لەلایەن پەرلەمانەوە لێپێچینەوەی لەگەلدا بکرێت، ئەگەر رێگریش لە کارەکانی کراوە پێویستە کۆمسیۆن بیخاتە روو و لایەنی کەمتەرخەم ئاشکرا بکات، هەر بۆیە داواکارین لەپێناو

هەڵبـژاردنێکی پـاك و بێگـەردا هـەموو هـەولێك بخرێتـە گـەڕ بـۆ دەرچـونی هـەرێمی کوردسـتان لـەم بارودۆخـە چەقبەستووەدا.

لەحالـەتی نـەبوونی وەلامـدا وەك رێکخراوەکـانی کۆمـەڵی مـەدەنی ناچـارین هـەموو رێگـەو فشـارێکی مـەدەنی بگرینەبەر و رای گشتیی ناوخۆ و دەرەوەشی لێ ئاگادار بکەینەوە.

لەگەل رێزدا

١- پەیمانگەی پەرەپێدانی یاسایی (ILDK)
٢-ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشە پێیدان (PAY)
٣-سەنتەری پەرەپێدانی دیموکراسی و مافی مرۆڤ (DHRD)
٤-رێکخراوی هاریکاری یاسایی ژنان (WOLA)
٥- رێکخراوی کوردستان بۆ هەموان (KEODD)
٦- ریکخراوی ستۆپ بۆ دژە گەندەلی
٧- پەیمانگای ناوین بۆ پەیوەندیە نێودەوڵەتیەکان
٨- رێکخراوی کوردۆ زانست بۆ دیموکراسیەت و مافی مرۆڤ
٩-رێکخراوی چاوی زانکۆ
١٠- ریکخراوی لیزا بۆ گەشە پێدانی مرۆیی
١١-ریکخراوی ریکان بۆ ئامادە کردنی سە رکردە
١٢- رێکخراوی گەیاندن بۆ چالاکیە دیموکرسیەکان و مافی مرۆڤ
١٣- ریکخراوی رونیا بۆ هوشیاری
١٤-تۆری لیدەر
١٥- پەیمانگەی کوردی بۆ دیالۆگ
١٦-رێکخراوی جوگرافیای گشتی کوردستان
١٧-ئینستتیۆتی برادۆست بۆ گەشە پێدان
١٨-رێکخراوی هەڵوێست

٢٠١٧/١٠/٩

Appendix No. (19)

The illegal steps of the parliament to postpone the elections

هەنگاوە نایاساییەکانی پەرلەمان بۆ دواخستنی هەڵبژاردن

پەرلەمانی کوردستان بەپێی بانگهێشتێك ئەمڕۆ دانیشتنی ژمارە (٣)ی خۆی ئەنجامدەدات، کۆمەڵێك هەنگاوی نایاساییان گرتۆتەبەر کە لێرەدا تێبینیەکانمانی لەسەر دەخەینە روو:

یەکەم: بەپێی بڕگەی دووەمی بەرنامەی کار، سێ ئەندامی پەرلەمان جێگەی ئەو ئەندامانە دەگرنەوەکە دەستیان لەکار کێشاوەتەوە. ئەمەش لەکاتێکدایە کە هێشتا پەرلەمان هەڵبژاردنی دوانەخستووەو تەمەنی پەرلەمان تەنها دوو هەفتەی ماوەو لە ٢٠١٧/١١/٦ کۆتایی دێت. لەئەگەری دەنگنەهێنانی درێژکردنەوەی تەمەنیدا چۆن دەکرێت بۆ تەنها دوو هەفتە ئەندامی تازەی پەرلەمان دابنرێت؟ بێگومان ئەم هەنگاوەش ئەو نیەتە دەردەخات کە (پارتی و یەکێتی و یەکگرتوو و حزبە هاوپەیمانەکانیان) و کۆمەڵی ئیسلامیش کە یەك لەو سێ کاندیدە سەر بە کۆمەڵە، خوازیارن بۆ ماوەیەکی درێژ لەڕێگەی درێژکردنەوەی تەمەنی پەرلەمانەوە هەڵبژاردنەکان دوابخەن.

دووەم: لە بڕگەی سێیەمی بەرنامەی کاردا هاتووە کە گفتوگۆی راپۆرتی لیژنەی یاسایی پەرلەمان دەکرێت کە لەگەڵ کۆمسیۆنی هەڵبژاردن کۆبوونەتەوە. ئەم راپۆرتە لەلایەن ئەندامانی لیژنەی یاساییەوە نوسراوەو جگە لە هەریەك لە (د.بەهار مەحمود، ئەنوەر قادر لە بزوتنەوەی گۆڕان و گەشەدارا حەفید لە یەکێتی) ئیمزایان نەکردووە، کۆمەڵێك ناڕوونی تیادایەو دووای ئەم هەموو گۆڕانکاریانە نەشیاوە بخرێتە بەرنامەی کارەوە:

١–لەم راپۆرتەدا قسەکانی کۆمسیۆن ئەوەندە دانراوە کە پەرلەمان پێویستی پێیەتی، بۆنمونە کۆمسیۆن وتویەتی لە ١١/١ ناتوانین هەڵبژاردنێکی پاك و بێگەرد بکەین، بەلام کاتیان دەستنیشانکردووە کە لەماوەی (٣) بۆ (٦) مانگی تردا ئامادەن، بەلام ئەوە نەنوسراوە لە راپۆرتەکەدا.

٢–لە خاڵی یەکەمی راپۆرتەکەدا باس لە دەنگدان و هەڵبژاردنی پەرلەمان لە ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی هەرێم کراوە، گوایە نزیکەی ملیۆنێك و سەدهەزار کەس بەشداری ریفراندۆمیان کردووەو ناکرێت بێ بەش بکرێن لەبەشداری کردن لە هەڵبژاردن. ئەمە لەکاتێکدایە کە بارودۆخەکە گۆڕاوە، ئێستا نزیکە ٥٠٪ی خاکی کوردستان لەلایەن سوپای عیراق و حەشدی شەعبیەوە دەستی بەسەرداگیراوە و پێشمەرگەی تیادا نەماوە، ئەوکاتەی ئەم راپۆرتە نوسراوە بەرپرسی یەکە کارگێڕیەکان (پارێزگار و قایمقام و مدیر ناحیە) کورد بوون، کەچی ئێستا زۆرینەیان گۆڕاون. جگە لەهەموو ئەوانە رای زۆرینەی حزبە کوردستانیەکان ئەوەیە کە ئەو کارەساتانەی دروستبوون و لەدەستدانی ئەم ناوچانە باجی ئەنجامدانی ریفراندۆمێکی بێ بەرنامە بوو دەدرێت، کەوابێت چۆن دەکرێت هەڵبژاردنی پەرلەمان تیایاندا ئەنجامبدرێت و باسی لێوە بکرێت.

سێیەم: پێویست بوو هەڵبژاردن لەکاتی خۆیدا بکرێت، بەلام بەهۆی ئامادەنەبوونی کۆمسیۆنەوە بەسەرقاڵی بە پرۆسەی ریفراندۆم و پەلەپروزێ و ململانێ سیاسیەکان و نەبوونی تۆمارێکی پاك و شیاو کە ناتوانێت لە ١١/١ هەڵبژاردنێکی پاك و بێگەرد ئەنجامبدات، وەك کۆمسیۆن لە کۆبوونەوەکەیدا لە (٢٠١٧/١٠/١٤) لەگەڵ سەرۆکایەتی پەرلەمان و لیژنەی یاسایی رایانگەیاندبوو کە لەماوەی (٣) بۆ (٦) مانگ دەتوانن هەڵبژاردن ئەنجام بدەن و پێشتریش لە رۆژی (٢٠١٧/١٠/٩) لە کۆبوونەوەیاندا کۆمسیۆن لەگەڵ (١٨) رێکخراوی کۆمەڵی مەدەنی هەمان رایان دەربڕی. بەلام ئەوەی تێبینی دەکرێت بەپێی ئەو پرۆژە یاسایەی کە لە کۆبوونەوەی ئەمڕۆدا خوێندنەوەی بۆ دەکرێت سەبارەت بە (بەردەوامبوونی خولی هەڵبژاردنی

PAY INSTITUTE
For Education & Development

چوارەمی پەرلەمان) ماوەی چوار خولی گرێدانیان دیاری کردووە کە درێژ بکرێتەوە کە (دوو ساڵ) دەخایەنێت. ئەمەش لەگەڵ یاساو پرەنسیپەکاندا ناگونجێت و هەروەك لە مادەی (٥١)ی یاسای ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢ دا هاتووە دەڵێت: "ماوەی پەرلەمان چوار ساڵە، لەیەکەم دانیشتنەوە دەستپێدەکات، لەدوادانیشتنی ساڵی چوارەمدا کۆتایی دێت". ئەمەش درێژکردنەوەی قەیرانەکان و بەردەوام بوونی گرفتەکان دەگەیەنێت و لێسەندنەوەی مافێکی سەرەتایی خەڵکە کە تەنها ئەو رۆژەیان هەیە رای خۆیان دەربڕن و بڕیاری خۆیان بدەن و دادگایی پارتە سیاسیەکان بکەن ئاخۆ تاچەند لەو بەڵێنانەی لەبانگەشەی هەڵبژاردندا پێیانداون جێبەجێیان کردووە.

چوارەم: پەرلەمان لە بری ئامادەکردنی راپۆرتێك بەناوی کۆمسیۆنەوە کە خۆشحاڵە بە دواخستنی هەڵبژاردن، دەبوایە لێپێچینەوە لە کۆمسیۆن بکات کە لە (٢٠١٧/٨/١٤) رایگەیاند دەتوانن رۆژی (٢٠١٧/١١/١) هەڵبژاردنی پەرلەمان بکەن. نەك راپۆرت بنوسن و (بەشێك) لە قسەکانیان وەك بنەمایەك وەربگرن بۆ دواخستنی هەڵبژاردن بۆ ماوەیەکی درێژ.

پێنجەم: پەرلەمانی کوردستان ماوەی دوو ساڵ داخراو ئیرادەی شکێنرا لەسەر ئەوەی بە مۆدێلی درێژکردنەوە رازی نەبوو و دژی درێژکردنەوەی ویلایەتی سەرۆکی هەرێم بوو، ئێستا ناکرێت دەست بۆ مەلەفێك ببات کە دووساڵ تەمەنی خۆی درێژ بکاتەوەو لەپاڵیا دووساڵیش سەرۆکی هەرێم درێژە بە ویلایەتەکەی بدات، لەم حاڵەتەدا ئەو فراکسیۆن و پەرلەمانتارانەی ئەوکاتە رازی نەبوون ئێستا وەلامیان چیە بۆ دووساڵ داخستنی پەرلەمان! ؟

شەشەم: بەرنامەی کار لەلایەن جێگری سەرۆك (جەعفەر ئیمینکی) و سکرتێری پەرلەمان (بێگەرد دلشاد)ەوە ئیمزا کراوە، ئەمەش کارێکی نایاساییە، چونکە بێگەرد دلشاد سکرتێری کاتی بوو و تا ئەو کاتەی سکرتێری فەرمی (فەخرەدین قادر) دەستی لەکار نەکێشابوویەوە ئاسایی بوو ئیمزا بکات، بەلام لەو رۆژەوە کە (فەخرەدین قادر) دەستی لەکار کێشایەوە هیچ بنەمایەکی یاسایی بۆ سکرتێربوونی (بێگەرد دلشاد) نەماوە. بۆیە بەپێی پەیرەو هەروەك لە برگەی (٢) لە ماددەی (١٦)ی دا هاتووە: "<u>**لەکاتی بەتاڵبوونی پێگەی سەرۆکی پەرلەمان یان جێگرەکەی یان سکرتێر لەبەر هەر هۆیەك بێت ئەوا پەرلەمان لە یەکەم دانیشتنی گرێدراوی دوای بەتاڵبوونەکەوە بەهەمان رێگەی دەقکراو لەم پەیرەوەدا جێگرەوەیەکیان بۆ هەڵدەبژێرێت**</u>".

حەوتەم: دەبوایە وەك کۆبوونەوەی رۆژی ٢٠١٧/٩/١٥ ئیمزای ئەندامان کۆبکرایەتەوەو ئاراستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بکرایە بەمەبەستی ئەنجامدانی کۆبوونەوە، نەك بەم شێوەیەی ئێستا کە نایاساییە.

هەشتەم: مەسەلەی کۆبوونەوەی ئەمرۆ کە دواخستنی هەڵبژاردنەکان تیایدا بڕیاری لێدەدرێت، پێویستە سەرجەم فراکسیۆنەکان بەشداری تیادا بکەن و لەهۆڵی پەرلەمانەوە رای خۆیان دەربڕن و داکۆکی لە داواکارییەکانیان بکەن، بەپێچەوانەوە ئەگەر ئامادەنەبن دواتر قسەکردنیان لە موزایەدەیەکی راگەیاندنەکان زیاتر هیچی تر ناگەیەنێت.

لەکۆتاییدا داوا لە فراکسیۆنەکانی پەرلەمان و ئەندامانی بەرێز دەکەین کە بەهیچ شێوەیەك رەزامەند نەبن لەسەر درێژکردنەوەی تەمەنی پەرلەمان بۆ دوو ساڵ و پێویستە گوێ لە کۆمسیۆنی هەڵبژاردنەکان بگیرێت بەوەی کە لەماوەی (٣) بۆ (٦) مانگی تر دووای ئامادەکاری هەڵبژاردنێکی پاك و بێگەرد ئەنجام بدرێت کە تاکە رێگەچارەیە بۆ تێپەڕاندنی ئەم دۆخە قەیراناوییە.

لەگەڵ رێزدا

ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشە پێدان

٢٠١٧/١٠/١٨

Appendix No. (20)

The need to form a transitional government at the current stage

پێکهێنانی حکومەتێکی ئینتیقالی، پێویستیەکی قۆناغەکەیە

پێشتر زۆر وترا کە هەرێمی کوردستان لەبەردەم هەڕەشەو دەرفەتدایە، بەداخەوە لەسایەی سیاسەتی هەڵەی سەرکردایەتی سیاسیی باڵادەستی هەرێمدا دەرفەتەکە لەدەستدرا، پانتاییەکی جوگرافی بەرفراوان و نزیکەی ٥٠٪ی خاکی کوردستان لەلایەن سوپای عیراق و حەشدی شەعبیەوە داگیرکرایەوە، قەیرانی ئابوری قوڵتر بوویەوەو ناردنەدەرەوەی نەوت راگیراو داهاتە ناوخۆییەکانیش کەمتر بوونەوە بەوەی دەروازە گومرگیەکان لەلایەن دەسەلاتی ناوەندەوە لەبەردەم هەڕەشەی کۆنترۆڵ کردندان، ئاشتەوایی ناوخۆ و یەکڕیزی هێز و لایەنە سیاسیەکان زیاتر لێکترازان، پەیوەندییەکانی هەرێم لەگەڵ ناوەند و دەوڵەتە دراوسێکان دژوارتر بوو و دۆستەکانی کورد ساردبوونەوە لە پشتگیریکردنی هەرێم و تەنانەت هەندێکیان پشتیان تێکرد، بۆیە ئێستا هەرێمی کوردستان بە بارودۆخێکی ئێجگار سەخت و دژواردا تێدەپەڕێت، ئەمانە هەمووی لەکاتێکدایە کە پەرلەمانی کوردستان لە ئێستادا تەنها دوو هەفتەی تەمەنی ماوە، بۆ دەرباز بوون لەم بارە قەیراناویەو دۆزینەوەی رێگەچارە، پێویستە هەنگاوی کردەیی بنرێت، بەتایبەتی ئەمە ئەرکی پەرلەمانی کوردستانە، خۆ ئەگەر لە رابردوودا رێگری لەم دەزگایە کرا ئەرکەکانی ئەنجامبدات، بەلام لەم کۆتاییەدا کە کۆبوونەوەکانی دەستپێکردۆتەوە دەبێ بەهەق پەرلەمانی خەڵکی کوردستان بێت و لەئاست ئەو لێپرسراویەتیە مێژووییەدا بێت، نەك تەمەنی خۆی درێژ بکاتەوە (بەپێی زانیاری بڕیارە لە کۆبوونەوەی رۆژی ٢٠١٧/١٠/٢٤ دا پەرلەمان بۆ ماوەی هەشت یان دە مانگ تەمەنی خۆی درێژ بکاتەوە) بۆ خزمەتی ئەم دەسەلات و حزبە سیاسیانەی لەسایەیاندا دۆزی کوردیان بۆ چارەکە سەدەیەك بۆ دواوە گێڕایەوە. بۆ دۆزینەوەی رێگەچارە پێویستە ئەم هەنگاوانە بنرێت:

١–لە کۆبوونەوەی رۆژی ٢٠١٧/١٠/٢٤ پەرلەمانی کوردستان بڕیاری خۆهەڵوەشاندنەوەی بدات، نەك تەمەنی خۆی درێژ بکاتەوە، چونکە لەکاتی بوونی پەرلەماندا حکومەتی ئینتیقالی پێکنایەت.

٢–دوابەدوای هەڵوەشانەوەی پەرلەمان حکومەتێکی ئینتیقالی پێکبهێنرێت کە سەرجەم هێزە سیاسیەکانی هەرێم تیایدا بەشدار بن.

٣–دووای رووداوەکانی ئەمدواییە بەتەواوی دەرکەوت کە ئەم دەسەلاتە لەدانوستاندندا سەرکەوتوو نابێت، بۆیە حکومەتی ئینتیقالی دوو ئەرکی سەرەکی دەکەوێتە سەرشان:

ا–بنیاتنانەوەی دامەزراوە نیشتیمانیەکانی ولات و ئامادەکاری بۆ هەڵبژاردنێکی پاك و بێگەرد و هێنانەکایەی پەرلەمانێکی تازەی هەڵبژێردراو و دروستکردنی حکومەتێکی نوێ.

ب–ئەم حکومەتە ئینتیقالیە بەبەرنامەیەکی نوێوە دەست بە گفتوگۆ بکەنەوە لەگەڵ بەغدا و ولاتانی دەوروبەر.

چونکە لە ئێستا دامەزراوەی سەرۆکایەتی لەڕووی یاساییەوە نیەو پێویست ناکات باس لە دەستلەکارکێشانەوەی بکرێ. جگە لەمە پەرلەمانیش دوای دوو هەفتەی تر کۆتایی دێت، هەر بۆیە ئەگەر پەرلەمان هەڵبوەشێتەوە هەموو دامودەزگاکانی سەرۆکایەتی هەرێم و حکومەت شەرعیەتیان نامێنێ و لەرووی یاساییەوە کۆتاییان پێ دێت، لە وجودی پەرلەمانیشدا کابینەی حکومەت دەگۆڕێت نەك پێکهێنانی حکومەتی ئینتیقالی، بەمەش تەنها روخسارەکان دەگۆڕێن. بۆیە پێویستە دیراسەی ئەوە بکرێت ئایا پێش هەڵبژاردنەکانی عیراق یا دووای ئەوە هەڵبژاردنی هەرێم ئەنجام بدرێت. کە پێشتر کۆمسیۆنی بالای هەلبژاردن و راپرسی لە راگەیەنراوێکیاندا لە ٢٠١٧/١٠/١٨ رێکارەکانی هەلبژاردنیان هەڵپەسارد، هەروەها بەپێی قسەی کۆمسیۆن کە لە پەرلەمان وتویانەو پێشتریش و لای رێکخراوەکانی کۆمەلی مەدەنی رایگەیاندبوو کە لەماوەی (٣ بۆ ٦) مانگ دەتوانن هەلبژاردن ئەنجام بدەن، کە ستاندارتی نێودەولەتی ٦ مانگەو هیوادارین گوێ لەو پێشنیارەی کۆمسیۆن بگیرێت و کاری پێ بکرێت.

ئێمە وەك رێكخراوەكانی كۆمەڵی مەدەنی پێمانوایە لە زووترین دەرفەتدا (بەلەبەرچاوگرتنی پێوەرەكان) ئەنجامدانی هەڵبژاردن دەرفەت دەڕەخسێنێ كە سەركردایەتیەكی نوێ هەڵبژێرین بۆ گفتوگۆ و دانوستاندن، چونكە بەغدا لە ٢٠١٨/٥/١٣ هەڵبژاردن دەكات، تا هەرێمی كوردستان بەو سەركردایەتیە نوێیەو بە یەكڕیزییەوە گفتوگۆ لەگەڵ بەغدا بكات و بەدەسكەوتەوە لێی دەربچێت. بۆ دڵنیاییش پێویستە بە بەشداری كۆمەڵگەی نێو دەوڵەتی و چاودێریان قۆناغی ئینتیقالی تیپەڕێنرێت تا ئەمانیش هاوكاری بەڕێوەچوونی پرۆسەكە بن، هەروەها مەترسی ئەوەش بڕەوێنرێتەوە كە ماوەی ئینتقالی درێژ نەبێت، چونكە لەوانەیە بیانەوێت درێژە بەو بارودۆخە بدەن...

بەداخەوە هەندێك لە پارتە سیاسیەكان چەواشەكارانە باس لە حكومەتی ئینتیقالی و رزگاری نیشتمانی دەكەن، هەندێكیان قسە لەسەر هەڵوەشاندنەوەی پەرلەمان ناكەن و بەشێكیشیان هەنگاو بۆ درێژكردنەوەی تەمەنی پەرلەمان دەنێن كە ئەمەش تەواو پێچەوانەی هەنگاونانە بۆ دروستكردنی حكومەتی ئینتیقالی و رزگاریی نیشتمانی. چونكە ئەم جۆرە حكومەتە كاتێك دروست دەبێت كە پەرلەمان هەڵوەشابێتەوە، ئەمەش بە دەستلەكاركێشانەوەی (٥٦) پەرلەمانتار دەبێت، بەلام وەرگرتنەوەی متمانە لە كابینەی حكومەت (٧٦) دەنگی پێویستە، ئایا كامەیان قورسترە! ؟ ئەمە لەكاتێكدایە كە ئەنجومەنی ئاسایشی نێودەوڵەتی ئاماژەی بەوەداوە كە پێویستە هەڵبژاردنەكانی هەرێمی كوردستان لەوادەی خۆیدا بكرێت و ئەنجامنەدانی هەڵبژاردن و درێژكردنەوەی تەمەنی پەرلەمان بۆ ئەو ماوە زۆرە كاریگەریی خراپی دەبێت بۆسەر پرۆسەی دیموكراسیی هەرێم و ئەزموونەكەمان زیاتر لەكەدار دەبێت.

لەگەڵ رێزدا

٢٠١٧/١٠/٢٣

١-پەیمانگەی پەرەپێدانی یاسایی (ILDK)
٢-ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشەپێدان (PAY)
٣- پەیمانگای ناوین بۆ پەیوەندیە نێودەوڵەتیەكان (NIIR)
٤-رێكخراوی دیمەن بۆ پرسە كۆمەلایەتیەكان
٥-ئینستتیوتی برادۆست بۆ گەشەپێدان (BID)
٦-رێكخراوی گەشەپێدانی ئابوری كوردستان (KEDO)
٧-رێكخراوی هەڵوێست
٨-رێكخراوی پایتەختی ئاشتی
٩- رێكخراوی كوردۆ زانست بۆ دیموكراسیەت و مافی مرۆڤ
١٠-رێكخروای گەشەپێدانی خوێندكاران و گەنجان (SYEO)
١٢-رێكخروای ئاران بۆ پەرەپێدانی كلتوری مەدەنی
١٣-تۆڕی پاراستنی مافەكانی مرۆڤ لە دەڤەری راپەڕین
١٤-رێكخراوی جیوگرافیای گشتی كوردستان
١٥-رێكخراوی ئەزموون AOCD
١٦-ماڵی سەركەوتن بۆ گەشەپێدانی تواناكان
١٧-رێكخراوی پێكەوەژیان
١٨-تۆڕی لیدەر بۆ پێگەیاندنی سەركردە
١٩-رێكخراوی ستۆپ
٢٠-رێكخراوی چاوی زانكۆ

Appendix No. (21)

Parliament was insulted again

دیسانەوە... شکۆی پەرلەمان شکێنرا

کاتژمێر ۰۲:۰۰ی پاشنیوەڕۆی ئەمڕۆ، ۲۰۱۷/۱۰/۲۹، پەرلەمانی کوردستان بەسەرۆکایەتیی د.جەعفەر ئیبراهیم ئێمینکی، جێگری سەرۆکی پەرلەمان و بێگەرد دڵشاد تاڵەبانی سکرتێری پەرلەمان، دانیشتنی ژمارە (٤)ی ئاسایی خولی پایزە، ساڵی چوارەم لە خولی چوارەمی هەڵبژاردنی ئەنجامدا. سەرەتای دانیشتنەکەش لەسەر پێشنیاری جەعفەر ئێمینکی جێگری سەرۆکی پەرلەمان و بە دەنگدانی زۆرینەی پەرلەمانتاران بڕیار درا دانیشتنەکە بە شێوەی داخراو بەڕێوە بچێت. لەو کۆبوونەوەیەدا نامەی (مسعود بارزانی) بەناوی سەرۆکی هەرێمی کوردستانەوە کە ئاراستەی پەرلەمانی کردیوو خوێندرایەوە، هەروەها خوێندنەوەی یەکەم بۆ پرۆژە یاسای (دابەشکردنی دەسەڵاتەکانی سەرۆکی هەرێم بەسەر دامەزراوە گشتییەکانی هەرێم) کرا و دواتر لەلایەن سەرۆکایەتی پەرلەمانەوە بۆ یەك سەعات دانیشتنەکە هەڵپەسێردرا، تاوەکو لیژنەی یاسایی دوا دارشتنەوە بۆ پرۆژە یاساکە بکات. پاشان پرۆژە یاسای (دابەشکردنی دەسەڵاتەکانی سەرۆکی هەرێم بەسەر دامەزراوە گشتییەکانی هەرێم)، بەپێی راسپاردەکانی لیژنەی یاسایی خرایەروو، کە لە پێنج مادده پێکهاتبوو، کە تێیدا دەسەڵاتەکانی سەرۆکی هەرێم بەپێی تایبەتمەندی دامودەزگا گشتییەکانی هەرێم، بەسەر سەرۆکایەتی پەرلەمان و حکومەت و ئەنجومەنی دادوەری دابەشکران. دوای گفتوگۆکردنی برگەو ماددەکانی پرۆژەکە بەجیا، کۆی پرۆژە یاساکە خرایە دەنگدانەوەو بەزۆرینەی دەنگ پەسندکرا. دوا خالیش تایبەتبوو بە دەست لەکارکێشانەوەی پەرلەمانتار (گۆران ئازاد محمد) لەئەندامیەتی پەرلەمان و بەزۆرینەی دەنگی پەرلەمانتاران پەسەندکرا.

ئەوەی تێبینی کرا لەم کۆبوونەوەیەدا کۆمەڵێك پێشێلکاری کرا:

١–بەرنامەی کار کە پێویستە (٤٨) سەعات بەر لە کۆبوونەوەکە رابگەیەنرێت و بەدەست ئەندامان بگات، بەلام تا ساتی کۆبوونەوەکە بەرنامەی کار ئاشکرا نەکرابوو.

٢–هیچ بیانوێك نەبوو کە کۆبوونەوەکە داخراو بێت، بەلام لەسەر پێشنیاری سەرۆکایەتی پەرلەمان و بە زۆرینەی دەنگی ئەندامانی پارتی و یەکێتی و هاوپەیمانەکانیان کۆبوونەوەکە داخرا و دوور لەچاوی میدیاکان ئەنجامدرا.

٣–پەلەپروزێیەکی زۆر بە کۆبوونەوەکەوە دیار بوو، لەماوەی چەند کاتژێرێکدا خوێندنەوەی یەکەم بۆ پرۆژە یاساکە کراو راپۆرتی لیژنەی یاسایی نوسراو پەسەندیش کرا.

٤–لەدابەشکردنی دەسەلاتەکاندا ناهاوسەنگی هەیەو زیاتر هەولیاندا دەسەلاتەکانی سەرۆکی هەرێم بدرێت بە سەرۆکی حکومەت.

جگە لەهەموو ئەمانە لە رۆژی کۆبوونەوەکەدا پەرلەمان لەگەشێکی نائارامدا بوو و بارگرژییەکی زۆر بالی بەسەر پەرلەماندا کێشابوو، لەگەل سەرەتای دەستپێکردنی کۆبوونەوەکەدا کاتێك پەرلەمانتار (رابوون مەعروف) لە پرێس کۆنفرانسێکدا لێدووانی بۆ رۆژنامەنوسان دەدا، بەبەر چاوی کامیراکانەوە راستەوخۆ لەلایەن چەند کەسێکەوە کە بەناوی رێکخراوی کۆمەڵی مەدەنیەوە هاتبوونە نێو پەرلەمانەوە پەلامار دراو رێگەی پێنەدرا قسەکانی تەواو بکات.

PAY INSTITUTE
For Education & Development

لەماوەكانی دواتریشدا بەر لە تەواو بوونی كۆبوونەوەكەی پەرلەمان كەسانێك بەناوی خۆپیشاندانەوە هێنرابوونە بەردەم پەرلەمانی كوردستان، هەرچەندە ژمارەی خۆپیشاندەران كەم بوو و لە (١٠٠) كەس تێپەڕی نەدەكرد، بەلام بارێكی گرژیان خولقاندبوو، هەر ئەوەش بوو لە كاتژمێر (٥:٣٠) خۆپیشاندەران هێرشیان كردە سەر پەرلەمان و هاتنە ژوورەوە، سەرەتا بە دار و بەرد پەلاماری راگەیاندنكارانیاندا و كامیراكانیان شكاندن و ئەشكەنجەی میدیاكارەكانیاندا و هەرەشەیان لە پەرلەمانتاران دەكرد. هێزەكانی پۆلیس و پاسەوانەكانی پەرلەمانیش وەك پێویست نەبوون و بەریان پێ نەدەگیرا (یاخود نەیاندەویست بەریان پێ بگرن)، تا دەهات ژمارەی خۆپیشاندەران كە هەرەشەیان لە پەرلەمانتاران دەكرد زیاتر دەبوو، دەرگاكانی پەرلەمانیان گرتبوو و پەرلەمان گەمارۆدرابوو و پەرلەمانتاران وەك بارمتە لەنێو پەرلەماندا مابوونەوەو ئەم رەوشە تا كاتژمێر یەكی شەوی خایاند.

هەرەشەیەكی زۆر لەسەر پەرلەمانتاران بەگشتی و پەرلەمانتار (رابوون مەعروف) بەتایبەتی بە بیانووی لێدوانەكانیەوە هەبوو، شایانی باسە لەنێو حەرەمی پەرلەماندا ئەشكەنجەیەكی زۆری پەرلەمانتار (رابون مەعروف) درا.

ئەو رەوشەی لەپەرلەماندا گوزەرا، دوای پەككستنی جۆرێكی تر لە سوكایەتی كردن بوو بەم دەزگا نیشتیمانیە، لەكاتێكدا هیچ خۆپیشاندانێكی خەلكی لە شاری هەولێردا رێگە پێدراو نیە، كەچی چەند كەسێك هێرشیان كردە سەر پەرلەمان و حەرەمی پەرلەمانیان پێشێل كرد و تەنانەت چەند كەسێكیان چوونە ناو بیناكەشەوەو دەرگاو پەنجەرەكانی پەرلەمانیان شكاند، ئەمەش جێگەی گومان و تێڕامانەو دەسەلاتدارانی ئەم شارە لێی بەرپرسیارن و ئۆباڵەكەی لە ئەستۆی ئەوانە كە رۆژ بەرۆژ ئەزمونەكەمان و پرۆسەی دیموكراسیی هەرێم ناشرین تر دەبێت و دەكەوێتە ژێر پرسیارەوە.

ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشە پێدان

٢٠١٧/١٠/٣٠

Appendix No. (22)

Letter from the Speaker of the Kurdistan Regional Parliament on the events of Parliament

پەیامێکی بە پەلە لە سەرۆکی پەرلەمانی کوردستانەوە

بۆ نوێنەرایەتی و کونسولی ولاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا و یەکێتی ئەوروپا و ڕێکخراوە نێودەوڵەتییەکانی بواری مافی مرۆڤ و ئازادیی ڕۆژنامەنووسی.

بە داخ و نیگەرانییەکی زۆرەوە، ئێوارەی ئەمڕۆ کۆمەڵێ بەڵتەجی و کەسانی تێکدەر، دوور لە هەمو بەهایەکی مرۆیی و بە هاندانی حیزبیی هێرشیان کردە سەر باڵەخانەی پەرلەمان و بە بیٚ هیچ ڕێگرییەکی هێزە ئەمنییەکان، پەلاماریی پەرلەمانتاران و ڕۆژنامەنووسانیاندا. بە هەمو لایەکی رادەگەیەنین ژیانی سەرجەم پەرلەمانتاران و ڕۆژنامەنووسان و فەرمانبەرانی پەرلەمان لە ئەستۆی ئەو لایەن و گروپانەیە، کە هانی توندوتیژیی دەدەن و دەیانەویٚ شکۆی یاسا و ڕووی هەرێمەکەمان هێندەی تر لای کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی و دۆستەکانمان لەکەدار بکەن و هەمو پەیوەندییەکانمان دەخەینە گەڕ، بۆ ئەوەی کۆمەڵگەی نێوەدەوڵەتی لەم رەفتارە نا مەدەنی و نا دیموکراتییانە ئاگادار بکەینەوە.

د. یوسف محەمەد سادق

سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان

٢٩-١٠-٢٠١٧

Appendix No. (23)

Statement by the Speaker and Secretary of Parliament on the convening of the Parliament session on 15/9/2017

بەیاننامەی سەرۆك و سکرتێری پەرلەمان لەسەر کۆبوونەوەی ٢٠١٧/٩/١٥ ی پەرلەمان

هاونیشتیمانیانی خۆشەویست..

واجارێکی تر، لەڕێی کۆبونەوەیەکی نائاسایی و نایاسایی پەرلەمانەوە، لە بری ئاسایی کردنەوەی، هێندەی تر دۆخی پەرلەمانی کوردستان نائاسایی کرایەوە.

لەم کۆبونەوەیەدا لە چەندین رووەوە پێشێلکاری لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان ئەنجام درا، هەر لە ئاراستە نەکردنی داواکاریی دانیشتنی نائاسایی بۆ سەرۆك و سکرتێری پەرلەمان، ئامادە نەکردنی بەرنامەی کاری دانیشتنی پەرلەمان لە لایەن دەستەی سەرۆکایەتیەوە بە پێی ماددەی (٢٠/ ١) و مادەی (٥٤/ یەکەم/ ١-٢)ی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان، پێشێل کردنی ڕێوشوێنی گفتوگۆکردنی ئەندامان لەناو هۆڵی پەرلەمان بەپێی مادەکانی (٥٥- ٥٨- ٧٤)ی پەیڕەو، نەگرتنەبەری ڕێوشوێنی پێشکەش کردنی پڕۆژەی بڕیار و ئەنجامدانی خوێندنەوەی یەکەم بۆی و ئاراستە کردنی بۆ لیژنەی پەیوەندیدار و ئامادە کردنی ڕاپۆرتی لیژنە و ڕێوشوێنەکانی گفتوگۆ کردنی پڕۆژەی بڕیار و ڕاپۆرتی لیژنە لەسەری لە لایەن پەرلەمان و پەسەند کردنی بەپێی مادەکانی (٧١ و ٧٢).

بۆیە کۆبونەوەیەکی وا نایاسایی دەرەنجامەکانیشی پوچەڵن. هەمو ئەم پێشێلکاریە پەیڕەوییانە لەکاتێکدایە کە ئێمە لەم خولەی پەرلەمانی کوردستان ئامانجمان بو کە سەردەمی کاری ناقانونی لە کاری پەرلەمانی کۆتایی پێبهێنین و، بچوکترین هەڵەی پەیڕەوی لە کارەکانمان ڕاست بکەینەوە.

ئەم کۆبونەوەیەی پەرلەمان گەڕانەوەیەکی مەترسیدار بو بۆ سەردەمی کاری نایاسایی لە کاری پەرلەمانی کوردستان.

هەڵبەت هەڵپروزکاندنی ماف چارەی خۆنوسینی گەلی کوردستان و سەربەخۆیی، ئەم مافە سەرەتاییەی خەڵکی کوردستان، لە کۆبونەوەیەکی وا نائاسایی و نایاساییدا هەم کەم نرخ و بایەخ کردنی ئەم بابەتە چارەنوسسازەیە و هەمیش هێندەی تر شکاندنی شکۆی پەرلەمانی کوردستانە وەك مەرجەعی باڵای شەرعی و هەڵبژێردراوی خەڵکی کوردستان.

ئەنجام دانی ریفراندۆم، پێویستە بە یاسا ڕێکبخرێت، هەر وەك یاساکانی هەڵبژاردنی پەرلەمان و سەرۆکایەتیی هەرێم و ئەنجومەنی پارێزگاکان و، یاسای ئامادە کردنی پڕۆژەی دەستوری هەرێم بۆ ڕاپرسی.

لە هەمان کاتدا سپاردنی بڕیاردان لەم پرسە چارەنوسسازە بە لایەنی نادیار و ناڕەسمی و هەڵنەبژێردراو، تەنازول کردنە لە دەسەڵاتەکانی پەرلەمانی کوردستان و مەرجەعیەتی، کە ئەمەش کارێکی نایاساییە.

بە هیوای ئەوەی ئەم ڕەوتە نایاساییە لەناو پەرلەمانی کوردستان لێرەدا بوەستێت و، سەرباری ئاسایی کردنەوەی دۆخی پەرلەمان، هەموان کار بکەین بۆ چەسپاندنی پرینسیپەکانی دیموکراسی و یاساسەروەری و ئەنجامدانی هەڵبژاردنە گشتیەکان لە کاتی خۆیدا و هێنانەکایەی خۆشگوزەرانی و حوکمی دامەزراوەیی لە کوردستان.

فەخرەدین قادر
سکرتێری پەرلەمانی کوردستان

د. یوسف محەمەد سادق
سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان

١٥/ ٩/ ٢٠١٧

Appendix No. (24)

Clarification of member Farhad Sankawi on forcing him to resign from the membership of parliament

نامەی ڕونکردنەوەی پەرلەمانتار فەرهاد سەنگاوی سەبارەت بە زۆر دەستلەکار کێشانەوەی

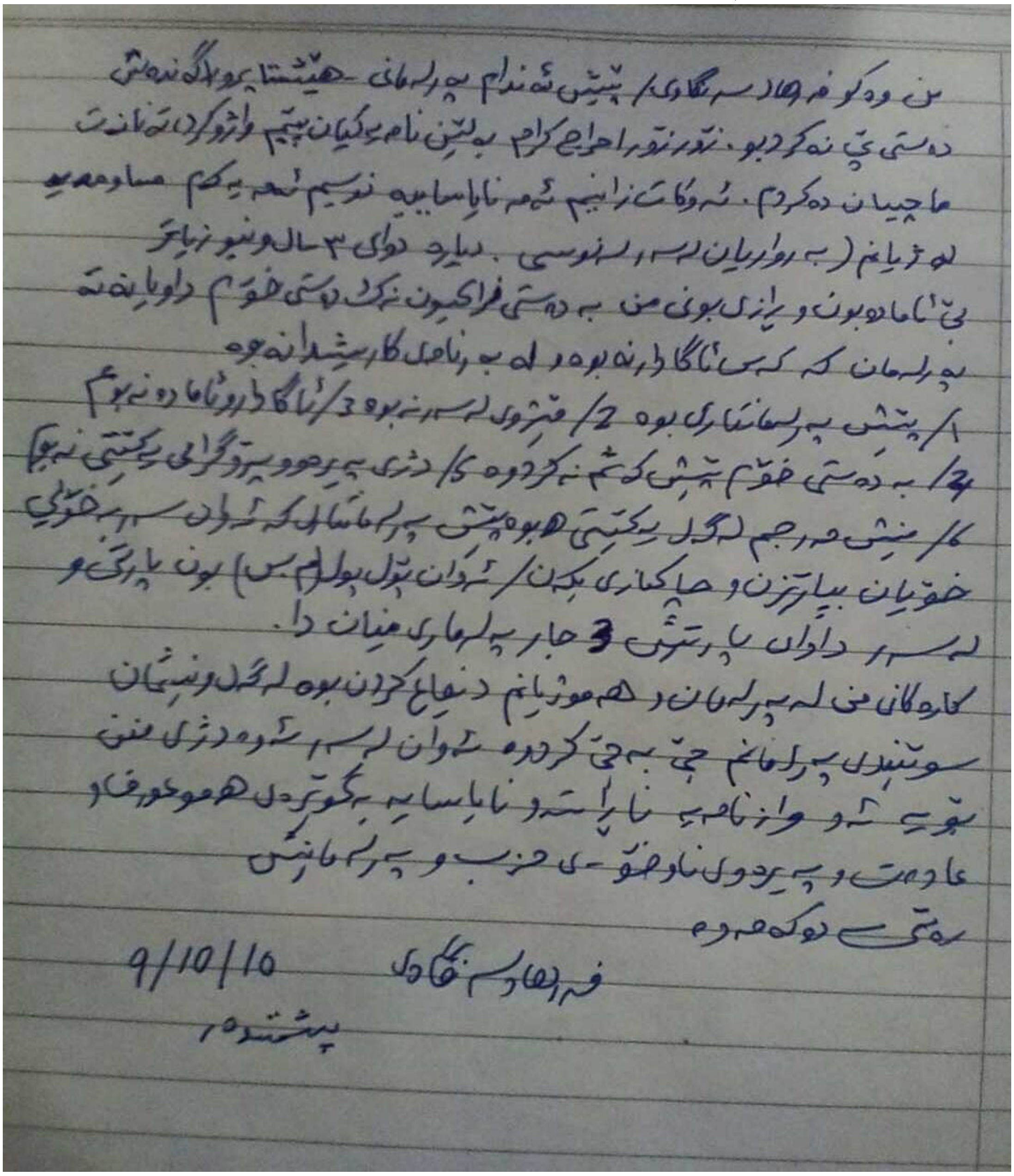
من وەکو فەرهاد سەنگاوی/ پێشتر ئەندام پەرلەمانی هێشتا پڕوپاگەندەش
دەستی پێ نەکردبوو. زۆر زۆر ئیحراج کرام بە ڕێی نامەیەکیان پێیم واژۆ کرد (تەنانەت
ماچیان دەکردم. ئەوکات زانیم ئەمە ناپاسایە نووسیم ئەمە یەکەم مساوەمەیە
لە ژیانم (بە ڕووبەڕایان لە سەر دەنووسی. بیلەوە دوای ٣ ساڵ و نیو زیاتر
بێ ئاگادار بوون و ڕازی بوونی من بە دەستی فراکسیون نەک دەستی خۆم داوایانە
پەرلەمان کە کەس ئاگادار نەبووە و لە بەرنامەی کار پێشدا نەبووە
١/ پێشتر پەرلەمانتار بووە 2/ فشاری لە سەر نەبووە 3/ ئاگادار و ئاگادار دەبووم
4/ بە دەستی خۆم پێشتر کەشم نەکردووە 5/ دژی پەیڕەو و پرۆگرامی یەکێتی نەبووە
6/ منیش هەروەک لەگەڵ یەکێتی هەبووە پێشتر پەرلەمانتاران کە ئەوان سەر بە خۆی
خۆیان بپارێزن و چاککاری بکەن/ ئەوان بۆچی بوو لەم (س) بوون پارتی و
لە سەر داوای پارتیش 3 جار پەرلەمانی هێنان دا.
کارەکانی من لە پەرلەمان و هەموو ژیانم دیفاع کردن بوو لەگەڵ و نیشتمان
سوێندی پەرلەمانم جێ بەجێ کردووە ئەوان لە سەر ئەوە دژی منن
بۆیە ئەو واژۆ نامەیە ناڕاستە و ناپاسایە بەگوێرەی هەموو عورف و
عادەت و پەیڕەوی ناوخۆ ی حزب و پەرلەمانیش
دەستی پێ نەکەمەوە

9/10/15 فەرهاد سەنگاوی

پێشتر

Appendix No. (25)

Send a private message to Farhad Senkawi to the Speaker of Parliament on forcing him to resign

نامەی پەرلەمانتار فەرهاد سەنگاوی بۆ سەرۆکی پەرلەمان سەبارەت بە زۆر دەستلەکار کێشانەوەی

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان - عێراق

ب/ رونکردنەوە و داوا

سلاو ؛

من پەرلەمانتار (فەرهاد حمە سالح)م ناسراو بە (فەرهاد سەنگاوی) ئەندامی پەرلەمانم لەسەر لیستی یەکێتی نیشتمانی کوردستان، لە رۆژی(١-١٠-٢٠١٧) و لە دیمەنێکی چاوەڕوان نەکراوداو بێ ئەوەی ئاگاداری و ڕەزامەندیم لەسەر بێت بەناوی منەوە داواکاری (وازنامە) (استقالە) خرایە بەردەم بەڕێزتان و ئێوەش بێ گەڕانەوە و جەختکردن لەسەر ئەوەی کە ئایا من رەزامەندم یاخود نا ، ڕەزامەندیتان نیشاندا لە کاتێکدا ئەم هەڵویستەی بەڕێزتان پێچەوانەی بڕگەکانی ماددەی (٣٠) پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانەو لە کارنامەی ئەودانیشتەنەدا نە بوە.

بۆیە دەبوایە بەبڕیاری وەلانانی من بەپێی ئەو استقالە ناڕاستە ئاگادار بکرامایە ئەوەشتان نەکرد، ئێستا داواتان لێدەکەم کە ئەو استقالە ناڕاستە وەرنەگرن کە بەناوی منەوە کراوەو هەتا ئەم ساتە وەختەش من ئەندامی پەرلەمانی کوردستانم و ئۆبالی هەڵەو نایاسایی بونی وەرگرتنی ئەو استقالە ناڕاستە دەخەمە گەردنی بەڕێزتانەوە ڕێگەی یاسای دەگرمە بەر، چاوەڕێی بڕیاری بەڕێزتانم.

14/10/17

پەرلەمانتار

فەرهاد سەنگاوی

Appendix No. (26)

Not to replace the names of members of the parliamentary committees on the website of the parliament

ئاڵوگۆڕی پەرلەمانتاران تا ئێستا لە لیژنەکان نەکراوە

ڕۆژمێری ڕووداوەکان

کانون الثانی 2018

پەخشی ڕاستەوخۆ

... ی پەرلەمانی کوردستان 15.9.2017

لە ڕێی یوتیوبەوە سەیری دانیشتنی ئەمڕۆ بکە

لیژنەی کشتوکاڵ وئاژەڵداری وئاودێری و بەنداوەکان'

ماددەی (37): پەیڕەوی ناوخۆ
لیژنە هەمیشەییەکانی ئەنجوومەن لە یەکەم خولیدا کە دوای هەڵبژاردن دەبەسترێت پێکدەهێنرێن و لە پێکهێنانیان دا ، ئارەزووی ئەندامان و پسپۆڕییان ڕەچاو دەکرێت.
ماددەی(38): پەیڕەوی ناوخۆ
یەکەم: تایبەتمەندی لیژنەکان:
1- هەر لیژنەیەك لە لیژنە هەمیشەییەکان هەڵدەستێت بە دیراسەکردنی پڕۆژە یاسا و پێشنیاری پڕۆژە یاسا کە پەیوەندیدارە بە تایبەتمەندیەتی لیژنەکە و دەربڕینی بیروڕای خۆی لەسەری و، هەر بابەتێکی تر کە لەلایەن دەستەی سەرۆکایەتیەوە بۆی هەواڵە دەکرێت کە پەیوەندیدارە بەتایبەتمەندییەکانی بەپێی ئەم پەیڕەوە.
2- هەر لیژنەیەك بەدواداچوون و چاودێری و هەڵسەنگاندن دەکات بۆ ڕەوشی کاری دامودەزگا پەیوەندیدارەکان بەپێی تایبەتمەندیەتی خۆی.

لیژنەی کشتوکاڵوئاژەڵداریوئاودێریوبەنداوەکان		
1	یعقوب گورگیس یاقو	سەرۆکی لیژنە
2	غریب مصطفی حمەخان	جێگری سەرۆك
3	زیاد حسین عبدالکریم	بڕیاردەر
4	حسن صالح محمد	ئەندام
5	عبدالرحمن علی رضا	ئەندام
6	بشار مشیر اسماعیل	ئەندام
7	ئاوازجەنگی برهان	ئەندام
8	خلف احمد معروف	ئەندام
9	فەرهاد حەمە صالح	ئەندام
10	عباس غزالی میرخان	ئەندام

ڕۆژمێری ڕووداوەکان

کانون الثانی 2018

پەخشی ڕاستەوخۆ

... ی پەرلەمانی کوردستان 15.9.2017

لە ڕێی یوتیوبەوە سەیری دانیشتنی ئەمڕۆ بکە

لیژنەی دەسپاکی (نەزاهەت) '

ماددەی (37): پەیڕەوی ناوخۆ
لیژنە هەمیشەییەکانی ئەنجوومەن لە یەکەم خولیدا کە دوای هەڵبژاردن دەبەسترێت پێکدەهێنرێن و لە پێکهێنانیان دا ، ئارەزووی ئەندامان و پسپۆڕییان ڕەچاو دەکرێت.
ماددەی(38): پەیڕەوی ناوخۆ
یەکەم: تایبەتمەندی لیژنەکان:
1- هەر لیژنەیەك لە لیژنە هەمیشەییەکان هەڵدەستێت بە دیراسەکردنی پڕۆژە یاسا و پێشنیاری پڕۆژە یاسا کە پەیوەندیدارە بە تایبەتمەندیەتی لیژنەکە و دەربڕینی بیروڕای خۆی لەسەری و، هەر بابەتێکی تر کە لەلایەن دەستەی سەرۆکایەتیەوە بۆی هەواڵە دەکرێت کە پەیوەندیدارە بەتایبەتمەندییەکانی بەپێی ئەم پەیڕەوە.
2- هەر لیژنەیەك بەدواداچوون و چاودێری و هەڵسەنگاندن دەکات بۆ ڕەوشی کاری دامودەزگا پەیوەندیدارەکان بەپێی تایبەتمەندیەتی خۆی.

لیژنەی دەسپاکی (نەزاهەت)		
1	عمر صالح عمر	سەرۆکی لیژنە
2	انس محمد شریف	جێگری سەرۆك
3	گۆران ازاد محمد	بڕیاردەری لێژنە
4	نجیبە لطیف احمد	ئەندام
5	خلف احمد معروف	ئەندام
6	اومید حمە علی	ئەندام
7	برزو مجید عبداللە	ئەندام
8	باپیر کاملا سلیمان	ئەندام
9	فرست صوفی علی	ئەندام
10	ادریس علی اسلام	ئەندام

رۆژمێری ڕووداوەکان

ج	خ	أ	ث	ا	ا	س
5	4	3	2	1	31	30
12	11	10	9	8	7	6
19	18	17	16	15	14	13
26	25	24	23	22	21	20
2	1	31	30	29	28	27
9	8	7	6	5	4	3

> كانون الثاني 2018 <

پەخشی ڕاستەخۆ

... ی پەرلەمانی کوردستان 15.9.2017

لە ڕێی یوتیوبەوە سەیری دانیشتنی ئەمڕۆ بکە

لێژنەی کاروباری پەرلەمان'

ماددەی (37): پەیڕەوی ناوخۆ

لێژنە هەمیشەییەکانی ئەنجوومەن لە یەکەم خولیدا کە دوای هەڵبژاردن دەبەسترێت پێکدەهێنرێن و لەپێکهێنانیان دا، ئارەزووی ئەندامان و پسپۆڕییان ڕەچاو دەکرێت.

ماددەی(38): پەیرەوی ناوخۆ

یەکەم: تایبەتمەندی لیژنەکان:

1- هەر لیژنەیەك لە لیژنە هەمیشەییەکان هەڵدەستێت بە دیراسەکردنی پرۆژە یاسا و پێشنیاری پرۆژە یاسا کە پەیوەندیدارە بە تایبەتمەندیەتی لیژنەکە و دەربڕینی بیروڕای خۆی لەسەری و، هەر بابەتێکی تر کە لەلایەن دەستەی سەرۆکایەتیەوە بۆی هەواڵە دەکرێت کە پەیوەندیدارە بەتایبەتمەندییەکانی بەپێی ئەم پەیڕەوە.

2- هەر لیژنەیەك بەدواداچوون و چاودێری و هەڵسەنگاندن دەکات بۆ ڕەوشی کاری دامودەزگا پەیوەندیدارەکان بەپێی تایبەتمەندیەتی خۆی.

لیژنەی کاروباری پەرلەمان		
1	قارەمان قادر فتاح	سەرۆکی لیژنە
2	كنعان نجم الدين احمد	جێگری لێژنە
3	مەدینە ایوب	بڕیاردەری لێژنە
4	باپیر کاکە مەلا سلێمان	ئەندام
5	عباس غزالی میرخان غزالی	ئەندام
6	ئومید عبدالرحمن حسن	ئەندام
	جودت جرجيس لطيف	ئەندام
8	بێگەرد دلشاد شکراللە	ئەندام
9	دلێر مصطفی حسن	ئەندام

رۆژمێری ڕووداوەکان

ج	خ	أ	ث	ا	ا	س
5	4	3	2	1	31	30
12	11	10	9	8	7	6
19	18	17	16	15	14	13
26	25	24	23	22	21	20
2	1	31	30	29	28	27
9	8	7	6	5	4	3

> كانون الثاني 2018 <

پەخشی ڕاستەخۆ

... ی پەرلەمانی کوردستان 15.9.2017

لە ڕێی یوتیوبەوە سەیری دانیشتنی ئەمڕۆ بکە

لیژنەی پیشەسازی و وزە وسەرچاوە سروشتیەکان '

ماددەی(38): پەیرەوی ناوخۆ

یەکەم: تایبەتمەندی لیژنەکان:

1- هەر لیژنەیەك لە لیژنە هەمیشەییەکان هەڵدەستێت بە دیراسەکردنی پرۆژە یاسا و پێشنیاری پرۆژە یاسا کە پەیوەندیدارە بە تایبەتمەندیەتی لیژنەکە و دەربڕینی بیروڕای خۆی لەسەری و، هەر بابەتێکی تر کە لەلایەن دەستەی سەرۆکایەتیەوە بۆی هەواڵە دەکرێت کە پەیوەندیدارە بەتایبەتمەندییەکانی بەپێی ئەم پەیڕەوە.

2- هەر لیژنەیەك بەدواداچوون و چاودێری و هەڵسەنگاندن دەکات بۆ ڕەوشی کاری دامودەزگا پەیوەندیدارەکان بەپێی تایبەتمەندیەتی خۆی.

لیژنەی پیشەسازی و وزە و سەرچاوە سروشتیەکان		
1	شیرکۆ جەودەت مصطفى	سەرۆکی لیژنە
2	دلشاد شعبان عبدالغفار	جێگری سەرۆك
3	ڕۆزا محمود عثمان	بڕیاردەر
4	صالح بشار صالح	ئەندام
5	علی حمە صالح	ئەندام
6	بەیار طاهر سعید	ئەندام
7	ڕیواس فائق حسین	ئەندام
8	علی علی هالو	ئەندام
9	پروانت نیسان مارکۆس	ئەندام
10	عزت صابر اسماعیل	ئەندام
11	فائق مصطفى رسول	ئەندام

لیژنەی ئاسەوارو، خزمەتگوزاریەکانی شارەوانی وگواستنەوەو گەیاندن و گەشت و گوزار'

ماددەی (37): پەیڕەوی ناوخۆ

لیژنە هەمیشەییەکانی ئەنجوومەن لە یەکەم خولیدا کە دوای هەڵبژاردن دەبەسترێت پێکدەهێنرێن و لە پێکهێنانیان دا ، ئارەزووی ئەندامان و پسپۆڕییان ڕەچاو دەکرێت.

ماددەی(38): پەیرەوی ناوخۆ

یەکەم: تایبەتمەندی لیژنەکان:

1- هەر لیژنەیەك لە لیژنە هەمیشەییەکان هەڵدەستێت بە دیراسەکردنی پرۆژە یاسا و پێشنیاری پرۆژە یاسا کە پەیوەندیدارە بە تایبەتمەندیەتی لیژنەکە و دەربڕینی بیروڕای خۆی لەسەری و، هەر بابەتێکی تر کە لەلایەن دەستەی سەرۆکایەتیەوە بۆی هەواڵە دەکرێت کە پەیوەندیدارە بەتایبەتمەندییەکانی بەپێی ئەم پەیڕەوە.

2- هەر لیژنەیەك بەدواداچوون و چاودێری و هەڵسەنگاندن دەکات بۆ ڕەوشی کاری دامودەزگا پەیوەندیدارەکان بەپێی تایبەتمەندیەتی خۆی.

لیژنەی ئاسەوار و،خزمەتگوزاریەکانی شارەوانی وگواستنەوە وگەیاندن وگەشت وگوزار		
1	عمر عینایەت حمە	سەرۆکی لیژنە
2	کمال یلدا مرقوز	جێگری سەرۆك
3	صالح بشار صالح	بڕیاردەر
4	ایوب عبداللە اسماعیل	ئەندام
5	سراج احمد حمدامین	ئەندام
6	بەیار طاهر سعید	ئەندام
7	بەهزاد دەرویش دەرویش	ئەندام
8	عباس فتاح صالح	ئەندام
9	بێگەرد دلشاد شکراللە	ئەندام
10	ماجد عثمان توفیق	ئەندام

ڕۆژمێری ڕووداوەکان

< کانون الثاني 2018 <

ع	خ		ث			س
5	4	3	2	1	31	30
12	11	10	9	8	7	6
19	18	17	16	15	14	13
26	25	24	23	22	21	20
2	1	31	30	29	28	27
9	8	7	6	5	4	3

پەخشی ڕاستەخۆ

... ی پەرلەمانی کوردستان 15.9.2017

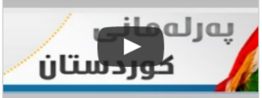

لە ڕێی یوتیوبەوە سەیری دانیشتنی ئەمڕۆ بکە

لیژنەی کاروباری یاسایی'

ماددەی (37): پەیڕەوی ناوخۆ

لیژنە هەمیشەییەکانی ئەنجوومەن لە یەکەم خولیدا کە دوای هەڵبژاردن دەبەسترێت پێکدەهێنرێن و لە پێکهێنانیان دا ، ئارەزووی ئەندامان و پسپۆڕییان ڕەچاو دەکرێت.

ماددەی(38): پەیرەوی ناوخۆ

یەکەم: تایبەتمەندی لیژنەکان:

1- هەر لیژنەیەك لە لیژنە هەمیشەییەکان هەڵدەستێت بە دیراسەکردنی پرۆژە یاسا و پێشنیاری پرۆژە یاسا کە پەیوەندیدارە بە تایبەتمەندیەتی لیژنەکە ودەربڕینی بیروڕای خۆی لەسەری و، هەر بابەتێکی تر کە لەلایەن دەستەی سەرۆکایەتیەوە بۆی هەواڵە دەکرێت کە پەیوەندیدارە بەتایبەتمەندییەکانی بەپێی ئەم پەیڕەوە.

2- هەر لیژنەیەك بەدواداچوون وچاودێری وهەڵسەنگاندن دەکات بۆ ڕەوشی کاری دامودەزگا پەیوەندیدارەکان بەپێی تایبەتمەندیەتی خۆی.

لیژنەی کاروباری یاسایی		
1	ڤالا فرید ابراهیم	سەرۆکی لیژنە
2	بەهار محمود فتاح	جێگری سەرۆك
3	گۆران ئازاد محمد	بڕیاردەر
4	ابوبکر عمر عبداللە	ئەندام
5	انور قادر مصطفی	ئەندام
6	تەلار لطیف محمد	ئەندام
7	شوان احمد نعمان	ئەندام
8	لینا عزریا بەهرام	ئەندام
9	منی نبی نادر	ئەندام
10	گەشە دارا جەلال	ئەندام
11	ڤەمان فیصل سلیم	ئەندام

ڕۆژمێری ڕووداوەکان

< کانون الثاني 2018 <

پەخشی ڕاستەخۆ

... ی پەرلەمانی کوردستان 15.9.2017

لە ڕێی یوتیوبەوە سەیری دانیشتنی ئەمڕۆ بکە

Appendix No. (27)

The absence of a number of parliamentary names for the various blocs in the official site of the parliament

تا ئێستاش هیچ کام لەو ئەندامانەی لە فراکسیۆنەکانی پارتی و یەکێتی و کۆمەڵ ناویان بەسەر سایتەکەوە نیەو لە سایتی فەرمیدا ئەندامی پەرلەمان نین

Appendix No. (28)

So far the official website of the Kurdistan Regional Parliament refers to Fakhreddine Kader as the secretary of the parliament presidency

تا ئێستاش لەسایتی فەرمی پەرلەماندا هەر فخرالدین قادر سکرتێری پەرلەمانە

Appendix No. (29)

In a private tweets, Rabun Maarouf points out that he was subjected to torture in parliament

لە تویتێکدا لە هەژماری تایبەتی خۆیدا پەرلەمانتار رابوون مەعروف باس لە ئەشکە نجەدانی خۆی دەکات لەنێو پەرلەماندا

When Raboun Ma'rouf was exposed to assault inside the parliament compound

Appendix No. (30)

A number of pictures illustrating the chaos that permeated Parliament on the night of 29/10/2017 by a number of people

چەند وێنەیەکی پەشێوی ناو پەرلەمان، کە لە شەوی ٢٠١٧/١٠/٢٩ لەلایەن چەند کەسانێکەوە پەلامار درا

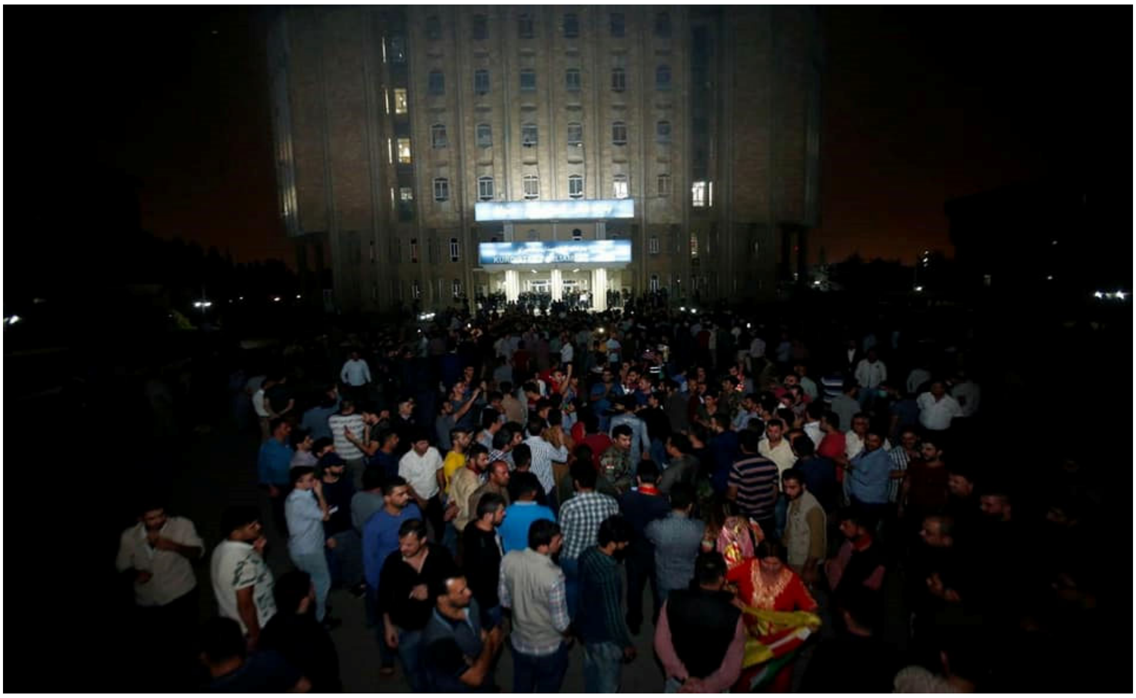

Statement by the head of the Institute of Bti when the Parliament of the Kurdistan region to the aggression on the night of 29/10/2017

PAY INSTITUTE
For Education & Development

A Brief About PAY Institute For Education And Development

PAY Institute has registered by the Non-Governmental Organization Department of the Kurdistan Regional Government in November,2013. PAY is a Kurdish non-governmental independent, non-seeking profit .

A Summary On The Institutes› projects:

1. A Common Project Among Civil Society Organizations And High Educational Apparatuses In The Kurdistan Regional Government.

This project which the institute carried out and its fund which was provided by the non-governmental organization department and tried to interpret the 2013 mandate number 5 of the Kurdistan parliament on the common agreement and development among general authorities and non-governmental organizations in the region of Kurdistan. This project included four workshops, gathering with the presidents of all universities in Kurdistan regional government and holding a two day conference. The participants signed a partnership agreement about common work and presented some suggestions to the concerning participants. The project longed for a year.

2. The project Of Monitoring The Kurdistan Parliament

This project includes the monitoring and evaluation of the work of the Parliament of the Kurdistan Region based on (the principle of the development of laws and oversight of public institutions), and that the project publishes semi-annual reports and so far year published (10) reports and part of the project includes a website called (Observatory) (In Kurdish and Arabic) and disseminates information. This project is implemented in cooperation with the National Fund for Democracy Support (NED).

3. The project Of Monitoring on the work of the Ministry of Education

This project has published four reports on the work of the Ministry of Education:

The first report: A Workshop About The Phenomenon Of Studying Abandon In Kurdistan Region

This project included a contribution workshop between both the international cooperation for human value organizations and PAY Institute for Education And Development about lessening and decreasing the range of this phenomenon in the region of Kurdistan which was held on (June 18,19 / 2014) in Erbil province, with a number of 120 attendants including the parliament representatives, ministries, organizations and mass media apparatuses. This project like the previous ones fulfilled in a voluntary way.

Second report: The project of Monitoring Of Educational Ministry's Works

This project published at(June 25, 2014), it included 101 points report on the problems of education and study in Kurdistan Regional government. With the commencement of the new cabinet of Kurdistan Regional Government, this report was presented to the Minister of education in presence of professors, organization representatives and media apparatuses of the Kurdistan Regional Government.

Third report: contributing to further activating vocational education in the provinces of Sulaimani and Halabja The project was a field project aimed at highlighting the problems facing vocational education and suggested solutions conducted by PAY Institute for Education and Development and Halwest Organization in cooperation with Public Aid Organization (PAO) and Norwegian People Aid (NPA). The project consisted in three workshops, brochure distribution and a research. It was carried out between 1/ 5/ 2017 and 1/ 10/ 2017.

Fourth report: Private Education between Quality and Business (Problems and solutions) The project consisted in a report prepared on private education in Iraqi Kurdistan and its problems as well as suggested solutions. The study took Sulaimani provincial center as a sample and it was implemented by PAY Institute for Education and Development in cooperation with Norwegian People Aid (NPA) and Reform Institute for Development (RID). The study was completed and carried out between 1/ 7 / 2017 to 1/ 10 / 2017

4. The Project For Monitoring Of Works By Ministry Of High Education And Scientific Research

This project had published at (July 22, 2014) included a 140 points report on the problems of the high education ministry in the Kurdistan regional government, which delivered to the Minister Of High Education in presence of university professors, organization representatives and media apparatuses of the Kurdistan Regional Government. At the end it was decided that the causes of this phenomenon to be analyzed more, the ultimate resolution and report to be sent as well to all the university authorities of the region. This project was carried out voluntarily too.